

thuis

Zwolle

Samen leren

Eindevaluatie Proeftuin Samenspel in de wijk

april 2024

Voorwoord

Michiel van Willigen
Wethouder Kansengelijkheid, waaronder Jeugd

Samenspel in de wijk - gestart als proef in twee wijken - is nu de reguliere werkwijze geworden van de Sociaal wijkteams in West en Zuid. Bijna twee jaar lang hebben deze wijkteams samen met partners uit de wijk en gezinnen geleerd en ontwikkeld. Samen zijn zij op zoek gegaan naar andere antwoorden op ondersteuningsvragen. Er is veel kennis en ervaring opgedaan om er samen voor te zorgen dat kinderen in Zwolle gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien.

We weten allemaal dat opgroeien niet altijd vanzelf gaat. Dat werd ook duidelijk in de ruim 180 casussen die de afgelopen twee jaar voorbijkwamen in de Proeftuin. We zagen veel verschillende ondersteuningsvragen. Vragen van gezinnen of jeugdigen die een extra steuntje in de rug nodig hadden. De wijkteams in West en Zuid hebben samen met partners in de wijk gezocht naar zo normaal mogelijke oplossingen, dicht bij het gezin: thuis, op school of in de wijk. Door goed te kijken naar de context en de relaties die voor gezinnen belangrijk zijn.

De werkwijze in de Proeftuin laat zien dat breder samenwerken helpt. Dat we specialistische hulp erbij kunnen halen voor gezinnen en kinderen voor wie dit echt nodig is. Meer samen optrekken en niet meer direct doorverwijzen. Een grote veranderbeweging op het gebied van jeugdhulp is in gang gezet in Zwolle. Daar ben ik de wijkteams in West en Zuid, en de betrokken partners in de wijken dankbaar voor.

In de Proeftuin is in het klein begonnen wat we ook in de andere wijken in Zwolle zullen uitrollen. We zitten in een grote verandering die we als gemeente niet alleen kunnen realiseren. Samenspel gaat juist over hoe we samenwerken. Daar hebben we iedereen hard bij nodig.

Ik heb er alle vertrouwen in dat Samenspel in de wijk, het anders omgaan met hulpvragen, dè manier is om het verschil te maken. Voor al die gezinnen en kinderen in Zwolle die ondersteuning nodig hebben. Zo bouwen we samen aan sterke gezinnen.

Inhoud

Inleiding 4

Wat ging vooraf? 5
- Hervormingsagenda 5
- AEF-rapport 6
- Tussenevaluatie 6

Werkwijze Proeftuin Samenspel in de wijk 7
- Fasering en focus op leren en ontwikkelen 7
- De werkwijze Samenspel in de wijk 8

Proeftuincasussen 12
- Soorten casussen 12
- Patronen in casussen 14
- Geleerde lessen 14

Resultaten 18
- Relevante cijfers op hoofdlijnen 18
- Resultaten in casuïstiek 20
- Financiële resultaten 22
- Resultaten in samenspel met partners 25
- Resultaten in samenspel met ouders en jeugdigen 29

Blik vooruit: borgen en uitbreiden van Samenspel in de wijk 31
- Stevig fundament 31
- Borgen West en Zuid 31
- Uitbreiding naar Noord, Oost en Midden 32

Systeemvraagstukken breder dan de Proeftuin 34
- De doelen die we hebben bereikt 34
- Bredere systeemvraagstukken 34
- Ouders en jeugdigen 38
- Risico's voor borging en verspreiding 39

Bijlagen 40
- 1. Geleerde lessen over gewenste werkwijze 41
- 2. Ontwikkeling van de leervragen in de vijf leercycli 47
- 3. Samen leren van casuïstiek en Partnerbijeenkomsten 61

Inleiding

Dit is de eindevaluatie van de Proeftuin Samenspel in de wijk. De afsluiting van een intensief veranderproces, waarin we twee jaar lang samen hebben geleerd en ontwikkeld in de wijken West en Zuid om te komen tot een nieuw samenspel in die wijken. In augustus 2023 verscheen de tussenevaluatie van de Proeftuin, waarin we verslag deden van de start en de eerste leer- en ontwikkelcycli. In deze eindevaluatie schetsen we een totaalbeeld van het geleerde gedurende de hele Proeftuinperiode van 1 september 2022 tot en met 31 januari 2024. Dat betekent enige overlap met de tussenevaluatie.

We beschrijven de aanleiding van de Proeftuin en de kenmerkende werkwijze die in de afgelopen twee jaar is ontwikkeld. We gaan in op de casussen die voorbij zijn gekomen; de kenmerken, de rode draden en de geleerde lessen die we daar uit halen. Ook staan we stil bij de behaalde resultaten op inhoud en welke middelen we niet hebben uitgegeven door voor andere oplossingen te kiezen. We geven adviezen over de borging van de werkwijze in de wijken West en Zuid en de uitbreiding naar de andere wijken in Zwolle. Tot slot vragen we aandacht voor de bredere systeemveranderingen die nodig zijn om de nieuwe werkwijze te faciliteren.

Het blijft voor iedereen uitdagend om niet in de groef van de oude manier van werken te komen. Vooral als het ingewikkeld en spannend wordt, als visies verschillen en een gezamenlijke taal lijkt te ontbreken. Tegelijk kunnen de wijkteams, de teammanagers en de intensief betrokken partners in en buiten de wijken inmiddels niet meer anders werken. Wat begon als een experiment is nu uitgegroeid tot de reguliere werkwijze van de Sociaal wijkteams in de Proeftuinwijken.

“Als je eenmaal anders kijkt, kun je het niet meer anders zien.”

Geraldine IJzerman en Karin Otten, teammanagers Sociaal wijkteam West en Zuid

Wat ging vooraf?

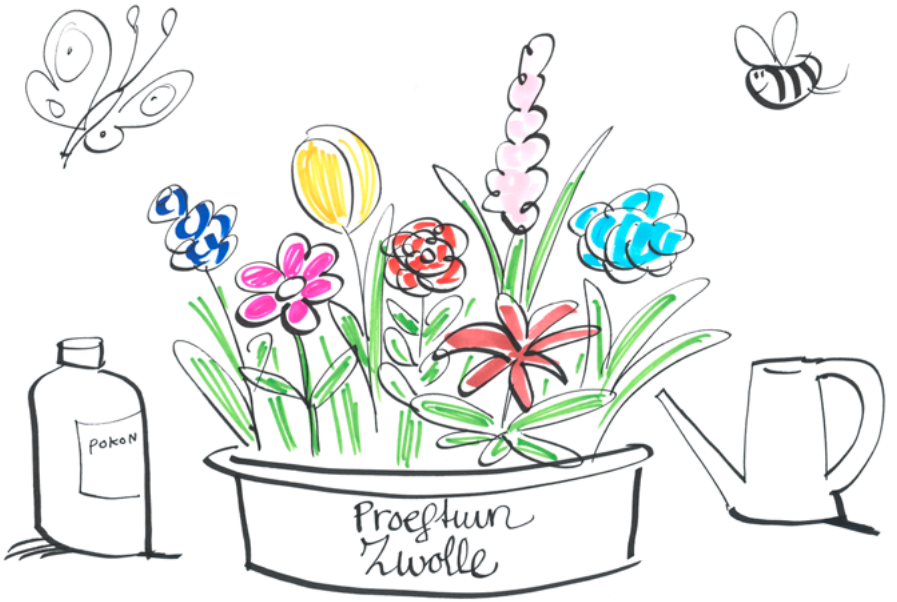
In Zwolle willen we de jeugdhulp transformeren. Met als doel: Zwolse kinderen groeien gezond, veilig en kansrijk op en gezinnen vinden steeds gemakkelijker oplossingen dichtbij; thuis, op school en in de wijk. We werken aan een verschuiving van specialistische hulp voor jeugdigen en gezinnen naar meer ondersteuning door het Sociaal wijkteam en in de sociale basis. We normaliseren daarmee ondersteuningsvragen en helpen mensen uitdagingen in het leven beter aan te kunnen gaan.

Hervormingsagenda

De Hervormingsagenda Sociaal Domein heeft tussen 2020 en 2023 een extra impuls gegeven aan de verschuiving van zware naar lichtere ondersteuning. Spoor 3 in dat programma gaat over de transformatie binnen de jeugdhulp: Herstel in het gewone leven. In de Hervormingsagenda staan vier bewegingen om deze ambitie te realiseren:

1. Van apart naar gewoon;
2. Van deelprobleem naar totaaloplossing;
3. Van zorgen voor naar zorgen dat;
4. Van individuele zorg naar samenbrengen van vragen.

Verschillende losse interventies werden uitgevoerd. Maar de ambitie bleef: een brede verandering van het hele systeem met alle betrokken partners. Daarom hebben we gekozen voor een Proeftuin op kleine schaal, op wijkniveau, waar we aan alle onderdelen van de hervorming van het jeugdstelsel werken. Het aantal betrokken partijen is dan overzichtelijker. Het voorstel voor de Proeftuin werd goedgekeurd door het college en de raad (oktober 2021) en de Proeftuin Samenspel in de wijk startte halverwege 2022 in de Zwolse wijken West en Zuid met een looptijd van twee jaar.

Ambitie

De ambitie van de Proeftuin is om hulp en steun dichtbij de jeugdige en zijn gezin te organiseren. Hiervoor is een nieuw samenspel nodig tussen partners in de wijk, zoals kinderopvang, het onderwijs, welzijn, jeugdhulp en het Sociaal wijkteam. In de Proeftuin ontwikkelen we dit nieuwe samenspel al doende en monitoren we wat daarin werkt en niet werkt. Om deze lessen vervolgens weer toe te passen op de grotere schaal van het jeugdstelsel en breder in alle Zwolse wijken. Zo maken we de beweging van een Proeftuin op kleine schaal, naar een stadsbrede werkwijze.

De Proeftuin Samenspel in de wijk heeft de volgende **doelen**:

- We vormen nieuwe samenwerkingsbanden/coalities tussen sociale basis, Sociaal wijkteam en jeugdhulpaanbieders om beter passend aanbod te creëren op ondersteuningsvragen.
- We bekijken of differentiatie in aanpak nodig is van enkelvoudige, meervoudige en complexe ondersteuningsvragen van jeugdigen en gezinnen.
- We verkennen wat nodig is om het Sociaal wijkteam meer de regierol te laten vervullen en meer zelf te laten ondersteunen (eigen inzet).
- We bekijken wat nodig is om de administratieve lasten voor alle betrokkenen te verminderen.
- We identificeren welke systeemprikkels nu wel/niet helpen om de gewenste beweging te bewerkstelligen.
- We beïnvloeden de beeldvorming bij Gecertificeerde Instellingen, huisartsen, onderwijs en gesubsidieerde instellingen door hen mee te laten denken in alternatieve oplossingen.

AEF-rapport

Adviesbureau AEF maakte in het voorjaar van 2023 inzichtelijk wat nodig is om de potentie van lopende interventies van jeugd – waaronder de Proeftuin Samenspel in de wijk – te vergroten. AEF concludeerde in haar rapport ‘Onderzoek voortgang transformatie jeugdhulp in Zwolle’ dat van de lopende interventies de meeste versnellingspotentie bij de Proeftuin zit. Door Samenspel in de wijk stadsbreed te implementeren én door het wegnemen van belemmeringen die het samenspel tussen partners in de weg staan.

Tussenevaluatie

In augustus 2023 presenteerden we in een tussenevaluatie de eerste resultaten van de Proeftuin van april 2022 tot en met juni 2023. In die eerste periode zijn ruim 80 bestaande en nieuwe casussen ingebracht en op de ‘Proeftuinmanier’ besproken. Veertien casussen werden afgesloten en de overige casussen liepen nog. De eerste geleerde lessen werden zichtbaar net als de eerste positieve resultaten. We kondigden aan dat bij positieve resultaten de laatste fase van de Proeftuin gericht is op de borging van de werkwijze in West en Zuid en het maken van een plan voor de verspreiding naar de andere wijken.

Werkwijze Proeftuin Samenspel in de wijk

Fasering en focus op leren en ontwikkelen

Continu leren en ontwikkelen
De Proeftuin is een veranderbeweging naar een andere manier van kijken, denken en doen in de wijken. We zetten in op een tweede orde verandering. Daarmee bedoelen we een verschuiving van de aandacht van gedrag en individuele oplossingen naar inzicht in de betekenis, relaties en interacties. Dat betekent ook dat gezinnen die hulp vragen kunnen verdragen dat er soms geen directe oplossing voorhanden is. Pas als dit verdragen kan worden, dan kunnen de gevolgen van niet-oplossen worden aangepakt. Dat is hard werken. We laten het oude en bekende los, zonder precies te weten wat daarvoor in de plaats komt en hoe de ondersteuning eruit komt te zien.

We kunnen niet meer van hetzelfde blijven doen als we andere antwoorden op ondersteuningsvragen van ouders en jeugdigen willen. In de Proeftuin stoppen we daarom met het herhalen van wat niet werkt en ontwikkelen we al lerend wat wel werkt.

> **"We cannot solve problems using the same kind of thinking we used when we created them."**
> Albert Einstein

Het faciliteren van het leren en ontwikkelen is de kern van de veranderbeweging in de Proeftuin. In West en Zuid hebben we de Sociaal wijkteam (SWT) professionals en hun partners stap voor stap meegenomen in het veranderproces. Dat proces laat zich lastig plannen bij tweede orde veranderingen. Het is een gezamenlijke zoektocht. Geen vastomlijnd ontwerp met een strak plan. We hebben organisch gestuurd. Maar wel vanuit een visie, een veranderstrategie, actiegericht en met vaste leermomenten.

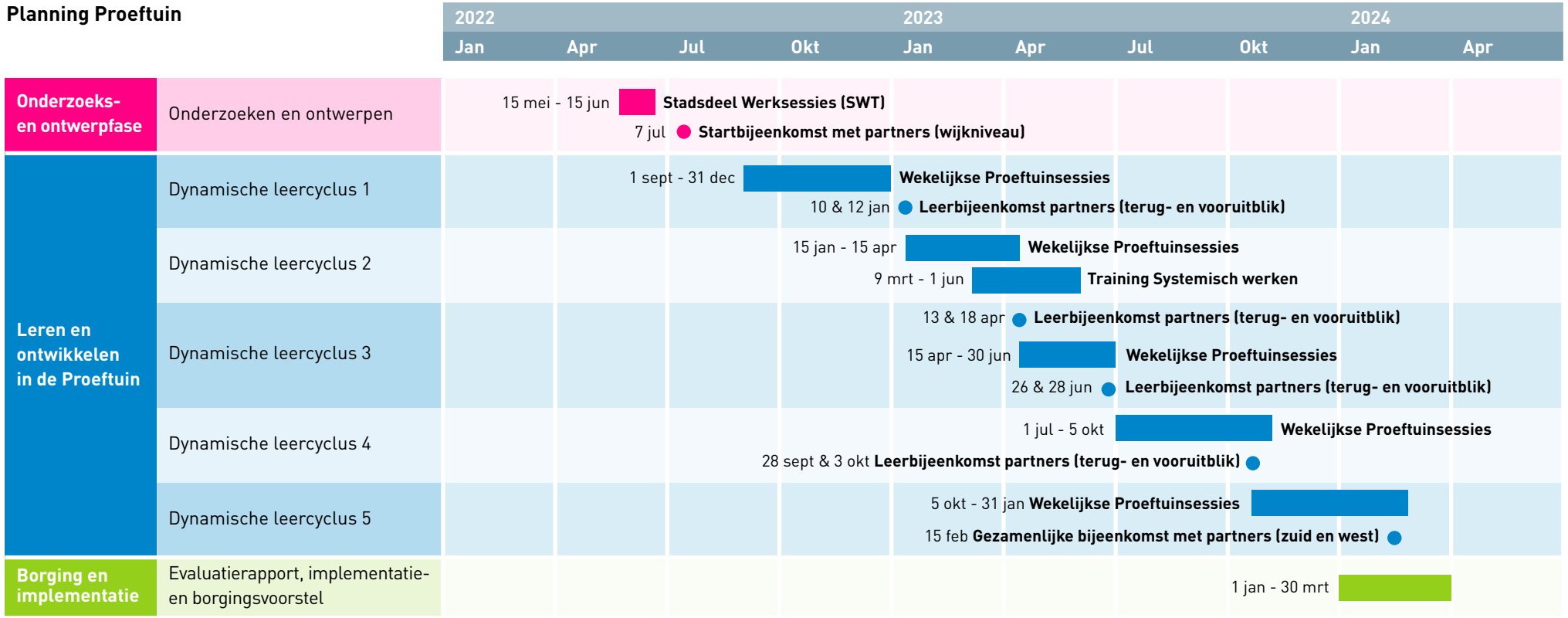
Bij onvoorziene omstandigheden kozen we bewust om flexibel mee te bewegen en nieuwsgierig te blijven naar wat werkt en niet werkt. Gevoed door data en verhalen hebben we onderweg steeds getoetst of we nog op de goede weg zijn. We volgden de casuïstiek en voor het monitoren van de veranderbeweging hebben we de reflexieve monitoring en een dynamische leeragenda ingezet[1].

Reflexieve monitoring in actie
In de Proeftuin reflecteren we continu op wat we doen, terwijl we het doen. De methodiek reflexieve monitoring in actie is bedoeld om in de praktijk te leren en verbeteren. De actieonderzoeker, oftewel de reflexieve monitor, ondersteunt en monitort het veranderproces door aanwezig te zijn bij de wekelijkse leersessies, de overleggen van het programmateam en de driemaandelijkse partnerbijeenkomsten. Zij vertaalt de knelpunten, dilemma's en verhalen naar leer- en ontwikkelvragen. Zo houden we focus op onze doelen, blijven we scherp op het veranderproces en op wat er nodig is om te blijven leren.

Dynamische leeragenda
De leer- en ontwikkelvragen van de SWT-professionals, de partners en andere betrokkenen houden we bij in de dynamische leeragenda. We werken kortcyclisch. Iedere drie maanden verzamelen en toetsen we de opbrengsten in gezamenlijke partnerbijeenkomsten in de wijken en bespreken we de leeropbrengsten in het programmateam. Zijn we nog op de goede weg? Is er vooruitgang? Wat kunnen we hieruit leren voor de verdere ontwikkeling van het samenspel in de wijk? Wat gaan we anders doen? De uitgebreide beschrijving van de leervragen en thema's per leercyclus is opgenomen in bijlage 2.

1. De methodiek 'reflexieve monitoring in actie' is ontwikkeld door dr. Barbara van Mierlo e.a. (2010) van de Wageningen University. Dit is een participatief-actieonderzoeksmethode voor het volgen en begeleiden van systeeminnovaties zoals Samenspel in de Wijk.

Planning Proeftuin

Veranderproces in drie fases

Zoals in bovenstaande figuur staat, hebben we in drie fases toegewerkt naar een nieuwe manier van werken in de wijken. De onderzoeks- en ontwerpfase liep van april tot juli 2022. In de tweede fase - van september 2022 tot januari 2024- stond het leren en (door)ontwikkelen centraal. In de laatste fase - van 1 januari tot eind maart 2024 - hebben we de leeropbrengst van de Proeftuin vertaald naar een evaluatierapport en een implementatie- en borgingsvoorstel.

Onderzoeks- en ontwerpfase

In de eerste fase zijn de wijkteams en de partners voorbereid op de Proeftuin en is een 'startfoto' (zie volgende pagina) gemaakt van beide wijken. De SWT-professionals en hun partners kregen zo een eerste indruk: wie zijn de inwoners, wat houdt hen bezig, wat zijn de belangrijkste vraagstukken die spelen en met welke partners in de wijk heeft het wijkteam verbinding en met wie niet?

‘Startfoto’ stadsdeel West

‘Startfoto’ stadsdeel Zuid

Leer- en ontwikkelfase

In de tweede fase stond het leren- en ontwikkelen met partners centraal. We doorliepen vijf leercycli van drie of vier maanden per cyclus. Na de tussenevaluatie van de Proeftuin hebben we nog twee leercycli doorlopen, tussen 1 juli 2023 en 31 januari 2024. Door samen met onze partners te leren en reflecteren op casuïstiek in wekelijkse leersessies kwamen we tot andere oplossingen.

Leersessies en partnerbijeenkomsten

Tijdens de wekelijkse leersessies brengen SWT-professionals en/of hun partners casuïstiek van jeugdigen en gezinnen in om daar meer systemisch naar te kijken. De leersessies zijn specifiek bedoeld om samen te leren. Het zijn geen behandelingen van jeugdigen en/of ouders, maar momenten om uit te zoomen en met een brede blik vanuit verschillende perspectieven te leren kijken, te reflecteren en te oefenen.

Een leercyclus sluiten we af met een partnerbijeenkomst met de SWT-professionals en alle betrokken partners in en buiten de wijk. In deze bijeenkomsten nemen we partners mee in de veranderbeweging. Ook geven we een inhoudelijke verdieping op de werkwijze, blikken we samen terug door lessen en inzichten van de afgelopen leercyclus te delen. Ook kijken we gezamenlijk vooruit naar de nieuwe leercyclus.

Programmateam-overleggen
Elke twee weken kijken we tijdens programmateam-overleggen met enige afstand naar het veranderproces in zijn geheel. Daar worden antwoorden besproken op vragen als: wat hebben de SWT-professionals en de partners nodig om vooruit te komen en te blijven leren? Zijn we de afgesproken resultaten aan het realiseren? Wat is er nodig voor het borgen van de werkwijze in de wijken West en Zuid en het uitbreiden van de werkwijze in de hele stad? Hoe krijgen we meer partners mee? Ook hier luistert de reflexieve monitor mee. Zij haalt leer- en ontwikkelvragen op en houdt deze bij in de dynamische leeragenda. Vanuit de reflexieve monitoring sturen we de veranderbeweging bij.

Vertaal- en borgingsfase
In de derde en laatste fase hebben we ons gericht op de eindevaluatie van de Proeftuin. De leeropbrengst uit de wekelijkse leersessies, de driemaandelijkse partnerbijeenkomsten en de programmateam-overleggen vertalen we naar een plan voor het borgen van de werkwijze in de wijken West en Zuid en het uitrollen van de werkwijze naar de andere drie Zwolse wijken. Vanwege de positieve tussenresultaten van de Proeftuin Samenspel in de Wijk, sorteren we in deze eindevaluatie (hoofdstuk 'Blik vooruit') vast voor op wat er nodig is na afronding van deze fase.

De werkwijze Samenspel in de wijk

Het beantwoorden van ondersteuningsvragen van gezinnen en jeugdigen doen we door te leren van casuïstiek. In wekelijkse leersessies kunnen SWT-professionals en/of hun partners casussen inbrengen. De sessies zijn specifiek bedoeld om samen te leren en niet om gezinnen en jeugdigen te 'behandelen'.

In beide Proeftuinwijken is de werkwijze grotendeels hetzelfde en tegelijkertijd zien we ook nuanceverschillen. Elke wijk ontwikkelt een werkwijze afgestemd op de ondersteuningsvragen van inwoners, de SWT-professionals en de partners. We vertrekken wel altijd vanuit dezelfde uitgangspunten.

Uitgangspunten Samenspel in de wijk
- Samen met ouders, jeugdigen en het informele netwerk bedenken we andersoortige oplossingen.
- We dragen samen met andere professionals bij aan het normaliseren van de vragen van jeugdigen en gezinnen. Het vertrekpunt is dus altijd het gewone leven.
- Onze kennis, ervaring en perspectief zijn dienstbaar aan wat de jeugdige/het gezin nodig heeft, ook als dat iets anders is dan het reguliere jeugdhulpaanbod.
- We gaan altijd op zoek naar ondersteuning dichtbij de jeugdige en zijn gezin (thuis, op school en in de wijk).

In dit filmpje vertellen een SWT-professional en een GZ-psycholoog over de waardevolle samenwerking, het samenspel in de wijk.
https://ap.lc/fYkFL

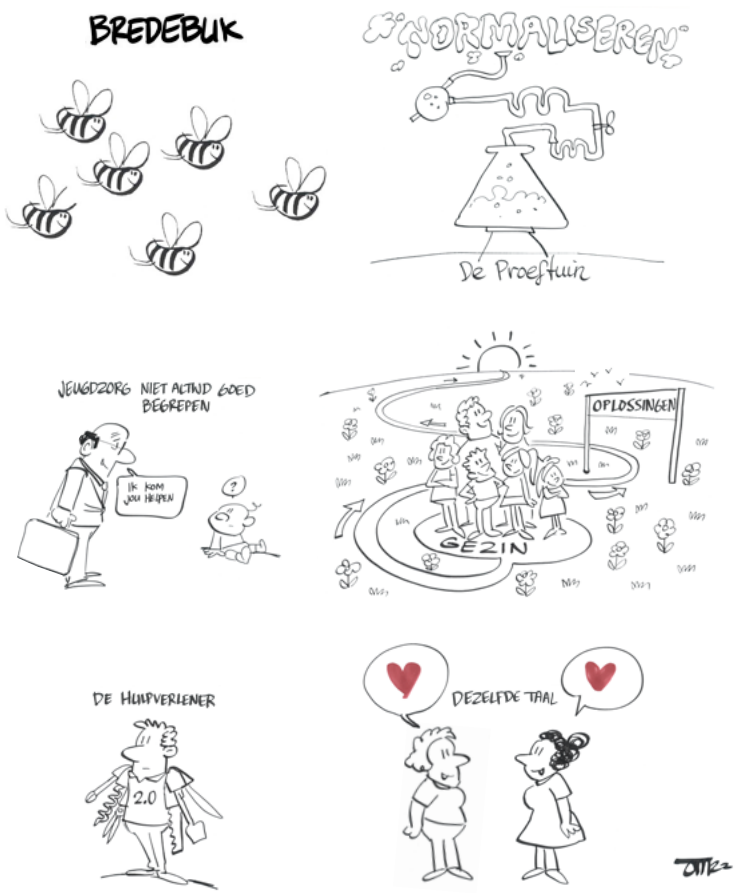
Elementen van de werkwijze
In de werkwijze komt altijd een aantal elementen terug. We werken systeem- en contextgericht. Voordat we op zoek gaan naar oplossingen ligt de focus op stilstaan, uitzoomen en kijken naar het hele systeem. Want wie met jeugd werkt, werkt met alle relaties die ertoe doen. We kijken naar het gezin zelf, naar familie, vrienden, de wijk, de sportcoach, de school, eventueel aanwezige ondersteuning en hulpverlening en andere belangrijke personen en contexten voor het gezin. We willen eerst begrijpen in welke context de vraag speelt. Hiervoor gebruiken we verschillende hulpmiddelen.

Hulpmiddelen bij het bespreken van casuïstiek
- Het tekenen van een genogram; een tekening van het familiesysteem van (groot) ouders en kinderen, die inzicht geeft in de verbindingen en relatiepatronen over meerdere generaties.
- Ook maken we een systemogram; een overzicht van andere betrekkingen en relaties, welke (hulpverlenings)instanties betrokken zijn, welke andere relaties een rol spelen in het gezin en op wie zij zich richten.
- Het tekenen van een tijdlijn om inzicht te krijgen in voor de jeugdige en ouders impactvolle gebeurtenissen en wat de betekenis daarvan is. We willen het verhaal beter begrijpen.
- Formuleren van vijf hypothesen rond de ondersteuningsvraag om tot nieuwe aanknopingspunten te komen voor verandering.

De hulpmiddelen worden gebruikt bij de wekelijkse leersessies van de wijkteams en betrokken partners in West en Zuid én bij de gesprekken met gezinnen en jeugdigen.

Van daaruit kijken we naar mogelijke oplossingen gericht op normaliseren van de ondersteuningsvraag. Als er andere expertise nodig is dan halen we die erbij, in plaats van te verwijzen naar bestaand aanbod. We zorgen ervoor dat we blijven samenwerken én dat de expertise bijdraagt aan verandering.

Steeds met het gezin aan het roer, dus zonder de regie van ouders en het gezin over te nemen. Dat vraagt andere vaardigheden en een andere mindset van hulpverleners.
In de Proeftuin-periode zien we dat steeds meer partners dezelfde taal zijn gaan spreken en steeds beter begrijpen waarom we de ondersteuningsvragen systeem- en contextgericht aanvliegen. En waarom dit nodig is om gezinnen en jeugdigen nog beter te helpen.

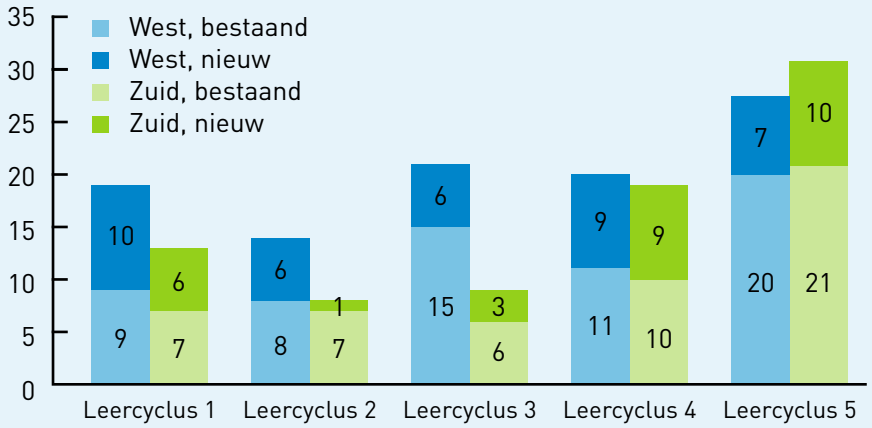

Proeftuincasussen

Soorten casussen

Over de gehele Proeftuinperiode van september 2022 tot en met januari 2024 hebben we in de wijken West en Zuid geleerd aan de hand van 181 casussen, waarvan 171 jeugdcasussen. Doordat we het afgelopen half jaar in Zuid ook kleine Proeftuinsessies hebben georganiseerd, konden we in de laatste twee leercycli meer casussen bespreken. We deden dit samen met de SWT-professionals en partners. In een aantal casussen leerden we in een kleiner gezelschap met ouders en jongeren.

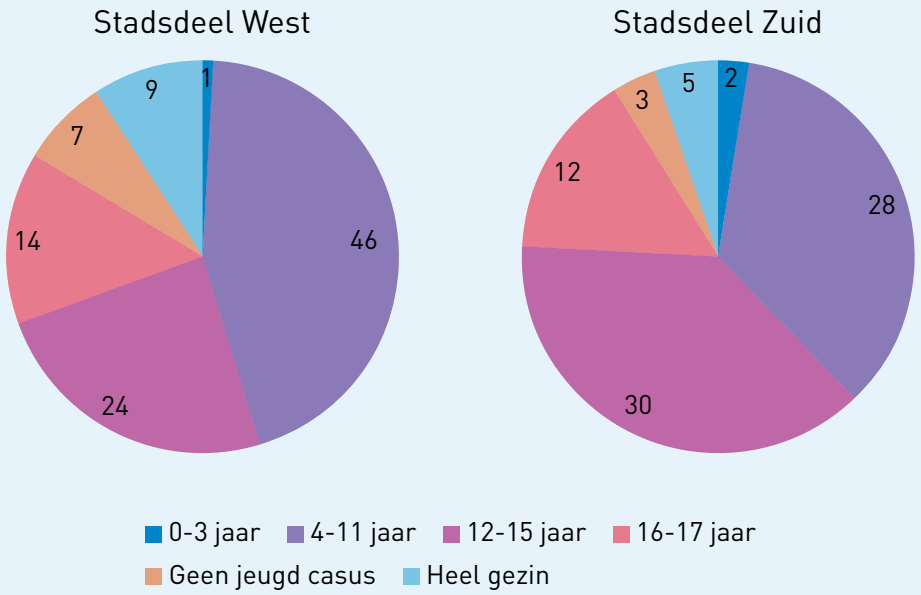
Het aantal bestaande en nieuwe casussen per stadsdeel

181 → **171**

Totaal aantal casussen **Jeugd casussen**

Het aantal casussen per stadsdeel per leeftijdsgroep

Bron: Casusmonitoring Proeftuin Samenspel in de Wijk

We hebben in de Proeftuin nieuwe vragen en bestaande casuïstiek opgepakt. Bij de bestaande casuïstiek kan het gaan om een herindicatie, meer of zwaardere hulpverlening, vastgelopen casuïstiek of vanuit de vraag of de huidige inzet wel passend is. In de figuren op de vorige pagina geven we een beeld van de verdeling van bestaande en nieuwe casussen per leercyclus (LC), uitgesplitst naar de wijken West en Zuid. Daarnaast geven we een overzicht van de verschillende leeftijdsgroepen van de casussen die per wijk in de Proeftuinsessies zijn besproken.

Nieuwe casuïstiek
In beide Proeftuinwijken gaan veel nieuwe vragen van ouders en/of school over individuele diagnostiek en/of behandeling voor het kind. Dit zijn de 'voorgesorteerde vragen', waarbij van het Sociaal wijkteam alleen nog een indicatie wordt gevraagd om het traject te starten.

Bestaande casuïstiek
In de bestaande casuïstiek zien we vooral veel casussen van jongeren waar langdurige hulpverlening is ingezet die in de loop van de tijd steeds verder is verzwaard, soms zelfs tot uithuisplaatsing toe. In 16 procent van alle casussen op het moment van bespreken in de Proeftuin, of in de periode voorafgaand aan de Proeftuin, is sprake van jeugdhulp met verblijf. De verzwaring heeft vaak geen positief effect gehad op de jeugdige en het gezin. In deze casussen is de grootste uitdaging om uit de vaste groeven van 'meer van hetzelfde maar dan zwaarder' te komen, en ruimte te maken voor nieuwe perspectieven. We komen in de bestaande casuïstiek ook hulpvragen tegen rondom gameverslaving, (seksueel) geweld en suïcide.

Ondersteuningsvragen in verschillende leeftijdsgroepen
In de leeftijdsgroep 0-12 jaar gaan de meeste vragen over individuele hulp op kindniveau. In die gevallen betreft het thema's als angst en prikkelverwerking in de context van de school en/of emotieregulatie binnen het gezin. We zagen in de laatste leercycli ook vaker casuïstiek met gezinnen waarin sprake was van een licht verstandelijke beperking. Ook werden meer gezinnen besproken die als vluchteling naar Nederland zijn gekomen.

In de leeftijdsgroep tot 15 jaar is in bijna 4 van de 10 casussen sprake van gescheiden ouders. Vragen gaan met name over psychische klachten van jeugdigen, 'lastig' gedrag op school en de moeilijkheden in de omgang met een van de ouders. Daarnaast zijn instanties als Veilig Thuis en Jeugdbescherming Overijssel vaker betrokken bij gezinnen waarvan de ouders gescheiden zijn. Door de korte lijnen met het Relatie- en Scheidingsteam kunnen we deze expertise in de casuïstiek goed benutten.

In de leeftijdsgroep 12-17 jaar zijn de vragen ook gericht op individuele hulp voor de jeugdige en zien we de vastgelopen casussen terugkomen. Waar meer van dezelfde hulp ingezet is, maar dan zwaarder. Vaak is daardoor een grote afhankelijkheid van de hulpverlening ontstaan en is (een gedeelte van) de regie van ouders verschoven naar de hulpverlening. Daarnaast valt op dat een aanzienlijk gedeelte van deze jongeren (ongeveer twee derde) niet of bijna niet meer naar school gaat.

Verschil ondersteuningsvragen naar wijk
Hoewel een gedeelte van de ondersteuningsvragen in beide wijken overeenkomt, zien we ook verschillen. Zo zien we in Zuid meer casussen rondom veiligheid, jongeren die problemen ervaren na grote levensgebeurtenissen en het omgaan met een diagnose in een nieuwe levensfase. In West zien we meer casussen rondom scheidingen met veel conflicten, sociaal-emotionele problemen en problemen in de context van school.

Patronen in casussen

Als we wat verder uitzoomen en breder kijken dan de cijfers en ondersteuningsvragen, dan zien we een aantal patronen in de jeugdcasussen. De belangrijkste delen we hier.

Het eerste patroon is dat de SWT-professionals in de Proeftuinwijken steeds vaker het hele gezin als hulpvragen gaan zien, in plaats van alleen de aangemelde jeugdige. De initiële jeugdvragen worden door de SWT-professionals dus steeds meer gezien als bredere vragen over de interacties en patronen in het gezin. De inzet van de hulpverlening verschuift daarmee ook van inzet gericht op de jeugdige alleen, naar ondersteuning voor het hele gezin.

Een tweede patroon gaat over de constatering dat bij 41 van de 66 'nieuwe' jeugdcasussen in het verleden al een vorm van (specialistische) jeugdhulp is ingezet. Nu we in de Proeftuin opnieuw naar de hulpvraag kijken, spelen oude werkwijzen op. Ouders en verwijzers verwachten vaak dat we weer specialistische jeugdhulp inzetten, omdat dat in het verleden ook gebeurde. Daarnaast is de verwachting dat de inzet van specialistische hulp op het individuele kind gericht zal zijn.

Een derde patroon is dat we in de tijdlijn van gezinnen uitsluitingsmechanismes signaleren. Ouders komen met een diagnostiekvraag bij het wijkteam, regelmatig door het onderwijs verwezen. De interventies die vervolgens worden ingezet zijn gericht op het kind als probleem. Vaak volgt een schoolwisseling en zien we dat de jongere vervolgens steeds minder naar school gaat. Het niet meer meedoen gaat vaak samen met somberheid en zich afsluiten van de omgeving. Van de SWT-professional wordt dan gevraagd om de inzet van zwaardere hulpverlening.

In dit filmpje vertellen een SWT-professional en een intern begeleider van een basisschool over de samenwerking.

Geleerde lessen

In de tussenevaluatie beschreven we de eerste zes geleerde lessen over de gewenste werkwijze uit de Proeftuincasuïstiek (bijlage 1). In de laatste fase van de Proeftuin zijn daar nog drie belangrijke lessen bijgekomen. Bij elke les beschrijven we de nieuwe praktijk en de oude praktijk. De vragen die we stellen in de Proeftuin zijn vragen die prikkelen om anders naar de casuïstiek te kijken. Ze maken ruimte voor een ander perspectief.

In dit filmpje vertelt projectleider Marianne Volaart over Samenspel in de wijk.

Les 7: Gedeelde verantwoordelijkheid voorbij de eigen expertise

De nieuwe praktijk

We voegen onze expertise toe als extra perspectief. We waken voor overnemen en het oplossen van deelproblemen vanuit onze expertise. We dragen verantwoordelijkheid voor de totaaloplossing. We hebben extra aandacht voor een goede afronding van ondersteuning, zodat mensen zelf weten hoe ze kunnen omgaan met hun uitdagingen.

Vragen die we stellen

Wat is ieders visie op het vraagstuk en de mogelijke oplossingsrichting? Wie zit vast in het patroon van meer van hetzelfde doen (remmende invloed) en wie kan een ander geluid of een andere visie inbrengen? Wie heeft daarvoor ook de beste samenwerkingsrelatie met het gezin (kan helpen veranderen)? Hebben we alle betrokkenen die belangrijk zijn in beeld of moeten we nog breder kijken en daarbij vooral kijken naar het eigen netwerk? Wat is er nodig om goed af te ronden?

Het oude verhaal

Blijven doorgaan met meer van hetzelfde. Overleggen gaan over het nog effectiever maken van de hulpverlening. Over meer en zwaarder. Expertise wordt ingezet om een deel van het probleem op te lossen zonder oog voor de hele context. Blijven hangen in eigen expertise en oplossingen, waardoor de hulpverlener onderdeel van het probleem wordt. Ondersteuning wordt onvoldoende goed afgerond (van alle regie overnemen tot alles weer teruggeven).

Praktijkvoorbeeld

Een meisje van 14 jaar, hoogbegaafd en al meerdere keren vastgelopen op school. Zowel in het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs. Ze heeft hulp vanuit de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) gericht op hoogbegaafdheid en somberheid. Daarnaast heeft school gekozen voor een aantal dagen inzet van een zorgboerderij als vervanging van school.
Ouders, school en hulpverlening zijn sterk gericht op de problematiek van het meisje. Omdat het steeds slechter met haar gaat, wordt steeds meer gekozen voor individuele oplossingen. School kiest voor nog meer inzet van de zorgboerderij en de GGZ voor zwaardere inzet van specialistische Jeugd-GGZ. Na meerdere interventies en gesprekken met professionals, met school en de GGZ is het gelukt om een systeemtherapeut vanuit het Sociaal wijkteam in te zetten. De hulp werd afgebouwd. Van de focus op het kind konden we verschuiven naar de focus op het gezinssysteem. Ouders ervaren dat ze zelf het verschil kunnen maken in het veranderen van patronen. Met het meisje gaat het steeds beter. Met school is afgesproken om toe te werken naar onderwijs en niet meer te kiezen voor een uitzonderingspositie.

“We zijn vaak geneigd om aannames te doen, maar het is beter om op voorhand niet het antwoord in te vullen. We moeten kijken naar de functie, de reden van het gedrag van een kind. Dan kom je misschien wel tot hele andere inzichten.”

Jeugdhulpverlener

Les 8: Collectieve oplossingen in de sociale basis

De nieuwe praktijk

Ouders of jeugdigen (op wijkniveau) samenbrengen om ervaringen uit te wisselen met elkaar. Voor een luisterend oor, herkenning, erkenning en steun. Dit samenbrengen doen (we samen met) partners in de sociale basis.

Vragen die we stellen

Zou het je helpen om met andere ouders/jeugdigen in gesprek te gaan over wat je meemaakt? Waar ben jij ervaringsdeskundig in? Ben je benieuwd hoe anderen in dezelfde situatie hiermee om gaan?

Het oude verhaal

Individuele oplossingen voor het gezin en jeugdige. Onvoldoende inzicht in de mogelijkheden in de sociale basis. Geloven dat individuele en specialistische oplossingen beter zijn dan oplossingen dichtbij en met anderen in de sociale basis.

Praktijkvoorbeeld

Een alleenstaande moeder komt met zorgen over haar zoon bij het wijkteam. Acht jaar geleden is de diagnose Autisme Spectrum Stoornis (ASS) gesteld en meerdere jaren is jeugdhulp ingezet. Ze merkt dat haar zoon veel gamet en spijbelt van school. Thuis gaat hij zijn eigen gang. Zijn moeder denkt dat er weer jeugdhulp nodig is. Iemand moet helpen om te zorgen dat haar zoon niet verder afglijdt.
De casus wordt in de Proeftuin besproken. Vanuit Travers wordt geopperd dat zij graag in contact willen komen met deze jongen om te kijken wat hij leuk vindt. Moeder en de jongen gaan hiermee akkoord. De jongerenwerker komt thuis en na een aantal gesprekken met de jongen gaan ze samen naar het Jongerencentrum. Een paar keer per week gamen jongeren daar met elkaar. De jongen komt daar klasgenoten tegen. Na een paar keer opgehaald te zijn door de jongerenwerker, gaat hij uit zichzelf naar het jongerencentrum. Moeder is hier blij mee. De jongerenwerker vertelt de moeder over een praatgroep van moeders met pubers met de diagnose autisme. Is dat iets voor haar om bij aan te sluiten? Na een paar keer geweest te zijn, vertelt ze dat ze zich minder zorgen maakt over het gedrag van haar zoon.

“Ik vond het fijn om te horen dat andere ouders opvoeden ook ingewikkeld vinden, het er samen over praten geeft mij weer moed om de week door te komen.”

Een moeder over haar deelname aan een gespreksgroep voor ouders die een kind hebben met de diagnose ASS.

Les 9: Samenwerken met scholen

De nieuwe praktijk

We nemen de tijd met partners om uit te zoomen en stil te staan bij wat er echt speelt in gezinnen. We vragen hen wat zij nodig hebben om te verdragen en vol te houden, thuis en binnen de schoolcontext.

Vragen die we stellen

Hoe kan school verantwoordelijk blijven voor passend onderwijs, ook als het moeilijk is? In het verdragen door de school wordt veel van hen gevraagd. Wat hebben zij nodig om het vol te kunnen houden?

Het oude verhaal

We plaatsen kinderen vanwege gedragsproblematiek buiten school en geven daarmee de boodschap af van buitensluiten en schuld bij het kind leggen in plaats van insluiten.

“Wat mooi dat de ruimte wordt genomen om het hele verhaal van het gezin beter te begrijpen. Met het uitzoomen en breder kijken naar de vraag wordt duidelijk dat de oplossing niet zit in het overplaatsen van de jongens naar het speciaal onderwijs. Die zit in het werken aan de relatie tussen de ouders.”

Betrokken GGD-medewerker

Praktijkvoorbeeld

Twee jongens van zes en acht jaar wonen bij hun ouders. De casus is al eens besproken in de leersessies en dit keer komt de vraag vanuit de basisschool. Ze weten niet of deze jongens op school kunnen blijven, want er zijn incidenten in fysiek contact met andere kinderen. Andere kinderen zijn bang voor hen en andere ouders klagen. De oudste jongen houdt het niet een hele dag vol op school. Ze laten hem regelmatig even wat anders doen om te ontprikkelen. Uit het genogram blijkt dat de moeder van de jongens geen contact meer heeft met haar gezin van herkomst en in het verleden zelf de diagnose ADHD heeft gekregen. De vader komt uit een warm steunend gezin. De relatie tussen de ouders is niet goed. Ze steunen elkaar niet, ook niet in de opvoeding van hun twee zonen.

Het vraagt tijd om met de relatie tussen de ouders aan de slag te gaan. Het gedrag van hun kinderen kan daardoor wel beter begrepen worden. De vraag aan school is: nu jullie gehoord hebben dat er gewerkt gaat worden aan de relatie van ouders - wat tijd kost - kunnen we het dan met jullie hebben over wat jullie nodig hebben om het vol te houden met beide jongens? Zodat zij niet naar het speciaal basisonderwijs hoeven? De intern begeleider van de school is hiermee akkoord gegaan en wil ook met de leerkrachten overleggen wat zij nodig hebben. We werken aan een samenhangende aanpak waarbij we proberen om naast inzet op relaties tussen de gezinsleden onderling ook informele gezinsondersteuning door steunouders mogelijk te maken.

Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de Proeftuin. Eerst op hoofdlijnen door inzicht te geven in de cijfers van het jeugdhulpgebruik van de Proeftuinwijken, ook in relatie tot de rest van Zwolle en Nederland. We schetsen de cijfers van het jaar voorafgaand aan de Proeftuin en vergelijken deze met de cijfers van dezelfde periode tijdens de Proeftuin.

Vervolgens geven we de resultaten weer op vier niveaus.

- De resultaten van de casussen die behandeld zijn in de Proeftuin: wat is anders ingezet en welke beweging zien we daarin?
- De financiële resultaten; door andere oplossingen in te zetten hebben we veel specialistische inzet voorkomen.
- De resultaten in het samenspel met partners.
- De resultaten in het samenspel met ouders en jeugdigen.

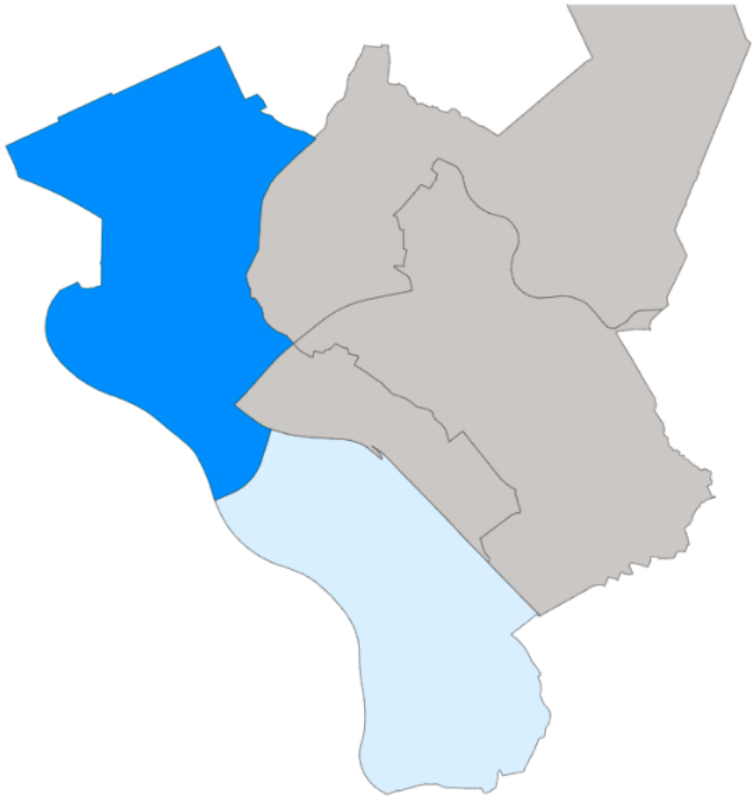
Relevante cijfers op hoofdlijnen

De Proeftuin startte in 2022 in de wijken West en Zuid en de ontwikkelde werkwijze is vanaf februari 2024 de reguliere werkwijze geworden in deze wijkteams.

De cijfers van de nulmeting (T0) zijn van de periode september 2021 tot en met augustus 2022, de periode vóór de start van de Proeftuin. Deze cijfers vergelijken we met de cijfers tijdens de Proeftuinperiode (van september 2022 tot en met augustus 2023). Deze periode wordt aangeduid als T1.

Op 1 januari 2024 woonden in West en Zuid, vergeleken met de andere drie wijken, de meeste mensen. Deze twee wijken hebben ook het grootste aantal huishoudens. Deze situatie is onveranderd vergeleken met de nulmeting.

Stadsdelen en Proeftuinwijken in Zwolle

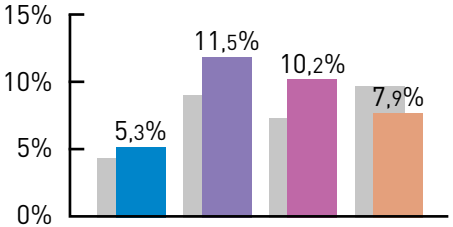
Bron: Integraal sturingsdashboard jeugdhulp – gemeente Zwolle

Inwoners per wijk
In onderstaande tabel zien we dat in stadsdeel West en Zuid de meeste mensen wonen. Deze twee stadsdelen hebben ook de meeste huishoudens.

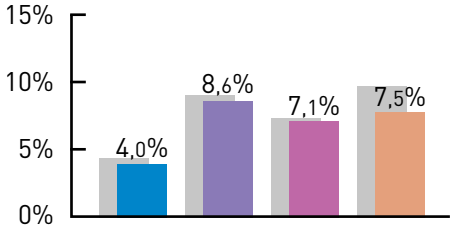
	Inwoners op 1 januari 2024	Huishoudens
Stadsdeel Midden	21.825	10.964
Stadsdeel Noord	24.056	11.275
Stadsdeel Oost	23.997	11.879
Stadsdeel Zuid	28.806	12.185
Stadsdeel West	34.486	12.850
Totaal Zwolle	**133.170**	**59.153**

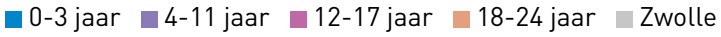
Bron: Cijfers over Zwolle - gemeente Zwolle

Percentage kinderen en jongeren
Stadsdeel West

Percentage kinderen en jongeren
Stadsdeel Zuid

Bron: Cijfers over Zwolle - gemeente Zwolle

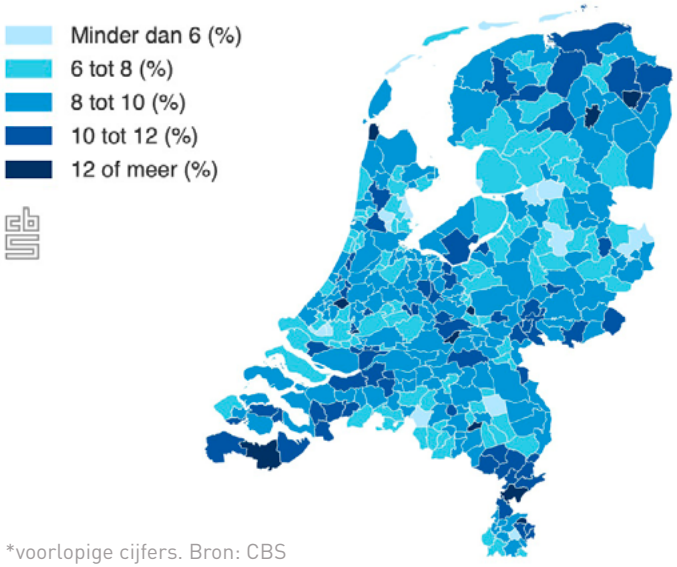
Als we inzoomen op de verdeling van kinderen en jongeren over de twee wijken West en Zuid, dan zien we dat in West de meeste kinderen onder de 17 jaar wonen. In Zuid is de verdeling bijna gelijk aan het Zwolse gemiddelde (grijze balken). Ook deze situatie is sinds de nulmeting vrijwel onveranderd gebleven.

Jeugdhulpgebruik
In het jaar voor de start van de Proeftuin (T0) kregen 3630 Zwolse jeugdigen een vorm van jeugdhulp. Bijna de helft van de kinderen en jongeren (49%) kwam uit de stadsdelen West en Zuid. Als we de data over jeugdhulpgebruik vergelijken met andere gemeenten in Nederland, dan zien we dat in 2021 in Zwolle 12,7% van de jongeren een vorm van jeugdhulp ontving. Dat is bij benadering 1 op de 8 jeugdigen tussen de 0 en 17 jaar. Landelijk gezien was dat iets meer dan één op de zeven jongeren, daarmee zat Zwolle toen in de middenmoot.

In de periode van de Proeftuin (van september 2022 tot en met augustus 2023) kregen 3364 Zwolse jeugdigen een vorm van jeugdhulp, dat is 266 minder dan in diezelfde periode het jaar ervoor (T0). De stadsdelen West en Zuid hebben gezamenlijk nog steeds de helft van het aantal jeugdigen dat een vorm van jeugdhulp ontvangt. De twee wijken hebben gezamenlijk ook de meeste jeugdigen.

Landelijk zien we in de eerste helft van 2023 een toename van het gebruik van jeugdhulp. In totaal kreeg gemiddeld 8,8% van alle jongeren tot 23 jaar een of meerdere vormen van jeugdhulp. Zwolle zat in de eerste helft van 2023 met 8% net onder het landelijk gemiddelde (bron: CBS voorlopige cijfers jeugdhulpgebruik 2023).

Aandeel jongeren (tot 23 jaar) met jeugdhulp, 1e halfjaar 2023*

*voorlopige cijfers. Bron: CBS

Resultaten in casuïstiek

In de Proeftuin-casussen zetten we in op het normaliseren van ondersteuningsvragen van ouders en jeugdigen. We verwachten verder dat SWT-professionals en hun partners meer werken vanuit het herstellen en versterken van het gewone leven. Daarom willen we in de monitoring meer eigen inzet van het Sociaal wijkteam zien en minder inzet van specialistische hulp en ondersteuning.

In de grafiek hier rechts zien we duidelijk de beweging van meer eigen inzet door de SWT-professionals in jeugdcasuïstiek tijdens de Proeftuinperiode. Die toename is het grootst voor de stadsdelen West en Zuid. Zij kregen ook extra formatie voor de Proeftuin.

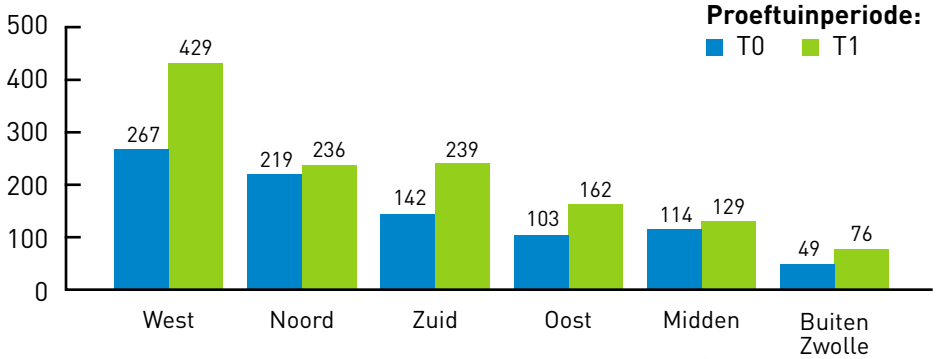
Een belangrijk element in de nieuwe werkwijze van de SWT-professionals is het maken van een brede systemische analyse van de ondersteuningsvraag (vraagverheldering). De tijdsinvestering voor de brede vraagverheldering wordt op dit moment wel uitgevoerd door de SWT-professionals, maar is op dit moment niet inzichtelijk in sturingsdata. De brede vraagverheldering draagt wel bij aan het voorkomen van specialistische hulp.

De beweging naar minder inzet van specialistische hulp zien we terug in zowel de nieuwe als in bestaande casussen.

In totaal zijn 181 casussen besproken volgens de nieuwe werkwijze, waarvan 171 jeugdcasussen. Om een betrouwbaar beeld te kunnen geven van de beweging, hebben we de casussen verwijderd waarvan we te weinig gegevens hebben. Bijvoorbeeld vanwege verhuizing van het gezin naar een andere gemeente of omdat de casus nog te recent is besproken waardoor we nog niet kunnen zeggen welke ondersteuning daadwerkelijk is ingezet. De analyse van de beweging hebben we daarom gemaakt voor 157 jeugdcasussen.

Van deze jeugdcasussen werden 66 casussen benoemd als nieuw. In de praktijk bleek dat bij 41 van deze 66 nieuwe casussen in het verleden al wel enige vorm van jeugdhulp is ingezet. In maar 25 casussen was dit dus niet het geval. Bij de overige 91 casussen was op het moment van bespreking al een vorm van jeugdhulp betrokken.

Nieuwe trajecten eigen inzet per stadsdeel en Proeftuinperiode

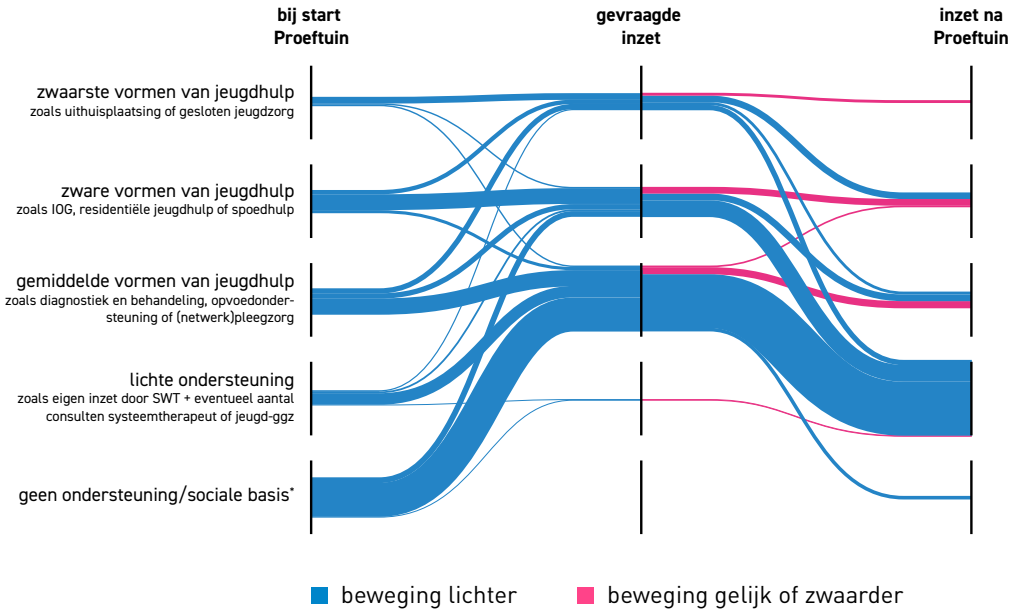

Bron: SWT sturingsinformatie eigen inzet (voor jeugdigen onder de 18 jaar)

Nieuwe casuïstiek

De grootste beweging zien we bij de casussen met een verwijzingsvraag voor diagnostiek en behandeling, waar nog geen specialistische jeugdhulp betrokken was toen de ondersteuningsvraag gesteld werd. De vraag naar specialistische jeugdhulp werd vaak gesteld door ouders, de huisarts en/of school. Door de vraag anders aan te vliegen was het meestal voldoende dat de SWT-professional zelf ondersteuning bood. Soms in combinatie met kortdurende expertise van een GZ-psycholoog of systeemtherapeut. In een klein aantal casussen is specialistische jeugdhulp, zoals Jeugd-GGZ of opvoedondersteuning erbij gehaald, maar nog via de route van de reguliere verwijzingen. In die gevallen is wel eerst een brede systemische en contextuele analyse uitgevoerd als basis voor de inzet van de specialistische jeugdhulp.

Beweging inzet jeugdhulp na Proeftuinperiode

Bestaande casuïstiek

Ook bij casussen waar al vormen van hulpverlening betrokken was, is het vaak gelukt om af te schalen naar lichtere vormen van ondersteuning. Het ging dan bijvoorbeeld over intensieve ambulante gezinsbehandeling, spoedhulp, residentiële jeugdhulp of een ondertoezichtstelling. Door eerst te begrijpen wat de betekenis is van het gedrag van het gezin en de jeugdige, begrijpen we beter waarom de ingezette hulp niet voldoende werkt. Vaak komen we uit op andere oplossingen dan de vraag om zwaardere inzet. Het lukt geregeld om af te schalen en meer gezinsgerichte ondersteuning te bieden.

In casuïstiek waar sprake is van een ondertoezichtstelling is het ingewikkelder om de draai te maken. Dit kost meer tijd. Toch is het in een casus wel gelukt om samen met JbOV (Jeugdbescherming Overijssel) toe te werken naar het stoppen van de ondertoezichtstelling en het bieden van meer gezinsgerichte ondersteuning. In een andere casus hebben we samen met JbOV de residentiële jeugdhulp kunnen stoppen. Dat is gelukt door een woonplek te financieren voor de jongere, aangevuld met hulpverlening door de SWT-professional.

Na een flinke hulpverleningsgeschiedenis, woont Jim (17) in een jeugdhulpinstelling voor behandeling en begeleiding. Deze plek geeft hem te veel prikkels, maar op zichzelf wonen lijkt nog een stap te ver. Op alle mogelijke manieren laat hij in zijn gedrag zien dat hij geen hulp wil. Een oplossing in het jeugdhulpsysteem zoals we dat kennen, is gedwongen hulp in de gesloten jeugdzorg. Daarmee zou de afstand tot zijn gezin nog verder vergroot worden. De oplossing vanuit de Proeftuin is een passende woonplek voor moeder en zoon, waarbij stevige systemische hulp wordt ingezet op het herstel van de relatie tussen moeder en zoon in plaats van behandeling en regulatie van het gedrag van Jim.

* bij veel van deze "nieuwe" ondersteuningsvragen gaat het om casussen waarin in het verleden al jeugdhulp is ingezet

Niet altijd succesvol

In 21 van de 157 casussen is het niet gelukt om de draai te maken naar lichtere inzet van jeugdhulp. In een aantal casussen was sprake van complexe problematiek, waarbij het ingewikkeld bleek om voldoende in te voegen bij het gezin. Vaak waren veel hulpverleners betrokken en was er sprake van onmacht of angst waardoor het bewegen naar een ander perspectief niet voldoende lukt. In die casussen is het gezamenlijk leren niet van de grond gekomen en is zwaardere (jeugd)hulp ingezet dan werd beoogd.

Ook zien we dat ouders nog vaak bij het Sociaal wijkteam komen met de verwachting dat zij een doorverwijzing krijgen voor hun kind. En dat ouders hun verwachting niet altijd los kunnen laten. Ouders blijven bij het SWT aandringen op een verwijzing en krijgen deze als de SWT-professional geen ruimte ervaart om een ander perspectief in te voegen. Daarnaast wordt de verwijzing voor diagnostiek en behandeling regelmatig via de huisarts alsnog afgegeven.

Financiële resultaten

In de tussenevaluatie hebben we eerste besparingen laten zien op de uitgaven van specialistische jeugdhulp. In de eindevaluatie wilden we laten zien welke besparing we hebben gerealiseerd vanuit de cijfers van het dashboard Jeugdhulp. Dat is complexer gebleken dan gedacht. De implementatie van het nieuwe regionale inkoopmodel voor jeugdhulp in 2023, indexering van de tarieven[2] en de wijziging in het woonplaatsbeginsel maken het lastig om op alle onderdelen een betrouwbare financiële vergelijkingen te maken tussen de begin- en eindsituatie.

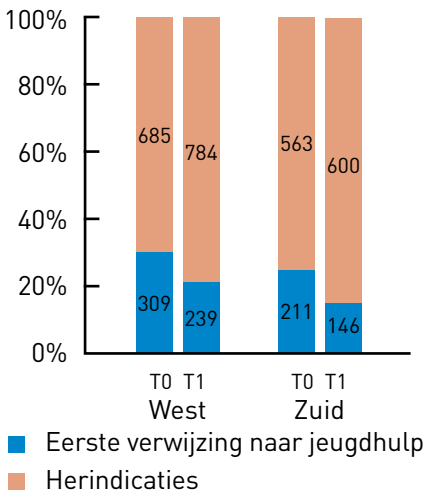
Daarom kijken we naar de indicatoren die we wel kunnen vergelijken om te laten zien of de gewenste veranderbeweging in de Proeftuinwijken in gang is gezet. Verderop maken we daarnaast gebruik van de data die voortkomt uit onze casusmonitoring.

2. De tarieven voor jeugdhulp zijn gedurende de Proeftuinperiode sterk gestegen als gevolg van inflatie, cao-stijgingen en de beleidsdoelstelling kleinschalige gezinsgerichte residentiële jeugdhulp.

We zoomen eerst in op de eerste verwijzingen en de kosten van de ambulante hulpverlening. Bij beiden willen we een daling zien.

Verhouding tussen eerste verwijzing en herindicaties

Eerste verwijzingen jeugdhulp

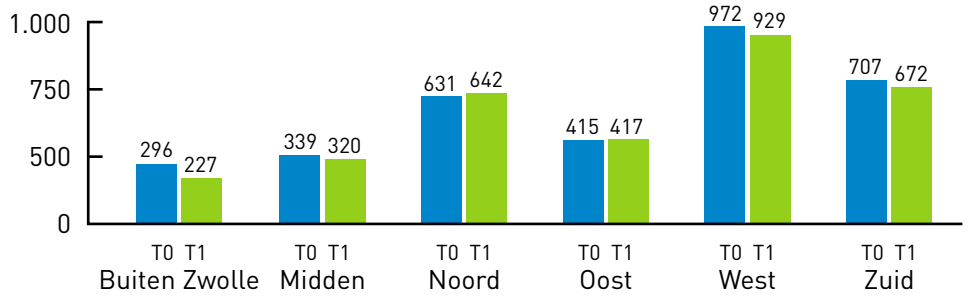
In de volgende figuren zien we een vergelijking tussen de nulmeting (T0) en de periode van de Proeftuin (T1) in West en Zuid. We zien stadsbreed een trend van minder eerste verwijzingen[3]. De daling is wel het sterkst in de Proeftuinwijken West (23%) en Zuid (31%). Het totale aantal herindicaties ligt hoger dan voor de start van de Proeftuin. Dat kan te maken hebben met het nieuwe inkoopmodel. Een andere verklaring is dat er meer maatwerk samenwerking tussen partners is, wat leidt tot meerdere (korte) indicaties per cliënt.

Gebruik ambulante jeugdhulp

Een andere indicator is de afname van het gebruik en de kosten voor ambulante hulp. In de eerste grafiek zien we dat in West en Zuid het aantal jeugdigen met een vorm van ambulante jeugdhulp afneemt. In de tweede grafiek zien we in de kosten van ambulante jeugdhulp een dalende trend in West. Zuid is hierin wat later op stoom gekomen. We verwachten dat de daling ook hier zal inzetten. Stadsbreed zien we 7% minder jeugdigen die gebruik maken van jeugdhulp.

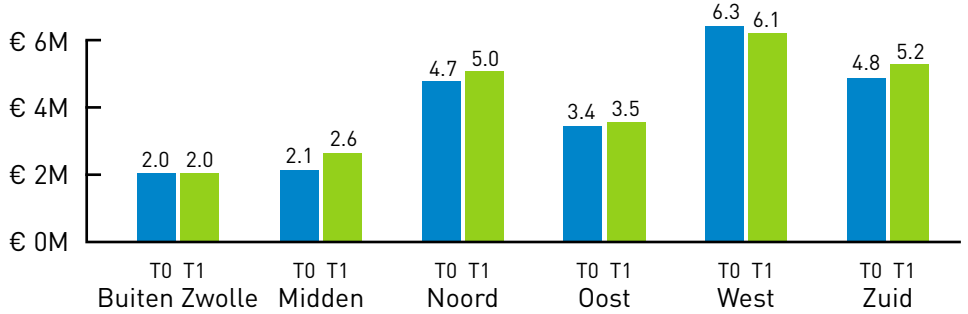
3. Eerste verwijzingen zijn verwijzingen naar specialistische jeugdhulp van jeugdigen die in deze regio nog niet eerder een vorm van specialistische jeugdhulp hebben gehad.

Aantal cliënten ambulante zorg per wijk en Proeftuinperiode

Bron: Integraal sturingsdashboard jeugdhulp - gemeente Zwolle

Uitgaven ambulante zorg per wijk en Proeftuinperiode

Bron: Integraal sturingsdashboard jeugdhulp - gemeente Zwolle

Voorkomen uitgaven en besparingen Proeftuincasusssen

In de Proeftuin hebben we de beweging van jeugdhulpinzet gemonitord door bij de start te vragen wat er aan specialistische hulp ingezet zou zijn als we niet volgens de 'Proeftuinmanier' zouden kijken. Hoe langer we aan het leren waren, hoe lastiger het was voor SWT-professionals om in te schatten welke inzet zij 'vroeger' hadden gekozen. Toch geeft deze monitoring op casusniveau ons waardevolle informatie over de beweging die wordt gemaakt.

In de analyse van de beweging hebben we de casussen meegenomen waarvan we voldoende gegevens hebben om betrouwbare uitspraken te doen. Dat betekent dat we naar 157 jeugd- en gezinscasussen hebben gekeken.

We hebben bij elke casus de volgende vragen beantwoord:

- Wat zou ingezet zijn als het geen Proeftuincasus was?
- Wat zijn de kosten voor de werkelijke inzet geweest? Die hebben we afgetrokken van de kosten die gemaakt zouden zijn als het geen Proeftuincasus was geweest. Daarin is de eigen inzet van het wijkteam meegenomen (gedifferentieerd in kort-midden-lang), maar ook de inzet van partners vanuit de flexibele schil op basis van hun uurloon.
- Tot slot hebben we de data gecheckt met de financiële data over jeugdhulp-gebruik. Is er bijvoorbeeld toch nog een verwijzing gekomen? Dan hebben we daarvoor in onze data een correctie doorgevoerd.

We zien in de resultaten een daling van het aantal verwijzingen naar specialistische jeugdhulp, meer eigen inzet door het wijkteam en minder ambulante jeugdhulp in aantallen en kosten. Dit levert gemiddeld een besparing op van €7.000 per casus. Dit is na aftrek van de gemaakte kosten door het SWT en de partners in de Proeftuin, die in de casuïstiek inzet geleverd hebben. In totaal hebben we met 151 casussen bij benadering voor 1.075.000 euro aan specialistische jeugdhulp niet ingezet of bespaard.

Resultaten in samenspel met partners

Het samenspel met onze partners in en buiten de wijken is de belangrijkste uitdaging in de Proeftuin. In de tussenevaluatie beschreven we de verschillende manieren van samenspel die we met partners hebben uitgeprobeerd. En we beschreven wat we van partners verwachten als ze meedoen.

In de Proeftuin stellen we bijvoorbeeld dat de expertise van partners nuttig is als een van de perspectieven, maar dat er juist een brede blik nodig is om te komen tot duurzame oplossingen. We vragen van partners om hun expertise dienstbaar te maken aan wat nodig is en samen met het Sociaal wijkteam te leren van casuïstiek. Om niet over te nemen, maar mee te denken en samen aan andere oplossingen te werken. In de laatste leercycli van de Proeftuin hebben we dit met nóg meer partners geoefend.

Steeds meer partners leren mee

Het samen leren met partners gaat niet vanzelf en moet op wijkniveau doorontwikkeld worden. Daar betrekken we partners niet alleen bij casuïstiek, maar ook bij het leren en (door)-ontwikkelen van het samenspel. Dat doen we op twee momenten: aan het einde en aan het begin van een leercyclus. Met als doel om het samen leren te faciliteren. Het Sociaal wijkteam en haar partners leren zo dezelfde taal te spreken en de veranderbeweging samen vorm te geven.

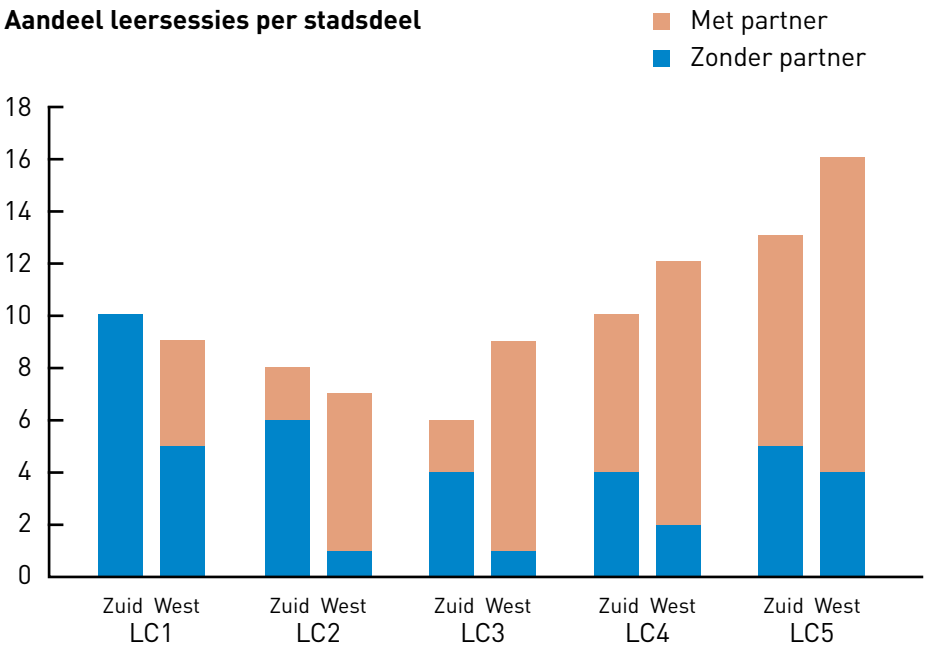
> **“Deze manier van werken heeft werkplezier opgeleverd.”**
> Systeemtherapeut van Perspectiev

Tot en met leercyclus 3 waren 80 partners betrokken bij de Proeftuin. Tot en met leercyclus 5, de laatste leercyclus in de Proeftuinperiode, zijn 115 partners aangesloten bij de leersessies in de wijk. De één was intensiever betrokken dan de ander. Soms was een samenwerkingspartner al aanwezig bij het inbrengen van een casus in een leersessie, soms later bij het zoeken naar oplossingen. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de partners die in de verschillende leercycli hebben meegeleerd.

De grafieken op de volgende pagina laten zien dat de leersessies steeds vaker mét partners hebben plaatsgevonden. In het samen leren van casuïstiek brachten deze partners zelf een casus in of werden uitgenodigd om mee te leren omdat ze al bij de casus betrokken waren.

Daarnaast leren steeds meer vaste partners wekelijks met ons mee en op de driemaandelijkse partnerbijeenkomsten. Zoals de welzijnspartners, zij brengen mooie andersoortige oplossingen en helpen bij het normaliseren van ondersteuningsvragen.

Aandeel leersessies per stadsdeel

Bron: Casusmonitoring Proeftuin Samenspel in de Wijk

Versnellers

In de eerste fase van de Proeftuin bleek de systemische vierdaagse maatwerkopleiding van de Swolsche School een versneller om anders te kijken en werken. We zien nu het positieve effect daarvan. Partners die hebben meegeleerd in de Proeftuin – en deze manier van werken hebben ervaren - laten zich nu ook trainen. Het Ondersteuningsteam (OT) in het voorgezet onderwijs wil zich bijvoorbeeld laten scholen in het breder kijken. Yarin, Trias en Jeugdbescherming Overijssel (JbOV) laten zich scholen in zowel de brede blik als het systemisch en contextueel kijken, denken en doen. Ook op het niveau van het gemeentelijk beleid speelt de vraag om beter te begrijpen wat de 'Proeftuinmanier van kijken' is, en ontstaat steeds meer enthousiasme om systeem- en contextgericht te leren.

"Een mooie les uit de training was dat je mag flirten met je hypotheses, maar er niet mee mag trouwen. Zekerheid is de grootste vijand van verandering. Dat hangt ook samen met ons werk, dat we continu uitnodigen om aandacht te hebben voor de andere contexten van het gezin en de invloed daarvan."

SWT-professional

Een andere versneller is de flexibele inzet van jeugdhulpaanbieders (flexibele schil). Hiermee hebben we in de laatste fase van de Proeftuin geëxperimenteerd. Door partners met specifieke expertise erbij te halen als extra perspectief, versterken we het leren van het Sociaal wijkteam en de partners. Daardoor verwijzen we jeugdigen niet zomaar daar naar bestaand aanbod. Partners in de flexibele schil staan achter de visie en werkwijze van de Proeftuin en springen zonder beschikking kortdurend bij als dat nodig is. Dat vermindert de administratieve lasten en de inzet van zwaardere jeugdhulp.

Uitdagingen met het experimenteren met de flexibele schil hebben vooral te maken met systeemvraagstukken binnen het regionale inkoopmodel. Daar is alleen de mogelijkheid voor 'consultatie zonder toewijzing'. Een manier die veel administratie vraagt en kostbaar is.

Helpers

Helpers in de wijken ondersteunen ons bij het verspreiden van het gedachtegoed en de taal van de Proeftuin. Op 16 oktober 2023 organiseerden we een partnerbijeenkomst met collega's van verschillende organisaties in Zwolle die het systeemgericht werken een warm hart toedragen. Het doel was om elkaar beter te leren kennen, nieuwe contacten te leggen en te verkennen hoe wij elkaar kunnen versterken. Hoe we verbonden kunnen blijven in de wijken. Het netwerk gaat aan de slag om de veranderbeweging verder te brengen. Als helpers voor professionals in samenspel in de wijk en als verbinders in de samenwerking tussen de verschillende organisaties.

Uitdagingen
Natuurlijk zijn er ook uitdagingen met partners. De nieuwe werkwijze schuurt soms in de uitvoering. Bijvoorbeeld als er visieverschillen zijn tussen het Sociaal wijkteam en de partners of als de druk hoog is vanuit het professionele- of hulpverlenerssysteem om het oude patroon te herhalen. Hoe lukt het ons om dan toch uit te zoomen, te vertragen en verdragen en de werkwijze samen vol te houden? Met name in relatie tot onderwijs en partners in de jeugd(hulp) veiligheidsketen is heldere communicatie nodig (in alle lagen) over het beleid in de praktijk. Over de waarde van de veranderbeweging die we in de Proeftuin in gang hebben gezet en wat die in de uitvoering betekent.

> **"Het schuurde in de samenwerking. We hebben allemaal onze eigen visies en belangen, die spelen hier ook gewoon mee. De Proeftuin is een mooie basis geweest om samen verder te komen."**
>
> Jeugdhulpverlener van Trias

In de samenwerking met scholen schuurt het nog regelmatig in de Proeftuinwijken. Leervragen in de laatste fase van de Proeftuin gingen bijvoorbeeld over 'Hoe kan het onderwijs verantwoordelijk blijven voor passend onderwijs, ook als het moeilijk is? Hoe kunnen we positieve ervaringen met de Proeftuinwerkwijze delen, zodat ook het onderwijs weer vertrouwen krijgt dat het mogelijk is?'

In casuïstiek waarbij Jeugdbescherming Overijssel (JbOV) uitvoering geeft aan een maatregel ondertoezichtstelling of jeugdreclassering, zien we dat de beweging naar lichtere ondersteuning niet meevalt. De hoge druk van de rechterlijke opdracht en de tijdsdruk voor een oplossing wordt daar stevig gevoeld. JbOV hebben we gevraagd om juist rond die casuïstiek samen te leren. In 2023 heeft JbOV negen casussen ingebracht in de Proeftuinleersessies. Deze zijn onlangs geëvalueerd. We ervaren dat het beter gaat dan bij de start van de Proeftuin, maar hier en daar ervaart het Sociaal wijkteam nog wel tegenkracht. Vooral in situaties waarin de jeugdbeschermer werd ontlast, was JbOV positief. De opbrengst is dat de aanwezige expertise in de leersessies als waardevol wordt ervaren, dat JbOV en de wijkteams elkaar op uitvoeringsniveau beter weten te vinden én benutten. De wens is dat de werkwijzen in het proces van vrijwillige naar gedwongen hulpverlening beter op elkaar worden afgestemd, de aanwezige informatie over het gezin beter wordt benut en dat het samen leren ook na de leersessies wordt vervolgd.

Een deel van deze lessen nemen we mee in de leersessies met het Instituut voor Publieke Waarden. Hier leren we aan de hand van tien casussen hoe we het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming willen vormgeven, in aansluiting op de werkwijze van Samenspel in de Wijk.

Daarnaast hebben we ook casussen besproken waarbij het Zorg- en Veiligheidshuis en/of procesregisseurs zorg en veiligheid (jeugd) betrokken waren. Ook die partners hebben meegeleerd. Daar hebben we wel de uitdaging om de persoonsgerichte aanpak vanuit veiligheid en de contextgerichte aanpak vanuit de Proeftuin goed aan elkaar te verbinden omdat die vanuit verschillende perspectieven werken.

“Mijn eerste gedachte bij de vraagverheldering was: jullie doen mijn werk. Maar tegelijk realiseer ik me dat ik hierdoor meer tijd heb voor wat echt mijn expertise is.”

Manager AT-Zorg

Op 11 juli 2023 hebben we met huisartsen, als belangrijke verwijzer naar specialistische jeugdhulp, en met praktijkondersteuners en praktijkmanagers gesproken. Het thema van de bijeenkomst was ‘Hoe gaan we ervoor zorgen dat we écht gaan samenwerken in de wijk’. We hebben ook over thema’s gesproken die zowel het Sociaal wijkteam als de huisartsen tegenkomen. De ‘de 18-/18+ grens’, drugsgerelateerde activiteiten van jongeren en de wens en beschikbaarheid van een wijkpsychiater. Nog niet alle huisartsen zijn bekend met de werkwijze Samenspel in de wijk. Samen hebben we afspraken gemaakt hoe we de lijnen tussen de Sociaal wijkteams en de huisartsen kort houden en het samenspel verder gaan vormgeven. De belangrijkste afspraak is dat de medewerkers van het Sociaal wijkteam die al aan de huisarts verbonden zijn, een sleutelrol spelen in die verbinding.

De nieuwe werkwijze van het Sociaal wijkteam heeft impact op de samenwerking met partners in de wijk (onderwijs, sociale basis, huisartsen etc.) en buiten de wijk (jeugdhulpaanbieders, GI en GGZ-aanbieders). We hebben de afgelopen twee jaar ervaren dat onze partners meenemen in een grote verandering als Samenspel in de wijk, niet altijd vanzelf gaat. Er moet bewust tijd voor worden gemaakt en aandacht voor zijn. Partners gaan ook niet veranderen door alleen het ontvangen van informatie. Het ervaren van de impact van de werkwijze is een belangrijke trigger om ook daadwerkelijk anders te werken. Daarom hebben we de afgelopen twee jaar bewust flink geïnvesteerd in het samen met onze partners leren van casuïstiek en ontwikkelen van het samenspel in de wijk. Met als resultaat dat meer dan 115 partners in mindere of meerdere mate meedoen en een kleiner aantal ook mee wil leren en zichzelf wil laten scholen in het anders kijken, denken en doen.

Resultaten in het samenspel met ouders en jeugdigen

We willen een context creëren waarin jeugdigen en hun gezinnen actievere deelnemers in het veranderen van hun leven worden. Zodat we de regie en verantwoordelijkheden niet meer van hen overnemen, maar samen dragen. We willen samenwerken met ouders en jeugdigen en eerst beter begrijpen wat maakt dat het gaat zoals het gaat en de patronen van het gezin snappen.

“Als je problemen kan oplossen, doe het dan. Maar luister vooral eerst naar de verhalen van de families over hun lijden en pogingen om samen gelukkig te zijn”

Peter Rober, Relatie- en gezinstherapeut en hoogleraar (KU Leuven)

Ouders komen nog vaak met de verwachting dat ze door het Sociaal wijkteam worden doorverwezen naar specialistische jeugdhulpaanbieders. Ook komen ouders soms met een ‘voorgesorteerde vraag voor diagnostiek’ voor hun kind en staan er dan niet altijd voor open om eerst – met een genogram of systemogram - breder naar de ondersteuningsvraag te kijken. Het lukt SWT-professionals dan niet om de casus te draaien of goed aan te sluiten bij ouders. En ouders proberen dan, soms langs een andere route, toch het door hen gevraagde antwoord te krijgen.

“Ik dacht gewoon: testje er tegenaan en dan zien we het wel. Dan komt het goed. Achteraf ben ik blij dat we als gezin van alle kanten zijn bekeken. Het is best helder wat de patronen zijn. Wij moesten ook met de billen bloot. Maar daardoor werd het verhaal ook helder, ook wat er góed gaat!”

Een vader

Voor ouders blijkt het niet altijd makkelijk om erop te vertrouwen dat het Sociaal wijkteam echt iets voor hen kan betekenen. Ook het vragen van hulp kan op zichzelf al een drempel zijn. Een ouder zegt hierover: “Je ziet het als ouder als een zwaktebod om aan de bel te trekken.” Eenmaal in contact met het wijkteam, wordt het gewaardeerd dat de SWT-professional naast hen gaat staan en niet de regie van de ouders overneemt. Ook geven ouders aan dat het breder kijken naar hun ondersteuningsvraag helpend is en hen vertrouwen geeft.

“Wat hielp is dat de SWT’er tijdlijnen maakte van mij, mijn man en de kinderen. Het gaf ons het vertrouwen dat zij wist wat nodig was om helder te krijgen wat de situatie is. We konden ook trots zijn op wat we doen, want er werd ook op papier gezet wat er goed gaat. Niet alleen wat er lastig is. Dat gaf ons ook vertrouwen.”

Een moeder

In focusgroepen met ouders, georganiseerd door onderzoeker en SWT-professional Alet Lummen hebben we verschillende thema's met ouders besproken. Dit leverde mooie inzichten op over hoe ouders de werkwijze van Samenspel in de wijk ervaren. Het belang van gelijkwaardigheid kwam bijvoorbeeld duidelijk naar voren. Zo vertelde een ouder: "X zat gewoon naast me, vond ik gewoon superfijn... het moet gewoon een ronde tafel zijn...je bent gewoon onderdeel van het gesprek, zo voelde dat". En over het aanwezig zijn bij de Proeftuinsessie zei een andere ouder: "ik vond erbij zijn echt veel beter dan er niet bij zijn". Ouders zien de meerwaarde van het breder kijken naar hun vragen. Zo zegt een ouder "fijn er met verschillende partijen naar te kijken." Een andere ouder geeft aan dat het prettig is dat een specialist aansluit en met je meekijkt, zonder direct verwezen te worden.

We merken dat ouders en jeugdigen moeten wennen aan de nieuwe werkwijze van Samenspel in de wijk. Tegelijk ervaren zij – als zij de werkwijze eenmaal hebben ervaren – ook de voordelen ervan. Sommige ouders kunnen na een eerste brede vraagverheldering weer zelf verder. Vraagverheldering is daarmee een interventie van het Sociaal wijkteam geworden.

Verwachtingsmanagement was soms lastig door de Proeftuinfase. Een gezin in Noord kon voor hun kind nog een directe doorverwijzing krijgen, terwijl ouders in West of Zuid met het wijkteam contextgericht aan de slag gingen. Dat was soms moeilijk uit te leggen.

Blik vooruit: borgen en uitbreiden van Samenspel in de wijk

Stevig fundament

We zijn klein begonnen in twee wijken, maar wel met de intentie om te leren op alle onderdelen van het jeugdstelsel. En om bij positief resultaat uit te breiden naar alle wijken van Zwolle. We denken te kunnen concluderen dat de resultaten van de Proeftuin Samenspel in de wijk positief zijn.

In deze eindevaluatie hebben we beschreven hoe het samenspel in de wijk van experiment is uitgegroeid tot de reguliere werkwijze van de wijkteams in West en Zuid. We hebben laten zien dat er een stevig fundament ligt onder de nieuwe werkwijze. In het samenspel met partners hebben we in de afgelopen twee jaar een ontwikkeling doorgemaakt van 'doorverwijzen' naar 'erbij halen' en 'samen leren met partners die er zelf ook graag bij willen zijn'. In de andere wijkteams zien we al voorlopers onder medewerkers die hun inspiratie opdoen in de Proeftuinwijken.

We hebben een gezamenlijke taal ontwikkeld binnen de twee wijkteams en ook met de meeste betrokken partners. De wijkteams in West en Zuid zijn stevig gepositioneerd in de wijken. Er is gewerkt aan het ontwikkelen van een brede blik, meer vakmanschap en professionaliteit.

We zien meer eigen inzet van het Sociaal wijkteam en minder eerste verwijzingen voor diagnostiek en behandeling. We hebben aangetoond dat we daarmee significante bedragen besparen op zware jeugdhulp met behoud van kwalitatieve ondersteuning.

Ons belangrijkste advies:
De wereld van jeugdhulp is volop in beweging en zal dat in de komende jaren blijven. We denken met de werkwijze van de Proeftuin gestaag de goede kant op te bewegen. Pak nú door om het momentum te behouden. Borg de werkwijze in West en Zuid en start nog in 2024 met het verspreiden van de werkwijze in de wijken Noord, Oost en Midden.

We beschrijven hieronder wat nodig is om het nieuwe samenspel in West en Zuid te borgen. Ook adviseren we hoe de overige wijken goed gefaciliteerd kunnen worden in hun leerproces. In dit hoofdstuk geven we borgings- en implementatie-adviezen en inzicht in de versnellers en versterkers die randvoorwaardelijk zijn.

Borgen West en Zuid

In de wijken West en Zuid speelden in de laatste fase van de Proeftuin vragen als: wat hebben de SWT-professionals, teammanagers en partners nodig om de werkwijze voort te zetten? Hoe houden we de cultuur van samen leren en ontwikkelen samen met onze partners vast?

Ons belangrijkste advies voor borging:
Het samen leren van casuïstiek is een werkzaam element. Blijf dat samen leren met partners in de wijken stimuleren en maak het faciliteren daarvan nog meer onderdeel van de organisatiecultuur van het Sociaal wijkteam en die van de partners in de wijk. Maak gebruik van een vast leerritme en vaste leermomenten.

Wat dat vraagt

- Faciliteren van ruimte en tijd voor medewerkers om daadwerkelijk meer eigen inzet te blijven plegen.
- Faciliteren van ruimte en tijd voor medewerkers om te blijven leren en ontwikkelen. Dit sluit ook goed aan bij de organisatieontwikkeling van het Sociaal wijkteam.
- Faciliteren van tijd en ruimte voor teamleiders om in de andere wijkteams te ondersteunen bij de implementatie.
- Aandacht houden voor leerproces met partners. Belangrijk om dit te blijven faciliteren in de werkwijze.

Uitbreiding naar Noord, Oost en Midden

De drie wijkteams in Noord, Oost en Midden willen gefaseerd starten met het Samenspel in de wijk. Zij worden gesteund door de kennis, ervaring en geleerde lessen uit West en Zuid. Hieronder de basisstappen die alle teams zullen doorlopen. Daarbij houden we rekening met de verschillen tussen de teams en medewerkers. Elk wijkteam zal weer een eigen leerproces doormaken.

Stap 1 Startfoto
We maken een startfoto van de wijk. We kijken per wijk wat nodig is, waar we staan en wat werkt in de wijk. Zo doen we recht aan de karakteristieken van elke wijk en de ervaringen van de SWT-professionals en partners.

Stap 2 Basisopleiding
De vierdaagse systemische maatwerk-opleiding (Swolsche School) is een versneller om SWT-professionals systemisch- en contextgericht te leren kijken en analyseren. Het is van meerwaarde als de opleiding met het hele wijkteam wordt gevolgd. De collega's die psychosociale hulpverlening bieden, kunnen belangrijke helpers zijn in het anders kijken en werken met jeugd- en gezinsvragen. Het is effectief gebleken om de GZ-psychologen die aan de teams verbonden zijn, mee te laten leren. Datzelfde geldt voor de aan de wijk verbonden professionals van Leerplicht doorstroompunt.
De opleiding (en bekostiging daarvan) voor de drie nieuwe wijkteams is geborgd binnen bestaande middelen.
De systeem therapeutisch werkers (STW) in de wijkteams vervullen in de opleiding de rol van co-trainer. Deze rol in het ondersteunen en coachen van collega's blijft belangrijk, ook in het leren van casuïstiek. Dat is de reden dat ook budget beschikbaar is om per wijkteam een aantal extra STW-ers op te leiden (zeven jeugd- en gezinswerkers in totaal). Ook voor West en Zuid. Zij kunnen de rol van collegiale coach vervullen in de toekomst. Bij ingewikkelde casuïstiek kunnen zij in het samenspel met de partners de veranderbeweging faciliteren.

Stap 3 Toepassen en verdiepen
Om de kennis uit de opleiding toe te passen en hierin te verdiepen is een blok van ongeveer 16-20 weken per wijkteam nodig. Daarin passen we de opgedane kennis uit de opleiding toe in de praktijk. Als team en als individu. We spreken een ritme af voor de leersessies (casuïstiekbespreking van 1,5 uur). Na het oefenen met de nieuwe manier van anders kijken, denken en doen als team, schuiven ook de partners aan. De timing is afhankelijk van hoe snel het voor de medewerkers comfortabel voelt om samen met externe partners te leren van casuïstiek.

Stap 4 Faciliteren in het leren
Leren van casuïstiek is de kern van de werkwijze. We gaan de drie wijkteams, hun teammanagers en partners faciliteren in het leren. We zetten voor elke wijk de hulpmiddelen in die ook in West en Zuid hun effect hebben bewezen. De beschikbaarheid van de hulpmiddelen voor 2024 is financieel geborgd voor de drie wijken. Voor het faciliteren van het leren kunnen de bestaande en nieuw op te leiden STW'ers worden ingezet ter ondersteuning en als cultuurdragers.

Voor het leren en ontwikkelen van het samenspel in de wijk is het benutten van de ervaring en expertise van ouders en jeugdigen van grote waarde.

Ons advies voor alle wijken:
Vanuit het perspectief van ouders en jeugdigen is de gelijkwaardige benadering en het vertrouwen in hun deskundigheid en ervaring heel waardevol. Het imago en de ervaringen met (jeugd)hulp kan druk geven en drempels opwerpen om advies te vragen. We herkennen en begrijpen deze klempositie van ouders en jeugdigen.

Het is cruciaal om professionals een eerlijke spiegel voor te houden over hoe ouders en jeugdigen de ondersteuning ervaren. Faciliteer deze reflectie op de ondersteuning en het samenspel met partners in de wijk in leersessies met ouders en jeugdigen.

Beschikbare hulpmiddelen
- Projectleider om de implementatie te ondersteunen in 2024.
- De reflexieve monitoring. Een actieonderzoeker is beschikbaar om ook in de andere wijken de reflexieve monitoring uit te voeren. Knelpunten, dilemma's en verhalen worden opgehaald en vertaald naar leer- en ontwikkelvragen om het veranderproces te monitoren.
- Die leer- en ontwikkelvragen krijgen een plek in de dynamische leeragenda. De actieonderzoeker houdt voor het systematisch monitoren en categoriseren van de leervragen een leeragenda bij. Zo kan iedereen de leerontwikkelingen volgen.
- Casusmonitoring. Monitoring helpt ons om te volgen in hoeverre het lukt de gewenste beweging te maken in het anders kijken, denken en doen. Door deze monitoring kunnen we ook op de langere termijn monitoren of de werkwijze effect heeft.
- Facilitering wekelijkse leersessies in de drie wijken. SWT-professionals en partners brengen casuïstiek in om daar op de 'Proeftuinmanier' naar te kijken. Het helpt om bij het opstarten de STW-collega's die al ervaring hebben opgedaan in de Proeftuin in te zetten bij het begeleiden.
- Driemaandelijkse partnerbijeenkomsten. Nieuwe wijken betekenen ook nieuwe vraagstukken van gezinnen en jeugdigen, dus mogelijk ook een aantal nieuwe partners (zowel de gecontracteerde aanbieders als partners in de sociale basis). De gezamenlijke partnerbijeenkomsten zijn financieel gedekt voor de nieuwe wijken. Eén bij de start van de opleiding en één als we iets verder zijn met het leren van casuïstiek met partners.

Advies fasering
De implementatie van de werkwijze kost tijd en energie. En het Sociaal wijkteam zit in een bredere organisatieontwikkeling. Tegelijkertijd is er nu momentum dat je niet voorbij wilt laten gaan. Daarom stellen wij een gefaseerde implementatie voor:
- Start direct met de voorgestelde borging in West en Zuid.
- Start met het opleiden van twee andere teams in 2024. Eén team in het tweede kwartaal van 2024 en één na de zomer.
- Begin 2025 start het derde en laatste team.
- Zet vanaf de start van de leersessies de reflexieve monitoring en de dynamische leeragenda in. Dit verstevigt het samen leren en maakt inzichtelijk wat nodig is voor de doorontwikkeling van de werkwijze.
- Maak daarnaast gebruik van de rest van de beschikbare hulpmiddelen zoals casusmonitoring en partnerbijeenkomsten om het samen leren te versterken.

Financiën
De projectleider, de opleiding van de teams, het opleiden van de STW'ers, de inzet van de actie-onderzoeker en het organiseren van partnerbijeenkomsten zijn voor 2024 gedekt vanuit bestaande middelen.

De extra inzet die nodig is van medewerkers en teamleiders om te kunnen leren en meer eigen inzet te plegen, is niet gedekt. Hiervoor is een aanvraag gedaan in de Berap 2024.

Systeemvraagstukken breder dan de Proeftuin

De doelen die we hebben bereikt

Voordat we verder ingaan op de systeemvraagstukken breder dan de Proeftuin, blikken we terug. Hoe hebben we de doelen bereikt en welke systeemvraagstukken vragen nog verdere aandacht.

We hadden de volgende doelen:

- We vormen nieuwe samenwerkingsbanden/coalities tussen sociale basis, Sociaal wijkteam en jeugdhulpaanbieders om beter passend aanbod te creëren op ondersteuningsvragen.
- We bekijken of differentiatie in aanpak nodig is van enkelvoudige, meervoudige en complexe ondersteuningsvragen van jeugdigen en gezinnen.
- We verkennen wat nodig is om het Sociaal wijkteam meer de regierol te laten vervullen en meer zelf te laten ondersteunen (eigen inzet).
- We bekijken wat nodig is om de administratieve lasten voor alle betrokkenen te verminderen.
- We identificeren welke systeemprikkels nu wel/niet helpen om de gewenste beweging te bewerkstelligen.
- We beïnvloeden de beeldvorming bij Gecertificeerde Instellingen, huisartsen, onderwijs en gesubsidieerde instellingen door hen mee te laten denken in alternatieve oplossingen.

We denken met deze eindevaluatie aangetoond te hebben dat we de doelen van de Proeftuin in grote mate behaald hebben. Nieuwe coalities in de wijken zijn gevormd. De begeleiding van systeem therapeutische werkers ondersteunt bij complexe casuïstiek en bij veel vragen naar aanbod van specialistische jeugdhulp, komen we tot andere oplossingen. Met een toename van eigen inzet van het SWT en coaching door de teamleiders komt het Sociaal wijkteam steeds meer in regie. Met de ontwikkeling van de flexibele schil, waarmee we flexibele inzet van expertise uit de specialistische jeugdhulp mogelijk maken, voorkomen we onnodige administratie.

In de Proeftuinwijken zijn we gestart met het identificeren van systeemprikkels en hebben die waar mogelijk weggenomen. Tot slot hebben we met de partnerbijeenkomsten en intensieve samenwerkingen op casusniveau de beeldvorming beïnvloed. Met name op de laatste twee punten is wel meer nodig dan wij in de Proeftuin konden bieden. Daarom schetsen we hieronder de bredere vraagstukken en aandachtspunten die verder reiken dan de context van de Proeftuin.

Bredere systeemvraagstukken

In de tussenevaluatie zagen we al de eerste contouren van systeemvraagstukken breder dan de Proeftuin. Hieronder beschrijven deze vraagstukken en de denkrichtingen om daar mee om te gaan. Het oppakken van deze bredere vraagstukken is randvoorwaardelijk danwel versnellend voor een succesvolle verspreiding van de werkwijze.

Het Sociaal wijkteam

In het derde kwartaal van 2023 is de aangescherpte opdracht van het Sociaal wijkteam vastgesteld door de gemeenteraad, waaronder de opdracht van het SWT rondom Jeugd. De werkwijze van de Proeftuin is hier al in meegenomen. In de verdere uitwerking daarvan zien we nog een aantal aandachtspunten en kansen.

- De vraagverheldering die hoort bij de werkwijze van de Proeftuin kan breder toegepast worden dan voor jeugd. Jeugdvragen worden al steeds vaker opgepakt als gezinsvragen. We zien in de Proeftuin ook geregeld dat oplossingen breder dan jeugd worden gevonden. Daarom is het belangrijk om te bekijken wat nodig is om Jeugd, Wmo en Participatie beter op elkaar aan te laten sluiten. De lessen uit de Proeftuin zijn daarbij helpend.
- Voor de komende periode (in ieder geval in 2024) zijn extra gelden aangevraagd en of beschikbaar om het leren en ontwikkelen te faciliteren. Het is aan te bevelen tijd voor leren en ontwikkelen structureel in te bouwen. Dit past mogelijk in het thema leren en ontwikkelen en de kwaliteitsontwikkeling van het Sociaal wijkteam (organisatieontwikkeling SWT).
- In de Proeftuin is op casusniveau gemonitord. Daarin werd duidelijk dat eenduidig rapporteren nog niet bij alle SWT-professionals vanzelfsprekend is. Het versterken van de monitoring en de kwaliteit van de invoer helpt om inzicht te behouden in de voortgang van de gewenste bewegingen op de lange termijn. Ook het beter afspreken van definities (wanneer is iets eigen inzet?) kan helpen om de monitoring te verbeteren. Daarnaast is het aan te raden breed te kijken welke effecten de nieuwe werkwijze heeft en om waterbedeffecten breed te monitoren (zien we een toename van uitgaven bij andere wetten?). Op dit moment wordt vraagverheldering niet gemonitord of gezien als eigen inzet, terwijl we hebben gezien dat dit in de werkwijze een interventie op zich is geworden. Wellicht kan dit ook als eigen inzet gemonitord worden of apart als vraagverheldering.
- Bij veel nieuwe ondersteuningsvragen zien we dat in het verleden al hulpverlening in beeld is geweest. In veel gevallen is de hulpvraag toen onvoldoende afgehecht door jeugdhulpaanbieders en medewerkers van het Sociaal wijkteam. Dat komt omdat vaak nog te veel de regie werd overgenomen door jeugdhulpaanbieders. Daarmee was onvoldoende oog voor wat er nodig was voor gezinnen om het daarna weer zelf te doen. Dit is breder een aandachtspunt voor professionals in de specialistische jeugdhulp en medewerkers van het Sociaal wijkteam.
- De coachende rol van managers is een belangrijke vaardigheid die nodig is om de medewerkers en de teamleiders zelf door de verandering te helpen en om de gewenste beweging vast te houden.
- Met de uitrol van de werkwijze in andere Zwolse wijken ontstaat op jeugd een uniforme werkwijze in Zwolle. Dat maakt het makkelijker om aan ouders en jeugdigen helderheid te geven over wat zij van het Sociaal wijkteam kunnen verwachten. Daarnaast biedt het kansen voor het goed positioneren van het Sociaal wijkteam (gewenste imago). Uniformiteit past ook bij de kwaliteitsslag die het Sociaal wijkteam wil maken in haar organisatieontwikkeling.
- We hebben aangetoond dat eigen inzet van het Sociaal wijkteam de jeugdhulp vervangt. Daarom valt te overwegen om gelden vanuit jeugdhulp te verschuiven naar het Sociaal wijkteam in plaats van het opplussen van fte vanuit capaciteitsbudget van de gemeente.

Strategie en succes bepalen

Binnen de kaders van de Proeftuin hadden we duidelijke doelen en indicatoren. Wanneer de werkwijze regulier wordt, is het belangrijk om een gezamenlijke strategie uit te stippelen voor de komende jaren met een onderliggende beleidstheorie. Zeker omdat we zien dat we door de brede blik raken aan andere thema's zoals participatie, ondersteuning vanuit de Wmo en veiligheid. Waar verschillende werkwijzen en waar mogelijk ook visies elkaar in de uitvoering raken, is het belangrijk tijdig te wegen hoe daarmee moet worden omgegaan. Dat vraagt keuzes en duidelijkheid.

We hebben nu zelf een aantal indicatoren benoemd om het succes van de werkwijze te meten. Goed om gezamenlijk te bepalen of die indicatoren blijven staan of een aanpassing vragen door bijvoorbeeld breder te monitoren dan alleen op Jeugd. Vooraf helder hebben hoe succes eruitziet, kan misverstanden onderweg voorkomen.

Door bewegen naar de sociale basis
In de Proeftuin hebben we een mooie beweging gemaakt van specialistische jeugdhulp naar meer eigen inzet van het Sociaal wijkteam. We maken ook steeds vaker gebruik van de sociale basis. Maar dat kunnen we in de komende jaren nog meer en beter doen. Vanuit het Sociaal wijkteam kan meer tijd genomen worden om te verkennen wat in de sociale basis nog meer mogelijk is met een beetje ondersteuning. Daarnaast zou het helpend zijn als vanuit de sociale basis zelf een meer wijkgericht aanbod in samenhang beschikbaar is in plaats van een aanbod per organisatie.

Passende financiering
We vinden steeds meer andersoortige oplossingen. Zo hebben we bijvoorbeeld een ruimte gehuurd voor een jongere die anders in een gesloten setting geplaatst zou worden. Deze oplossing was vele malen goedkoper dan de gesloten setting, maar zat niet in ons reguliere aanbod. Het intern regelen van financiering kostte heel veel tijd (kastje en muur). Als we de komende jaren de flexibiliteit willen houden om dit soort oplossingen in te zetten, is flexibel budget nodig om in te zetten. Hiervoor kunnen we de recente begrotingswijziging benutten. Zodra we beter weten welke andere oplossingen nodig zijn, kunnen we een structurele oplossing voor deze financiering vinden.

Flexibele inzet aanbieders met expertise is een meer specifiek voorbeeld van wat er nodig is aan passende financiering. In de laatste periode hebben we geëxperimenteerd met een flexibele schil van specialisten. We hebben ze ingezet om:
- kort mee te denken vanuit hun expertise;
- bij een gesprek met ouders te zijn;
- te helpen met de analyse van de vraag en context.

Zij konden kort en zonder beschikking ingezet worden ter ondersteuning van het Sociaal wijkteam. Deze manier van inzetten van expertise zorgt ervoor dat SWT-professionals snel tot oplossingen komen en het vermindert de administratieve druk. Het past alleen niet binnen het bestaande Regionale Inkoopmodel. Daar is alleen de mogelijkheid voor ‘consultatie zonder toewijzing’. De inzet daarvan geeft alsnog veel administratie en is relatief duur. Daarom adviseren we in

2024 verder te onderzoeken hoe de flexibele schil gefinancierd kan worden zonder te veel administratieve druk en met voldoende beschikbaarheid van professionals die daaraan deelnemen. Hier ligt ook een verbinding met het project sturingsinformatie Jeugd, waar in 2024 het relatiemanagement verder wordt uitgewerkt.

Andere verwijzers met een ander paradigma

We zien in de cijfers van het dashboard Jeugd nog steeds dat, ook als het SWT betrokken is, jeugdhulp indicaties worden afgegeven door huisartsen. Ook wordt nog veel zwaardere jeugdzorg en een stapeling van verschillend jeugdhulpaanbod geïndiceerd door de Gecertificeerde Instellingen. In de Proeftuin hebben we deze partijen waar mogelijk betrokken om ook met hen naar andersoortige oplossingen te kijken. Dat gaat met vallen en opstaan. Het advies is om in 2024 actiever in te zetten op het meenemen van deze verwijzers in een andere manier van kijken en werken, omdat hier nog grote winst te behalen valt. Structurele momenten van samen leren kunnen daarbij helpend zijn.

We zijn hier bij een aantal casussen al mee begonnen. Instituut voor Publieke Waarden (IPW) kijkt in een aantal zwaardere casussen mee in het kader van de ontwikkeling van Toekomstscenario Kind en Gezin. Zij hebben meer oog voor bestaanszekerheid en denken mee hoe zware inzet ook voorkomen kan worden in spannende casussen waarin veiligheid een rol speelt. Dit soort leertrajecten faciliteert het anders denken en doen. In de komende jaren is het aan te bevelen dit leren en ontwikkelen te blijven faciliteren in samenwerking met partners. Ook bevelen we aan de lessen die hieruit komen op te volgen.

Sturing op partners

Het Regionale Inkoopmodel is gebaseerd op raamovereenkomsten, waardoor we als gemeente in veel gevallen kunnen kiezen voor partners die in lijn met onze werkwijze werken. Van sommige expertises kunnen we echter maar enkele aanbieders inzetten/ consulteren, waardoor het extra belangrijk is dat zij meegaan in de veranderbeweging. Vooral in de complexe vastgelopen casussen zien we dat een verschil van zienswijze en werkwijze de vooruitgang belemmert.

De oplossing blijft meer van hetzelfde en inzet van zwaardere jeugdhulp. Het gaat buiten de invloed van de Proeftuin om, om hier op korte termijn verandering in te brengen. We stimuleren de Proeftuinwerkwijze, maar het kost te veel tijd om echte verandering te brengen. Hier ligt ook een verantwoordelijkheid bij de jeugdhulporganisaties zelf. Vanuit het project sturingsinformatie Jeugd wordt in 2024 het relatiemanagement verder uitgewerkt. Hiermee kan, in samenwerking met contractmanagement van het Regionaal Serviceteam Jeugd (RSJ), nadrukkelijker gestuurd worden op de gewenste beweging en wat dit in praktijk betekent.

Rol onderwijs
We zien school als dé daginvulling voor iedere jeugdige onder de 18 jaar. In het kader van normaliseren is het dus belangrijk dat als zich problemen voordoen in de schoolcontext, in eerste instantie altijd wordt ingezet op oplossingen in de schoolomgeving. Eventueel ondersteund door expertise van het Sociaal wijkteam of jeugdhulpaanbieders. Dat vraagt duidelijkheid over de verantwoordelijkheden van het onderwijs, maar ook over de ondersteuning die wij als gemeente inzetten. Te vaak zien we dat jeugdigen eerst in een andere context problemen moeten oplossen, voor ze weer naar school mogen. We zien in de casussen geregeld patronen van uitsluiting ontstaan. Dan wordt naar jeugdhulp gekeken voor oplossingen. Oplossen binnen de context van school vraagt iets van de (verantwoordelijkheid van) scholen en van de vaardigheden van docenten die soms handelingsverlegenheid ervaren. Hier ligt ook een opgave van het onderwijs. Op visieniveau zijn we het daarover eens, maar de vertaling naar de praktijk vraagt meer afstemming op alle niveaus (van bestuur tot uitvoering). In de uitwerking van de Ontwikkelagenda Passend Onderwijs - Jeugdhulp moet dit meegenomen worden.

Lef en leiderschap
Veranderen gaat niet vanzelf. Naast een goede samenwerking vraagt het ook om keuzes maken, schuren, moeilijke gesprekken en rechte ruggen. Dat valt in de context van het complexe speelveld rondom jeugd niet altijd mee.

Daarom is een belangrijk aandachtspunt lef en leiderschap. In de uitvoering worden de verschillen in visies zichtbaar, maar dat is niet de plek om daarin keuzes te maken. Het samenspel door de hele organisatie van bestuurders tot leidinggevenden tot uitvoering is essentieel. Met opschaling als dat nodig is en ruggensteun als het spannend wordt. Ook het wegnemen van remmende factoren onderweg is een belangrijke factor om de voortgang van de verandering te behouden. Het gaat om ons gedrag in de praktijk. Daar moeten we elkaar onderweg scherp op houden en ons steeds afvragen wat nodig is om dat door alle lagen heen te faciliteren.

De kunst is dus juist om de verandering niet te institutionaliseren via de gestaalde kaders en gebaande paden, maar om vrije ruimte te creëren voor friskijkers en dwarsdenkers, mensen met lef en moed die wél echt willen en kunnen veranderen.
(...)
Doe het organisch, zo natuurlijk mogelijk. Niet vanuit een breed draagvlak, maar vanuit een smal en diep draagvlak, en ontwikkel dat draagvlak dan stap voor stap. Neem daarvoor de tijd en ruimte, want het kost meer tijd dan je zelf op voorhand denkt.
(...)
Desondanks ben je al gauw 5 à 10 jaar bezig met een echt verandertraject, want een cultuuromslag kun je nu eenmaal niet afdwingen. Wie het sneller probeert loopt grote kans te struikelen over de weerstand en 'meestribbelaars' en dan komt de hele verandertrein na een kickstart tot stilstand.

Jan Rotmans, Hoogleraar en wetenschapper op gebied van systeemtransities (Erasmus Universiteit)

Ouders en jeugdigen

In de nieuwe werkwijze wordt steeds meer context- en dus ook gezinsgericht gewerkt in plaats van kindgericht. Ouders komen nu nog vaak met de verwachting dat het SWT doorverwijst naar een aanbieder voor het oplossen van vaak kindgerelateerde problematiek. Ook merken we dat het voor ouders soms moeilijk is om breder te kijken dan hun eigen ondersteuningsvragen. De verspreiding van één uniforme werkwijze naar de andere wijken biedt kansen voor zowel het SWT als de betrokken partners om ouders en jeugdigen goed uit te leggen wat zij kunnen verwachten van de nieuwe werkwijze. Idealiter communiceren alle partners en de wijkteams op éénzelfde wijze over de manier waarop het SWT de vraagverheldering en beantwoording van ondersteuningsvragen van jeugdigen en gezinnen oppakt én hoe het SWT daarin samen optrekt met partners in de wijken.

Risico's voor borging en verspreiding

De Proeftuinfase is voorbij. De fase van implementatie en borging is aangebroken. Voor deze fase zien wij naast heel veel mogelijkheden ook de volgende risico's:

- **Platslaan van de werkwijze.** De werkwijze is ontwikkeld door voortdurend te leren en nieuwe perspectieven te blijven toevoegen. Het risico is dat de huidige uitkomst van de Proeftuin wordt gezien als eindproduct dat simpelweg geïmplementeerd moet worden. Het kan niet zomaar geknipt en geplakt worden. De verspreiding van de werkwijze vraagt van de wijkteams om opnieuw door het leerproces te gaan, want elke wijk en elk wijkteam is weer anders. Als deze overgang en uitrol onvoldoende gefaciliteerd worden, bestaat het risico dat de werkwijze afvlakt en minder resultaten boekt.
- **Onvoldoende leiderschap en back-up** in schurende situaties is een tweede risico. Schuring ontstaat vaak in de uitvoering door een verschil in visie of een verschil in vertaling van de visie. Als daar op de werkvloer niet uitgekomen wordt, is opschaling en een uitspraak op managementniveau nodig. Ook bij gesprekken met veel weerstand is ruggensteun nodig vanuit management en bestuur. Als deze ruggensteun ontbreekt, zullen medewerkers in de uitvoering schurende situaties vermijden en zal de verandering stoppen of verminderen. Ook is dan het risico dat de beweging op enkele mensen blijft hangen in plaats van dat de verantwoordelijkheid voor de verandering breed gedeeld en gedragen wordt.
- **Onvoldoende werken in samenhang.** Hoewel we anders willen, wordt nog veel in kokers gewerkt in het sociaal domein. Een onverwachte oplossing voor een jeugdige wordt misschien gevonden in de Wmo. Over wetten heen kijken is daarom noodzakelijk om tot andere oplossingen te komen. Als iedereen te veel aan zijn eigen eiland vasthoudt, worden andere oplossingen belemmerd.
- **Onvoldoende gremia en overleggen voor brede weging.** Breed kijken vraagt facilitering. We zien dat vragen en oplossingen breder gaan dan de Jeugdwet. Dilemma's die we daar tegenkomen zullen ook breed besproken moeten worden. Bestaande tafels en overleggen zijn nog vooral op jeugd gericht. Daarvan is het risico dat we zelf ook te smal blijven kijken en sturen.
- **Incongruente interventies in de uitvoering.** Aansluitend op het vorige punt is het risico dat werkwijzen van aanpalende beleidsterreinen tegenstrijdig zijn aan de werkwijze in de Proeftuin. Dat kan ook verwarring bij partners veroorzaken die twee verschillende boodschappen vanuit de gemeentelijke organisatie krijgen. Bij twijfel over verschillende werkwijzen is het van belang samen de dilemma's in de uitvoering te onderzoeken. Reflexieve monitoring kan in die gevallen ingezet worden om de dilemma's en leervragen te verzamelen, de effecten te meten en die mee te wegen in de te maken keuzes.
- **Beleid onvoldoende faciliterend.** De doelen van de verandering zijn uitgezet door beleid. De praktijk is ontwikkeld door de uitvoering. Die praktijk vraagt vervolgens weer om facilitering van beleid om verandering mogelijk te maken. Indien dit onvoldoende ondersteund wordt, ontstaat een remmende factor in de verandering.

We hebben stappen gezet, lessen geleerd en belangrijke resultaten behaald. We zijn er nog niet! Maar we geloven wel in de weg die we zijn ingeslagen met Samenspel in de wijk en we kijken er naar uit om met elkaar verder te leren. Met als doel: steeds beter passende oplossingen voor inwoners van Zwolle.

Bijlagen

Bijlage 1: Geleerde lessen over gewenste werkwijze

Les 1: Begrijpen

De nieuwe praktijk

Eerst begrijpen (en dan oplossen). Hierdoor komt er ruimte voor nieuwe verhalen en andere, duurzame oplossingen. Dit vraagt een niet-wetende houding en tijd om uit te zoomen ondanks de druk vanuit de omgeving om met een oplossing te komen.

Het oude verhaal

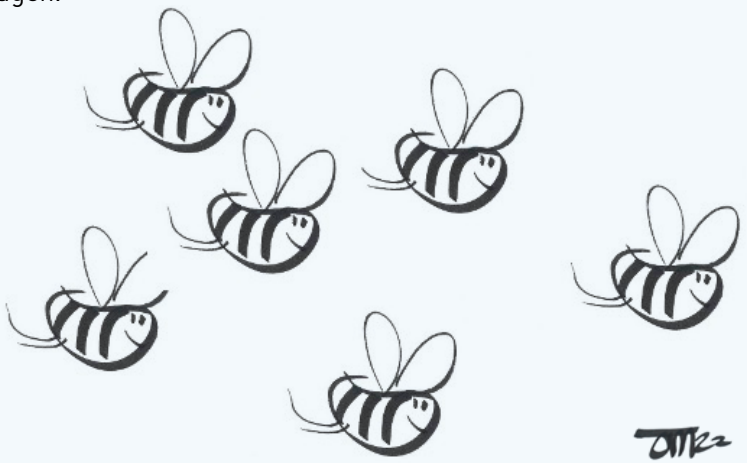
Direct starten met de gevraagde oplossing; vaak was dat het afgeven van een indicatie voor individuele hulp (diagnostiek en behandeling voor het kind).

“We kunnen elkaar versterken. Als we eerst vertragen en samen kijken wat er aan de hand kan zijn, dan komen we tot de goede oplossingen.”

Jeugdhulpverlener

Praktijkvoorbeeld

Najaar 2022 melden ouders hun zoon aan bij het SWT. Ouders willen graag een verwijzing naar een zorgaanbieder gespecialiseerd in hoogbegaafdheid. De professional van het SWT organiseert een gesprek met ouders en school om de perspectieven en vragen bij elkaar te brengen. Ook wordt de tijd genomen om met ouders thuis door te praten over de rollen en patronen die ontstaan. Samen met de ouders is een systemogram getekend. Moeder werd erg enthousiast en begon zelf mee te tekenen. Het inzichtelijk maken van relaties en patronen binnen het gezin en het netwerk om het gezin heen, geeft vaak al veel duidelijkheid en antwoord op vragen.
Na dit gesprek gaf moeder aan: ‘Ik heb veel nieuwe inzichten gekregen over ons gezin en ik denk dat ik niet meer ondersteuning nodig heb’. Ze kon verder met de handvatten die ze in het gesprek heeft gekregen, zonder de verwijzing.‘

Les 2: Leren (niet weten)

De nieuwe praktijk

Kwetsbaar zijn en mogen leren. Daar waar nodig erkennen we richting gezinnen en elkaar wanneer we iets niet goed gedaan hebben. We mogen leren.

Het oude verhaal

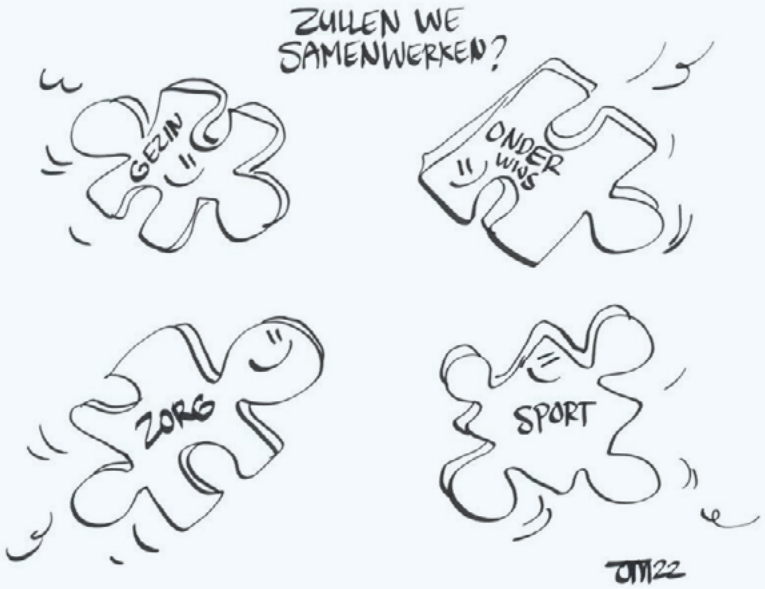
Het antwoord of de oplossing al hebben vanuit expertise.

"De Proeftuin helpt om anders te kijken en dat is soms best ongemakkelijk. Door hier samen in te leren wordt de verbinding tussen Sociaal wijkteam en partners versterkt. Professionals van het Sociaal wijkteam en partners werken als echte collega's aan de casussen. De Proeftuin is een veilige context. Daardoor zijn er kansen om veel van elkaar te leren."

Partner uit de Jeugd-GGZ

Praktijkvoorbeeld

In de Proeftuin wordt een casus besproken van een gezin met twee ouders, een jongere en zijn broertje. Bij ouders zijn grote zorgen rondom de veiligheid van hun zoon. De casus wordt met toestemming van de ouders besproken in de Proeftuin. Meerdere professionals zijn betrokken rondom dit gezin. In de Proeftuin wordt eerst een systemogram getekend. Door het maken van deze analyse wordt met nieuwsgierigheid vanuit meerdere perspectieven naar de patronen en dynamieken in het systeem gekeken. Gezamenlijke zorgen en twijfels worden gedeeld. Een belangrijke vraag hierbij is: *'Wie zijn belangrijk voor dit gezin en kunnen bijdragen aan rust en veiligheid?'*. Samen met de betrokken professionals wordt gekozen om niet op te schalen of nieuwe oplossingen in te voegen. Ouders zijn opgelucht, er wordt niet overgedragen aan een nieuwe hulpverlener. In de gesprekken met ouders ontstaan nieuwe inzichten en de ondersteuner die dichtbij het gezin staat kan daarmee aan de slag. Het commitment van de professionals op de achtergrond blijft, als er vragen zijn willen en kunnen ze meedenken, de lijnen zijn kort, er wordt niet verwezen.

Les 3: Gezinnen aan tafel

De nieuwe praktijk

We praten niet over, maar met het hele systeem. We werken samen met tenminste beide ouders en waar kan het hele gezin.

Het oude verhaal

Hulp toekennen zonder dat we ouders en kind in hun context hebben gezien.

“Het was echt een eyeopener. Dat je de situatie op een andere manier kan bekijken door ook naar achterliggende vragen te kijken. Ik voel me gezien en gehoord en ik ga opgelucht naar huis; het komt goed.”

Oma (in een andere casus dan hiernaast beschreven)

Praktijkvoorbeeld

Een meisje uit de bovenbouw van de basisschool woont met haar moeder, stiefvader en zijn kinderen. Moeder is bij het SWT gekomen, omdat zij zich zorgen maakt om haar dochter. Het meisje liegt veel en voelt zich niet op haar plek op school. Op school gedraagt het meisje zich erg opstandig en loopt soms weg uit de les. De SWT-professional heeft een aantal gesprekken met het meisje gevoerd. Hierna bespreekt de SWT-professional de casus in de Proeftuin. Ze geeft aan dat ze normaal gesproken dit meisje zou doorverwijzen door de complexiteit van de casus. Bij de bespreking in de Proeftuin wordt het systemogram uitgetekend en blijken er veel vragen over de relaties in het gezin en met ex-partners nog niet helder. De SWT-professional heeft wel gesprekken gehad met het meisje maar niet met het gehele systeem. In plaats van doorverwijzen is de volgende stap om met de biologische ouders én het meisje samen in gesprek te gaan om de dynamiek en patronen beter te begrijpen en te zorgen dat de vragen en zorgen die er zijn in een gezamenlijk gesprek verkend kunnen worden en ze elkaars perspectieven horen.

Les 4: Regie

De nieuwe praktijk

Ouders en jeugdigen aan het roer, zij zijn expert van de vraag en de duurzame oplossing(en).

Het oude verhaal

Regie van het gezinssysteem overpakken.

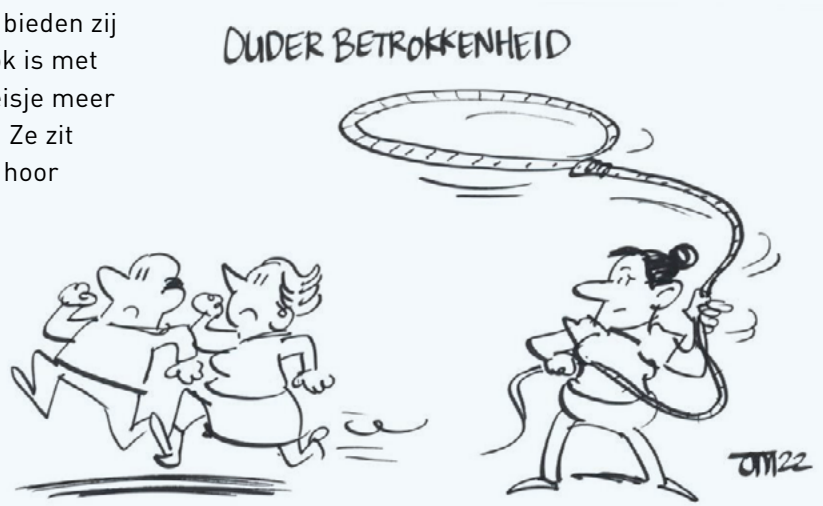
“Als het spannend is gaat iedereen rennen en vliegen, er moet snel een oplossing komen. In dat proces worden ouders nog te vaak vergeten. Dat moeten we niet meer doen.”

Jeugdhulpverlener

Praktijkvoorbeeld

Een huisarts uit de wijk verwijst een meisje naar het sociaal wijkteam. Volgens haar moeder is sprake van vermoeidheidsklachten. Ook geeft moeder aan dat ze bang is om naar school te gaan. Er is al veel verzuim op school. In deze casus zijn al veel professionals betrokken. Nu ligt er een nieuwe vraag. In de oude situatie zou direct doorverwezen zijn naar een jeugdhulpaanbieder. Nu wordt de casus in de Proeftuin besproken. Het SWT gaat met het meisje in gesprek en de steunfiguren worden in kaart gebracht. Het meisje heeft zelf de regie. In het gesprek geeft zij aan: ‘Ik heb nu pas door hoeveel mensen het goed met mij voor hebben.’

Hierna zijn er gesprekken met school en ouders. Ouders beseffen na deze gesprekken dat hun kind wat anders van hen nodig heeft. Ouders maken afspraken om hun kind veiligheid te bieden en pakken hun regierol weer terug. Waar ouders voorheen vooral naar hulpverleners keken, bieden zij nu zelf een steunend netwerk. Ook is met school ruimte gezocht om het meisje meer uren op haar stage aan te bieden. Ze zit erg op haar plek en geeft aan: ‘Ik hoor nu ergens bij en ze snappen mij.’

Les 5: Verandering

De nieuwe praktijk

Bij casuïstiek die vastloopt of bij de vraag om herindicaties, stoppen we met herhalen.

Het oude verhaal

We gaan door zonder echt te begrijpen wat werkt. Daarmee versterken we patronen en doen we meer van hetzelfde.

“Het loslaten van het denken in een oplossing alleen gericht op het kind, vraagt een omslag in het denken en werken van alle betrokkenen. Voor hulpvrager, SWT-professionals, jeugdhulpaanbieders en school. Dat is een intensief veranderproces.”

Projectleider Proeftuin samenspel in de wijk

Praktijkvoorbeeld

Een meisje met een lange hulpverleningsgeschiedenis, ambulante hulp en diverse crisisplaatsingen zit op een 24-uurs behandelgroep. Ze gaat niet meer naar school en het gaat niet goed in de behandelsetting waar ze zit. Ook thuis is al veel hulp betrokken. Het werkt niet, de jeugdhulpaanbieder wil dat ze wordt overgeplaatst. Tijdens het multidisciplinair overleg worden oplossingen bedacht; een andere plek, een gedwongen kader. De SWT-professional wil graag iets anders proberen. Wat wil dit meisje eigenlijk zelf het liefst? Ze wil terug naar huis. We besluiten de stap te maken en ondersteunen het gezin zelf, als zij dat vragen. De school helpt mee en maakt een nieuw begin mogelijk. Een paar maanden later gaat het goed. Zo heeft ze zelf een stageplek gevonden en ze gaat verder met de opleiding. Ook vond ze zelf een bijbaantje. De SWT-professional werkt niet aan allerlei doelen maar wordt wel meegevraagd, bijvoorbeeld naar de nieuwe school of gewoon om een rondje te fietsen.

SWT-professional over deze casus: ‘Ik wilde zeggen, ik ben zo trots op je, maar ik bedacht dat dit niet over mij gaat en vroeg of ze trots op zichzelf was. Ze zei: Ja, ik heb er hard voor gewerkt en het gaat goed.’

Les 1: Begrijpen | Les 2: Leren (niet weten) | Les 3: Gezinnen aan tafel | Les 4: Regie | Les 5: Verandering | Les 6: Klein | Les 7: Verantwoordelijk | Les 8: Oplossingen | Les 9: Samenwerken

Les 6: Klein

De nieuwe praktijk

Het einde van multidisciplinaire overleggen (MDO's) met veel mensen. Een goed gesprek en samenwerking met diegenen die de beste ingang hebben.

Het oude verhaal

Multidisciplinaire overleggen met veel professionals, inclusief het gezin en de jeugdige.

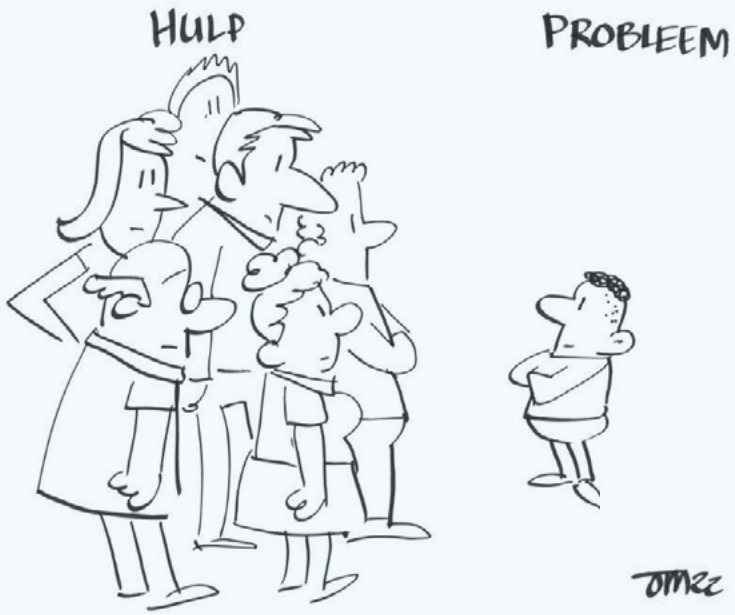
"Waarom zitten we hier met zoveel mensen, terwijl de jongere zelf is weggelopen en om de hoek zit? Wie heeft hier nou eigenlijk de regie? Hoe moet dit dan voor ouders en de jongere zelf voelen?"

SWT-professional

Praktijkvoorbeeld

Een jongere is in het verleden gediagnosticeerd. Hij herkent zich niet in de diagnose en is boos op zijn ouders die sturen op hulp. In het verleden en ook nu, zijn veel hulpverleners bij het gezin betrokken. Met name ouders maken zich zorgen en willen samen met de hulpverleners afspraken maken. Tijdens een MDO over de gemaakte afspraken zijn acht hulpverleners, ouders en de jongen aanwezig. De jongen zelf wil geen nieuw hulpverleningstraject. Hij vraagt zich hardop af waarom ze deze problemen niet gewoon als gezin kunnen oplossen en besluit om uit het gesprek weg te lopen.

Na dit gesprek wordt de casus in de Proeftuin besproken. In de bespreking worden meerdere hypothesen opgesteld. We staan stil bij de vraag of we als hulpverleners bijgedragen hebben aan een patroon waarin deze jongen zich niet gezien en gehoord voelt. De betrokken SWT-professional en jeugdhulpaanbieder hebben met de andere bij het MDO aanwezige partners een nieuw gesprek gevoerd en gekozen om met commitment met een kleinere groep aan de slag te gaan en in te zetten op het herstellen van vertrouwen.

Bijlage 2: Ontwikkeling van de leervragen in de 5 leercycli

In de Proeftuin hebben we geleerd en ontwikkeld in leercycli van ongeveer 3-4 maanden. In deze leercycli werden leer- en ontwikkelvragen verzameld, waarna samen met partners werd gezocht naar antwoorden die in de praktijk werden getoetst.

Door het bijhouden en het categoriseren van de leer- en ontwikkelvragen in de dynamische leeragenda, kunnen we laten zien hoe de leer- en ontwikkelvragen in de Proeftuinperiode zijn verschoven. In deze bijlage wordt de ontwikkeling van de leervragen getoond aan de hand van figuren, waarbij de bolletjes aangeven hoe vaak leervragen in de betreffende categorie voorkomen. Daarnaast geven we een beschrijving van de thema's. per leercyclus.

Leercyclus 1 september-december 2022

De 1e leercyclus is begonnen in september 2022. In de sessies van beide stadsdelen kwamen inhoudelijke vragen over systeemgericht werken naar voren zoals: *'Wat houdt het **creëren van een brede blik** in?'* en *'Hoe kom ik uit de groef van (kindgerichte) oplossingen?'* Dit was een fase van bewustwording bij de professional en voor velen een eerste kennismaking met systeemgericht werken. Naarmate de leercyclus verder ging, kwam het besef dat hierin 'de grondverf' miste. Enkele professionals van het SWT hebben de opleiding voor Systeem Therapeutisch Werker gevolgd, maar een groot deel van de professionals heeft niet deze achtergrond. Daarom hebben we besloten om een maatwerk opleiding voor het SWT in de twee stadsdelen te ontwikkelen. Deze opleiding is vervolgens gestart in leercyclus 2.

In de eerste leercyclus waren nog veel **praktische vraagstukken**; *'Hoe moeten we casussen inbrengen in de Proeftuin?'* en *'Welke werkwijze houden we aan?'*. Daarnaast vroeg het programmateam zich af: *'Hoe laten we SWT-professionals voelen dat ze mogen leren en fouten mogen maken?'* Met name in Zuid speelde deze vraag. Om deze reden is vanaf leercyclus 2 een systeemtherapeut van buiten het SWT aangesloten om de sessies in Zuid te begeleiden volgens de systeemgerichte aanpak.

In de 1e leercyclus hebben 7 partners in West mee geleerd en 0 partners in Zuid. Een vraag die hierbij naar voren kwam in stadsdeel Zuid was: *'Zijn we al klaar om met **partners samen te werken**?'* In West liep deze beweging al iets sneller en werden met name vragen gesteld als: *'Hoe bied ik samen met een partner hulp aan een gezin vanuit een gedeelde visie?'* Het spreken van eenzelfde taal blijkt niet voor elke partner even makkelijk te zijn. Dit zien we in de eerste leercyclus vooral ook terugkomen bij de **scholen/onderwijs** als partner. Scholen zijn vaak een impliciete verwijzer van kinderen naar het SWT met een vraag gericht op diagnostiek/ behandeling.

Wat hiermee samenhangt is de **rol van het SWT**. SWT-professionals gaven aan dat zij het soms lastig vinden te weten wat hun rol is in een gezin waar meerdere hulpverleners bij betrokken zijn. Het programmateam vraagt zich hierin af: *'Wat heeft het SWT nodig om zelf de regie te pakken en zelf met het netwerk van een gezin in gesprek te gaan?'*

Ook op het gebied van **eigen inzet** kwamen er verschillende vragen naar voren; *'Wat is precies eigen inzet van het SWT?'* en *'Hoe ga ik om met de werkdruk én eigen inzet?'*. Dit geldt eveneens voor het begrip 'normaliseren'; *'Wat is normaal? Hoe normaliseren we?'*

In leercyclus 1 zien we verder dat de '**schreeuw van ouders om hulp**' en de '**ouders met een gerichte vraag om diagnostiek/behandeling**' een grote plek krijgen in de dynamische leeragenda. Vragen die hierbij aan bod zijn gekomen zijn: *'Hoe ga je met ouders om als zij enkel de vraag om diagnostiek/behandeling hebben?'* En *'Hoe kun je vertragen/verdragen als ouders er bovenop zitten en 'druk' voelen?'*

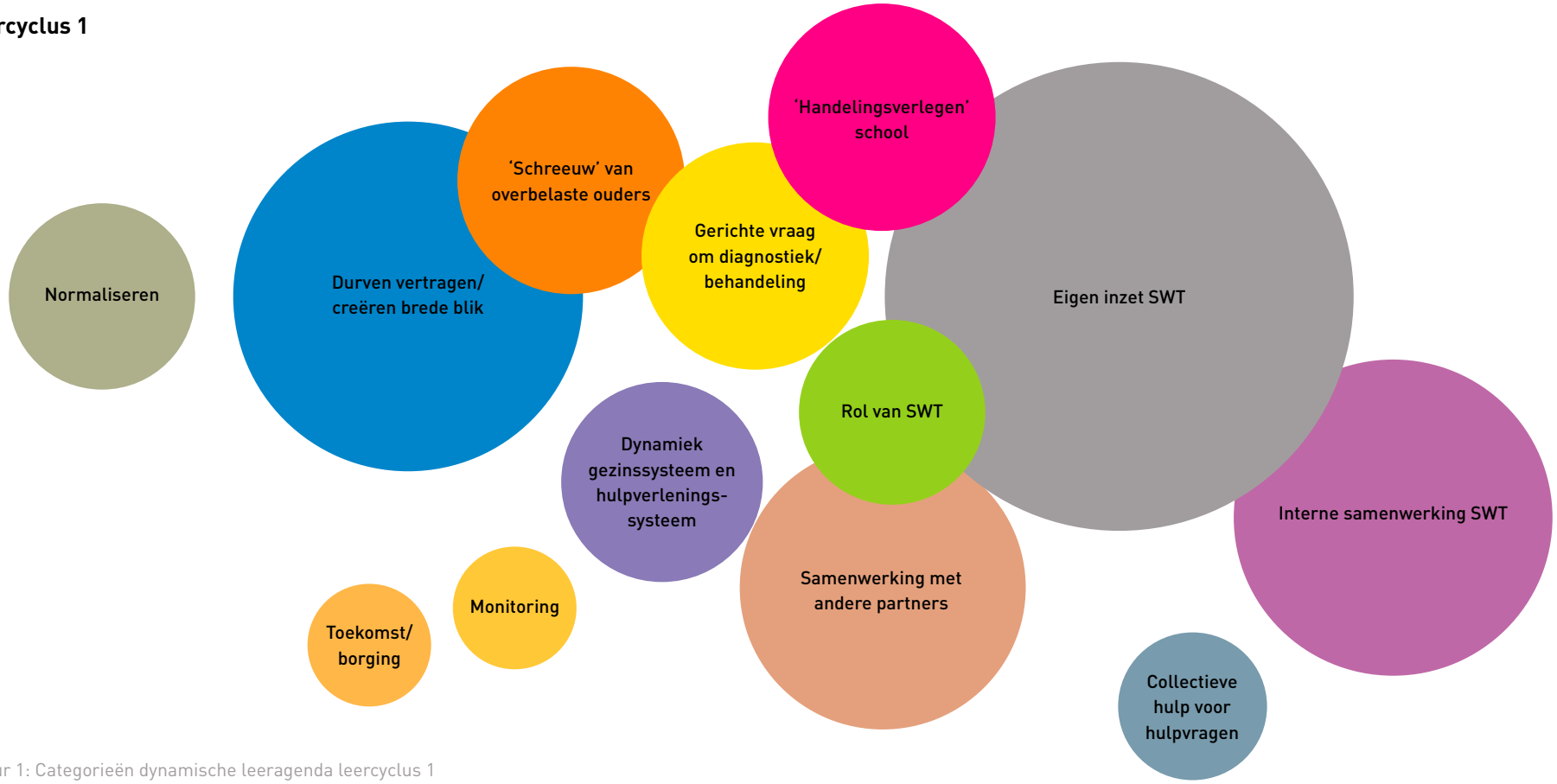
Bepaalde hulpvragen komen meerdere keren naar voren. Zo valt het in stadsdeel Zuid op dat er veel vragen binnenkomen van moeders met gezinsleden met autisme. Er wordt geïnventariseerd bij Zwolle Doet of er **collectieve hulp**

aangeboden kan worden voor deze groep en is vervolgens in samenwerking gerealiseerd in leercyclus 2.

Met name in de casussen zelf vielen bepaalde inhoudelijke patronen op; *'Hoe leren we **de dynamiek in het grotere systeem en gezinssysteem** op tijd te herkennen?'*

In leercyclus 1 wordt een begin gemaakt met de dynamische leeragenda en **monitoring van de Proeftuin** en wordt er al voorzichtig nagedacht over de borging van de Proeftuin. Vragen die hierbij spelen zijn: *'Hoe leggen we ervaringen vast en documenteren we dit?'* En *'Hoe zorgen we dat de Proeftuin meer van het SWT zelf gaat worden?'*

Leercyclus 1

Figuur 1: Categorieën dynamische leeragenda leercyclus 1

Leercyclus 2 januari-maart 2023

In leercyclus 2 zien we een verschuiving van vragen over wat een systemische benadering is naar het **denken, oefenen en voorzichtig dóen**. Door de maatwerktraining hebben SWT-professionals meer handvatten gekregen om op een systemische manier naar casussen te kijken. We zien verder een verschuiving van **de 'schreeuw' van ouders om hulp**, naar de **durven vertragen/creëren van een brede blik**.

Toch blijft met name in Zuid nog wel de vraag heersen: *'Kan ik dit wel van ouders vragen? Wat als ouders een hele andere hulpvraag hebben?'* Dit roept daaropvolgend vragen op in het programmateam als: *'Hoe bied je voldoende stevigheid/comfort aan hulpverleners om uit te zoomen en (oude) oplossingen los te durven laten?'* En in het bijzonder voor stadsdeel Zuid: *'Hoe zorgen we dat de (kindgerichte) oplossingen minder op de voorgrond blijven staan?'*

Ook de **gerichte vraag om diagnostiek/behandeling** weten SWT-professionals om te buigen. Waar in leercyclus 1 met name de vraag bestond 'hoe hiermee om te gaan?', wordt dit in leercyclus 2 specifieker en vraagt men zich af: *'Hoe kun je een ondersteuningsvraag begrijpen en herformuleren naar een gezins- of contextgerichte vraag?'*

Gedurende leercyclus 2 verschuift de verkenning van het begrip **normaliseren** vanuit een theoretisch perspectief zich meer naar de praktische toepassing: *'Hoe verminderen we de afhankelijkheid van gezinnen van hulpverlening?'* en *'Hoe ga je om met vragen die horen bij normale ontwikkelingsfasen, zoals puberende kinderen?'*

Waar in leercyclus 1 al duidelijk werd dat **school** een belangrijke samenwerkingspartner is, wordt dit in leercyclus 2 concreter door plannen te bedenken hoe scholen meer betrokken kunnen worden in de Proeftuin.
De **samenwerking met andere partners in de wijk** krijgt in leercyclus 2 een grotere plek. De nadruk ligt meer op vragen over specifieke problemen en uitdagingen in de samenwerking in de Proeftuin: *'Hoe komen we af van ieder zijn eigen eilandje?'* In de Proeftuinbijeenkomsten komt met name naar voren dat er nog niet altijd 'dezelfde taal' gesproken wordt en het samenwerken met meerdere partijen in één casus lastig blijft. Daarnaast blijft het met name voor SWT Zuid lastig om partners uit te nodigen voor het bespreken van casussen in de Proeftuinbijeenkomsten.

Deze samenwerking tussen partners is ook terug te zien in de **dynamiek van het gezinssysteem en het grotere (hulpverlenings)systeem**. Er wordt inhoudelijk in de casusbesprekingen opgemerkt dat in de praktijk de oude werkwijze van MDO's met veel hulpverleners nog best veel gebeurt. In die situaties worden dan toch nog vaak snelle oplossingen bedacht en wordt dat patroon nog (vaak) pas achteraf herkend.

Er wordt in leercyclus 2 steeds meer stilgestaan bij wat precies de **rol van een SWT-professional** is in de wijk. SWT-professionals zijn zoekende in hoe zij de regie over de hulpverlening in een gezin (en níet de regie over het gezin zelf!) kunnen nemen én blijven behouden.

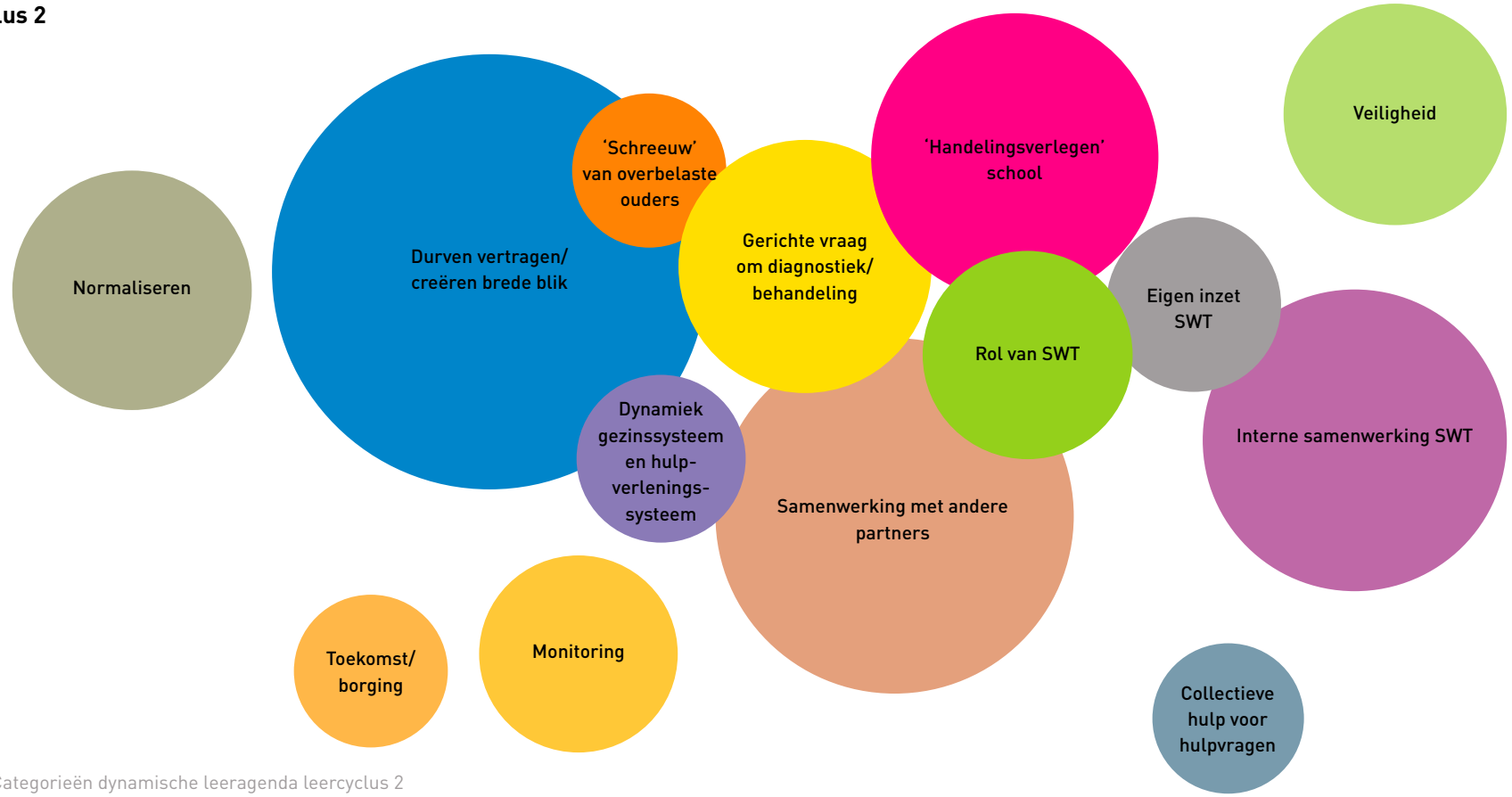
In West worden er gesprekken gevoerd over het aanbieden van een alternatief voor jongeren op de wachtlijst voor de GGZ. Er wordt bekeken of er in samenwerking met SportService Zwolle en/of Travers samengewerkt kan worden om jongeren die op de wachtlijst staan voor de GGZ te ondersteunen om in beweging te krijgen.
In leercyclus 1 werden weinig '**veiligheidscasussen**' ingebracht. In leercyclus 2 worden voorzichtig meer van deze casussen in de Proeftuin ingebracht. Over het algemeen vindt men het lastig om in moeilijke (veiligheids)casussen uit te zoomen en niet te veel te sturen/ mee te gaan in de quick-fix. Er wordt in deze casussen voorzichtig geleerd om ook te normaliseren, vertragen en uit te zoomen om zo tot een duurzame oplossing te komen.

Voor de **borging van de Proeftuin** wordt in leercyclus 2 steeds meer duidelijk dat het gaat om het creëren van een verandercultuur en het faciliteren van

gedragsverandering. Een belangrijk inzicht is dat leidinggevenden inhoudelijk leiderschap en de coachende rol die de verandering vraagt moeten kunnen (leren) vormgeven.

In leercyclus 1 lopen de leer- en ontwikkelvragen voor Zuid en West steeds verder uiteen. Er worden daarom aparte leervragen voor leercyclus 3 opgesteld. Het leerproces voor beide wijken is verschillend. Het werken in de Proeftuin is maatwerk en daarom moet elk stadsdeel haar eigen leerproces door kunnen maken.

Leercyclus 2

Figuur 2: Categorieën dynamische leeragenda leercyclus 2

Leercyclus 3 april-juni

De grootste categorie leer- en ontwikkelvragen in leercyclus 3 gaat over de **samenwerking met andere partners**. Wat hierbij opvalt is dat deze vragen alleen vanuit West, het programmateam en de partnerbijeenkomst komen. Vanuit het programmateam wordt dan ook de vraag gesteld: *'Hoe zorgen we dat SWT-professionals Zuid meer partners betrekken bij de Proeftuin?'*. Het programmateam vraagt zich verder af hoe we zorgen dat er partners aangehaakt blijven en hoe er ook scholen en huisartsen betrokken raken bij de Proeftuin. Het 'knelpunt' tussen **scholen** en hulpverlening/SWT wordt steeds meer zichtbaar. School lijkt een 'eilandje' te zijn. Als het op school niet lukt moet de hulpverlening een oplossing realiseren (bijvoorbeeld een zorgboerderij). Daarnaast eisen vele scholen dat hulpverlening gestart moet zijn als voorwaarde voor de schoolgang. *'Hoe kunnen we stoppen met het verschil tussen school en thuis, maar afstemmen en samen rondom een kind/het gezin staan? Het onderwijs en hulpverlening lijken niet dezelfde taal te spreken; Hoe kunnen we de interesse en betrokkenheid van scholen vergroten om zo elkaar beter te begrijpen?'*

Daarnaast speelt vooral in West de vraag hoe we als partners in de wijk écht samen kunnen werken en de hulpverlening (ook juist als hulpverleners uit verschillende organisaties komen) als één team rondom een gezin komt te staan. Er wordt hierbij gesproken over een **commitment op de 'yes'** van partners rondom een gezin. Een commitment waarbij ook de professionals voor zichzelf leerdoelen opstellen. Het programmateam houdt zich in deze periode vooral ook bezig met: *'Hoe gaan we aan de slag met relatiemanagement bij partners?'* en *'Waar en bij wie (partners) moeten we de beweging nog (verder) op gang brengen?'*

Er worden in leercyclus 3 gesprekken gevoerd met een jeugdhulporganisatie als koploper om met het SWT samen te werken in een consultatie functie. Hierdoor hoeft het SWT geen doorverwijzing te maken, maar kan er kortdurend expertise ingevlogen worden in een casus, mocht dat nodig zijn.

In leercyclus 4 zal dit geoefend worden. Het programmateam vraagt zich hierbij nog wel af hoe de koplopers en de mensen waar energie zit goed meegenomen kunnen worden in de Proeftuin, zodat de Proeftuin verder versterkt wordt. Er is nog altijd te merken dat verschillende partners een verschillend ritme/tempo hebben om mee te leren.

SWT West durft in leercyclus 3 op het gebied van het **durven vertragen en het creëren van een brede blik** steeds meer tijd te nemen. Er wordt volop geoefend tijdens de maatwerktraining systemisch werken en in de praktijk. In het bespreken van de casussen komen met name inhoudelijke vragen naar voren. In SWT Zuid worden niet veel vragen gesteld over het durven vertragen en het creëren van een brede blik. De vraag die wel naar voren komt is: *'Hoe voorkomen we dat het patroon zich continu blijft herhalen (en er dus steeds meer van hetzelfde wordt gedaan)?'*. Ook worden er praktische vragen gesteld over de eigen inzet in Zuid; *'Wat is nog mijn rol en wanneer moet ik iemand anders inschakelen?'* In het programmateam worden wel veel leervragen gesteld over dit onderwerp in SWT Zuid. Het SWT Zuid lijkt hierin nog wat meer sturing nodig te hebben in het onbevooroordeeld naar casuïstiek kijken, vanuit een houding om te willen begrijpen in plaats van te medicaliseren/classificeren.

Dit is ook terug te zien in **de dynamiek van het gezinssysteem en het grotere hulpverleningssysteem**. In leercyclus 3 worden in stadsdeel West meerdere vragen gesteld over het 'redderssyndroom' van hulpverleners; *'Hoe komen we als hulpverleners (en partners in de wijk) uit het redderssyndroom, om zo patronen in een gezin te doorbreken?'*. In stadsdeel West worden hierin vragen gesteld in samenwerking met partners.

De categorie van '**ouders met een gerichte vraag om diagnostiek/behandeling**' komt niet voor in leercyclus 3. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat er al betere antwoorden op deze vragen van ouders zijn. SWT-professionals weten na de training beter hoe zij hierop moeten reageren. Dit geldt eveneens voor de '**schreeuw van ouders om hulp**'.

Met name in team Zuid komen meerdere vragen naar voren over de **interne samenwerking/ draagvlak van de Proeftuin**. Deze vragen uit het SWT zelf gaan over hoe er meerdere casussen per keer besproken kunnen worden. Ook komt werkdruk naar voren: *'Hoe gaan we om met dezelfde caseload, maar wel alle nieuwe casussen op een 'Proeftuin manier' op moeten pakken?'* Het programmateam vraagt zich op haar beurt af hoe ervoor gezorgd kan worden dat SWT-professionals ook echt partners meenemen naar de Proeftuinsessies en hoe er meer cultuurdragers in het team kunnen komen om mooie voorbeelden, alternatieven en gedachten te kunnen delen.

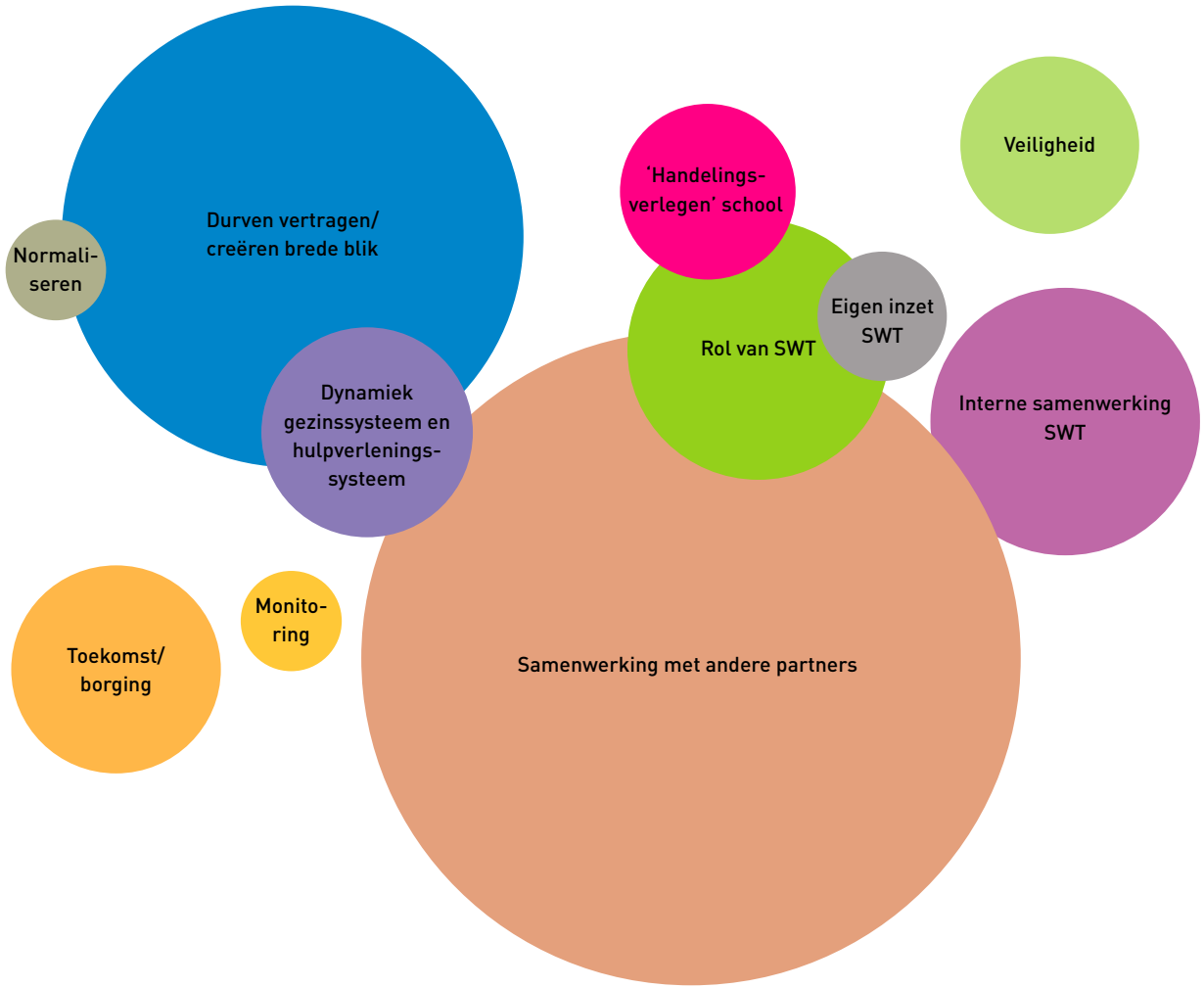
In leercyclus 3 blijkt dat het begrip '**normaliseren**' een heel breed begrip is en iedereen hier wat anders bij denkt. Met name onder de verschillende partners wordt hier anders over gedacht; *'Wat is de definitie van normaliseren in de Proeftuin?'*

Er wordt meer geleerd uit '**veiligheidscasussen**'. Toch blijft het níet meegaan in een quick-fix lastig. Er wordt niet altijd door de verschillende partners uit eenzelfde visie naar deze casussen gekeken. In de komende leercycli willen wie hier nog meer uit gaan leren. Hieruit wil het programmateam de 'lessons learned' meenemen naar de managementtafel Jeugd.

In leercyclus 3 zijn de leervragen van Zuid en West apart gemonitord. Naast de wekelijkse casusbesprekingen, worden er steeds meer 'mini Proeftuinen' georganiseerd waarin casussen in een kleiner verband besproken worden.

Met de 3e leercyclus zijn we over de helft van het project. Hierin komen meerdere **borgingsvraagstukken** naar voren: *'Hoe zorgen we ervoor dat het helder is waar het opdrachtgeverschap ligt en dat de uitvoering hiervan (eigenaarschap) ook belegd is bij de mensen waar het behoort te zijn? Hoe zorgen we dat er intern (Gemeente Zwolle) dezelfde taal gesproken wordt over de Proeftuin? Wat is de route naar een duurzame borging van de Proeftuin?'*

Leercyclus 3

Komen niet voor in leercyclus 3:

Figuur 3: Categorieën dynamische leeragenda leercyclus 3

Leercyclus 4 juli–september 2023

In leercyclus 4 gaan met name in team Zuid veel leer- en ontwikkelvragen over de **interne samenwerking/ draagvlak van de Proeftuin**. In het team spelen methodische vragen over hoe een casus in de Proeftuin besproken moet worden: *'Welke afspraken maken we?'* en *'Welke stappen zetten we in het bespreken van een casus?'* Een andere vraag die speelt: *'Kan er in de Proeftuin in een kleinere groepssamenstelling gewerkt worden?'* In West speelt een soortgelijke ontwikkelvraag, maar dan meer in het samenspel met partners, namelijk: *'Hoe zorgen we dat we meer gaan werken in leergemeenschappen en casussen samen met de partners inbrengen?'*
Het programmateam vraagt zich voor team Zuid af hoe de Proeftuin (of nieuwe werkwijze) meer van het team en de individuele teamleden zelf wordt. Voor team West speelt de vraag *'Hoe kunnen we de successen meer vieren en hieruit leren wat werkt?'* De leer- en ontwikkelvragen van de beide teams lijken in leercyclus 4 meer richting **borgingsvragen** te gaan: *'Hoe internaliseren we deze nieuwe manier van werken en hoe blijven we leren?'*

De meeste leer- en ontwikkelvragen in team West liggen op het gebied van **durven vertragen en het creëren van een brede blik**. Waar leervragen in de vorige leercyclus nog meer gingen over anders kijken en anders denken, verschuiven de leervragen nu naar de bewustwording dat de systemische werkwijze ook **andere vaardigheden** vraagt van het team. SWT-professionals worden zich meer bewust van wat zij nog niet weten en kunnen. De werkwijze vraagt andere vaardigheden van hen in bijvoorbeeld gespreksvoering, relationeel denken, het omgaan met de interne dialoog en het leren verdragen van druk en stress. In West komt daarnaast ook naar voren dat we zien dat ervaringsdeskundigheid werkt in de casuïstiek: *'Hoe kunnen we de ervaringsdeskundigheid (nog) beter benutten?'* In team Zuid gaan leervragen meer over het **durven vertragen en tegen de stroom in durven gaan**. Hoe geef je dat praktisch handen en voeten? Het team lijkt het ingewikkeld te vinden om de focus op 'kind centraal' los te laten. Het programmateam vraagt zich daarom af wat team Zuid nog in de weg staat om de slag naar anders denken en doen écht te maken. Ligt dat op het vlak van durven, willen en/of kunnen? In sommige situaties lijkt het patroon te zijn: *'Als het ingewikkeld is of spannend wordt, dan moet iemand anders het doen (de specialist).'*
Anders kijken, denken en doen, vraagt om andere vaardigheden in de manier van **eigen inzet**.
Voor de beide teams speelt de vraag: *'Hoe kunnen SWT-professionals de stevigheid gaan ervaren om daadwerkelijk te vertragen?'* Dit is vooral te zien in **de rol van het SWT als meerdere hulpverleners bij een gezin betrokken zijn**. Er wordt een sterk beroep op de SWT-professional gedaan (door andere partners) om mee te gaan in aangedragen oplossingen, terwijl we eerst écht willen begrijpen wat er speelt in de context van het kind en het gezin. SWT-professionals zijn zoekende in hun rol van regie voeren in het samenspel met partners en om de visie van vertragen over te brengen naar partners in de wijk.

In leercyclus 3 was de **samenwerking met partners in de wijk** de grootste categorie aan leervragen, maar in leercyclus 4 lijkt deze categorie iets kleiner te worden. Een reden hiervoor kan zijn dat er door de vakantieperiode minder contact werd gezocht met partners in de wijk. In de 4e leercyclus zijn wel twee leerbijeenkomsten met partners in de wijk geweest (Zuid en West) en een bijeenkomst met Zwolse huisartsen(praktijken). Leer- en ontwikkelvragen die uit deze bijeenkomsten voortkomen, liggen met name op het gebied van verspreiding van, en communicatie over, de nieuwe werkwijze: *'Hoe zorgen we dat ook inwoners breder leren kijken naar hun eigen hulpvragen?'*. Dat vraagt om voorbeelden van de beweging die in de Proeftuin gemaakt wordt. Daarnaast spelen vragen op het gebied van 'gezamenlijke overeenstemming van begrippen'. In de huisartsenbijeenkomst kwam als voorbeeld het begrip 'normaliseren' naar voren. Verstaan we hetzelfde onder dit begrip? Hoe vinden we hierin een verbindende taal?
Dezelfde soort vragen leven ook op casusniveau in de samenwerking en afstemming met partners: *'Hoe zorgen we dat we op de verschillende lagen afstemming zoeken en vervolgens ook eenduidig terugkoppelen naar de uitvoering en het gezin?'* Net zoals in leercyclus 3, speelt dit vraagstuk ook op het gebied van de samenwerking tussen **scholen** en hulpverlening/SWT. De vragen die in leercyclus 3 werden gesteld, spelen ook in leercyclus 4. Er wordt

daarbij meer nagedacht over: *'Hoe buigen we dit om, zodat het circulair wordt en hoe gebruiken we de juiste verbindende taal richting het onderwijs om zo het gezamenlijke platform te creëren?'* Deze vragen leven met name in West, maar spelen volgens het programmateam ook een rol in Zuid.

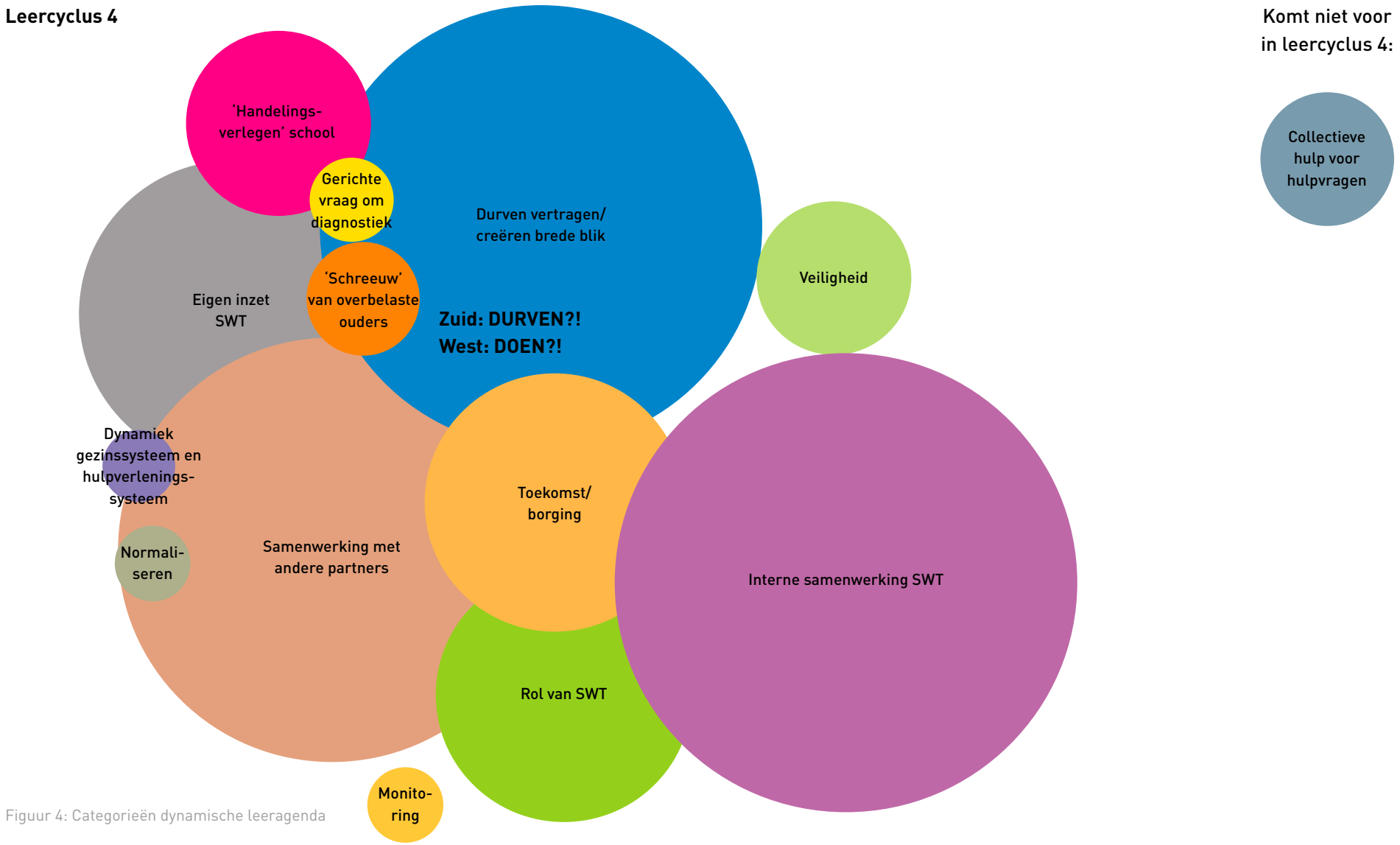
De categorie leervragen **'Ouders met een gerichte vraag om diagnostiek/ behandeling'**, kwam niet voor in leercyclus 3. Een verklaring hiervoor kan zijn dat SWT-professionals beter weten hoe met deze vragen om te gaan. Toch zien we deze categorie wel weer terug in leercyclus 4, net zoals de categorie **'schreeuw van ouders om hulp'**. SWT-professionals lijken over het algemeen beter te weten hoe zij hierop kunnen reageren door breed te kijken en te vertragen. Toch blijft het doén, volhouden én ouders hierin niet verliezen lastig. Er leven verschillende vragen: *'Hoe kunnen we ouders meenemen in het verhaal over breder kijken dan hoe hun kind zich op dit moment gedraagt in relatie tot het hele systeem, terwijl ouders het idee hebben dat er nú iets moet gebeuren?'* En: *'Hoe kom ik (weer) in verbinding met ouders, zodat zij gerustgesteld zijn dat ik naar hun luister en dat zij zelf weer breed kunnen kijken?'* Opvallend is dat deze vragen meer spelen in contact met ouders die kinderen hebben in de pubertijd. Hun vragen gaan bijvoorbeeld vaak over: drugs, grenzeloos gedrag of het niet hebben van grip op hun kind.

We blijven in leercyclus 4 leren van **'veiligheidscasussen'**. In beide wijkteams, West en Zuid, komen verschillende vragen naar voren: *'Hoe weten we of de situatie zorgelijk/verkeerd is, terwijl we ook willen normaliseren? Durven we eerst te vertragen voordat we een oplossing inzetten? Hoe voeg je in vanuit begrijpen en niet vanuit zorgen? Hoe weeg je het goed invoegen én een onveilige situatie met elkaar?'* Net als andere leer-en ontwikkelvragen uit de Proeftuin, worden ook deze lessen vanuit leercyclus 4 meegenomen naar de managementtafel Jeugd.

In leercyclus 4 vinden meer kleine Proeftuinen plaats (Zuid). Ook worden er meer casussen op 'de Proeftuin manier' aangevlogen. Een vraag van de reflexieve monitor is dan ook: *'Hoe blijven we de veranderbeweging in de Proeftuin* ***monitoren****, als er ook veel 'kleine Proeftuinen' worden gehouden, waar de reflexieve monitor niet bij aanwezig is?'*

Zoals aan het begin genoemd lijken de leer- en ontwikkelvragen in leercyclus 4 steeds meer richting **borgingsvraagstukken** te gaan. Waar eerst nog aparte 'borgingsvragen' gesteld werden, lijkt dit zich meer te integreren in de manier van werken en wordt er vaker nagedacht over 'hoe nu verder'? Het programmateam vraagt zich hierbij onder andere af: *'Hoe zorgen we ervoor dat deze manier van kijken en werken minder afhankelijk is van de context die in de Proeftuin gefaciliteerd wordt. Hoe kunnen we de werkwijze borgen op een manier die minder afhankelijk is van de sturing en begeleiding van de teams door de teamleiders en systeemtherapeuten'*? Daarnaast worden ook inhoudelijke borgingsvraagstukken uit de SWT-teams zelf gesteld: *'Het idee dat we alleen nog maar bij het kind rapporteren in Gidso klopt volgens mij niet meer helemaal bij de nieuwe werkwijze, aangezien je problemen vanuit het hele gezin bespreekt. Kunnen we dit aanpassen in Gidso?'* Deze borgingsvraagstukken zijn in iedere categorie terug te zien en komen gedurende de verschillende leercycli steeds meer op de voorgrond te staan.

Waar in leercyclus 3 met name in West vragen werden gesteld rondom de **dynamiek van het gezinssysteem en het groter hulpverleningssysteem,** komt deze vraag nu in Zuid naar voren in leercyclus 4: *'Hoe zorgen we dat we (SWT en partners) ons bewust zijn van wat wij onbewust in de dynamiek doen rondom een gezin?'*

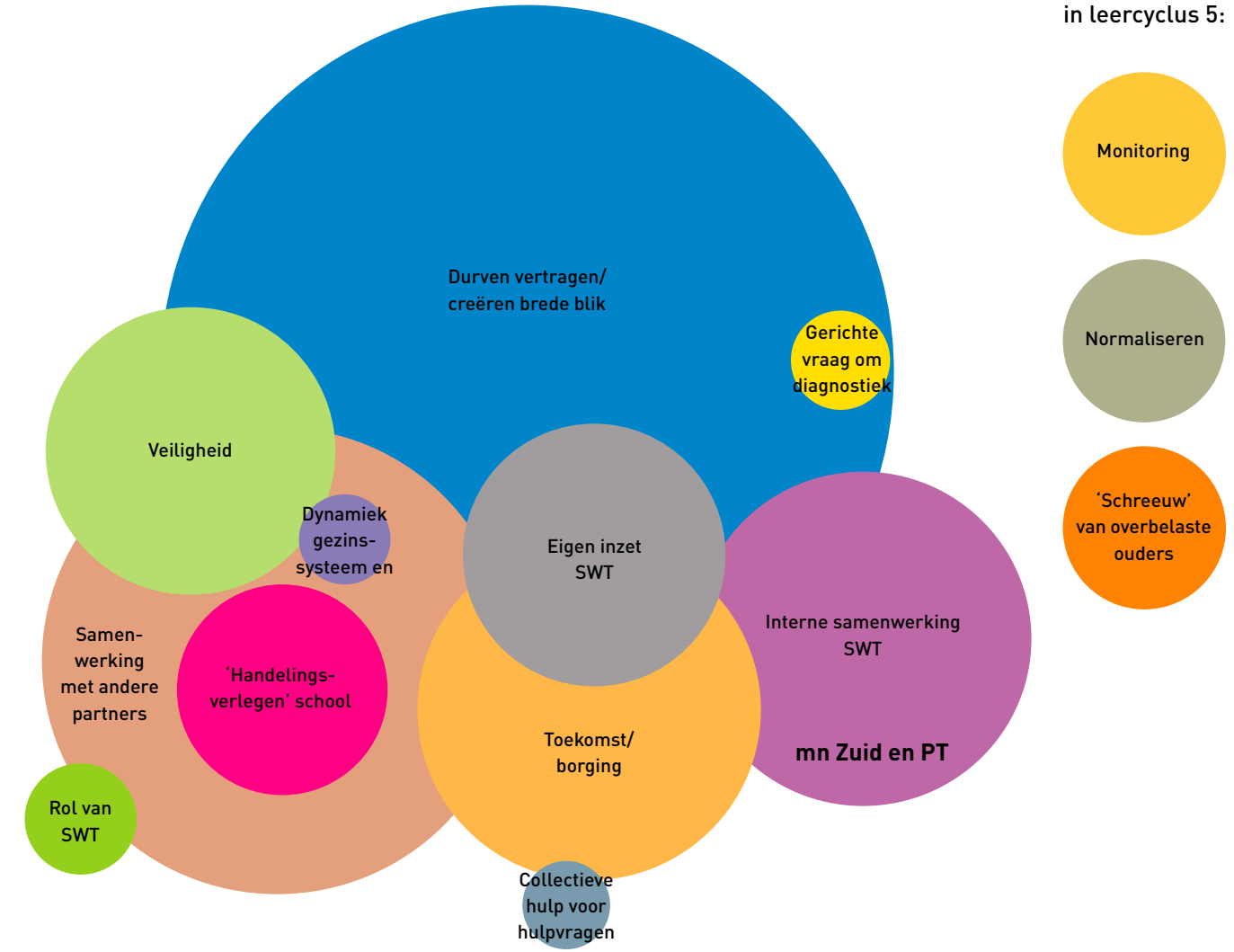

Figuur 4: Categorieën dynamische leeragenda

Leercyclus 5 oktober-januari

De meeste vragen in leercyclus 5 komen uit West. Dat heeft te maken met het aantal casussen waar de reflexieve monitor bij aan kan sluiten in een sessie én in Zuid is de frequentie van de Proeftuinbijeenkomsten lager. Daar wordt drie in plaats van vier keer per maand een Proeftuin georganiseerd (in verband met de teamvergadering).

Zowel in de wijkteams Zuid als West gaan de meeste leer- en ontwikkelvragen over het **durven vertragen en creëren van een brede, systemische blik**. Het merendeel van de leervragen is in beide wijken gelijk. Veel vragen gaan over het invoegen en goed begrijpen wat er speelt. Vragen gaan bijvoorbeeld over het begrijpen van de **culturele context** van een gezin (beide wijken) of het begrijpen van **intergenerationele patronen** (West). Met name in Zuid gaan leervragen over het formuleren van hypotheses: hoe kun je vrijelijk formuleren om vrij te blijven denken?

Figuur 5: Categorieën dynamsische leercyclus 5

En hoe bespreek je de hypotheses vervolgens met ouders? In beide wijken spelen veel vragen over hoe je kunt **interveniëren** als je beter snapt wat er speelt in het gezin: *'Hoe zorg je ervoor dat er beweging komt in patronen die erg vast lijken te liggen?'* Leervragen zijn bijvoorbeeld: *'Welke taal gebruik je om hypotheses te toetsen in het gezin zelf?'* (West) of *'Welke vervolgstappen kunnen we zetten op basis van de hypotheses?'* In West spelen ontwikkelvragen die gaan **over de professional zelf**. Hoe ga je bijvoorbeeld om met klemposities, eigen onmacht of ongewild onderdeel worden van een herhalend patroon? In Zuid spelen meer vragen in hoe je de ouders en partners beter kunt **meenemen in de werkwijze**. Welke taal kunnen we hiervoor gebruiken en hoe creëren we een context waarin het samen zoeken en samen leren voorop staat? Tot slot speelt de vraag hoe je ingevoegd kan raken bij ouders die met een **voorgesorteerde vraag** binnen komen.

De leer- en ontwikkelvragen van andere categorieën hebben steeds meer overlap met borgingsvragen nu de Proeftuin in de eindfase aangekomen is en voorbereidt op de **borging en doorontwikkeling** van de werkwijze. Vanuit het programmateam gaan specifieke borgingsvragen over hoe het veranderproces nu verder te brengen, hoe kan het meer een beweging van iedereen worden? Hoe brengen we **strategische vraagstukken** ook naar de juiste tafels waar het ook weer verder gebracht kan worden? We zijn aan de slag gegaan met de vraag hoe we met de expertise uit de Proeftuin het relatiemanagement verder kunnen invullen en hoe we daar data bij kunnen benutten. Hoe kunnen we Zuid en West op de juiste manier faciliteren om te **blijven leren** en de **systemische werkwijze** te bestendigen? Inmiddels is besloten dat de werkwijze ook naar de andere wijken wordt gebracht. Hoe kunnen we de MT-leden en SWT-ers in de andere wijken goed helpen om deze veranderbeweging te starten en de lessen delen die we tot nu toe hebben geleerd. In beide wijken speelt de vraag hoe de **18+doelgroep** ook bediend kan worden en hoe ook de partners uit de wijk die met deze groep werkt, meegenomen kan worden in het Samenspel in de wijk. Ook worden verschillende ontwikkelvragen genoemd die gaan over het werkproces van het SWT in relatie tot de specialistische partners: voegen we hen in of verwijzen we gezinnen en kinderen door? We zijn in deze leercyclus gaan oefenen met het invoegen van specialistische jeugdhulp, door hen kortdurend te betrekken bij een casus. We ontwikkelen nu op beleidsniveau de mogelijkheid om beschikkingsarm expertise in te kunnen voegen in het traject van de SWT-professionals. In Zuid wordt de leervraag gesteld hoe de **communicatie** op onder andere de website van het SWT kan bijdragen aan het informeren van inwoners en partners, zodat zij kennis hebben van de andere manier van werken. Nu we bezig zijn om specialistische hulp te kunnen laten invoegen, speelt ook de vraag op of er genoeg aandacht is voor het ontwikkelen van **collectieve oplossingen aan de voorkant**. Een leervraag die hierop aansluit die ontstond in een bijeenkomst met jongerenwerkers in West is: *'Hoe kunnen we nog meer samen leren en collectieve oplossingen samen mogelijk maken?'*

Een andere grote categorie aan leer-en ontwikkelvragen was deze leercyclus opnieuw de **samenwerking met partners in de wijk**. Het samenspel krijgt steeds meer vorm. De leervragen gaan vaak over hoe om te gaan met **visieverschillen** tussen wijkteam en partners, hoe neem je partners toch goed mee? Hoe ga je ermee om als je merkt dat je in een **klempositie** komt in de samenwerking of als er sprake is van **contextverwarring**? Vanuit het **programmateam** speelt de leervraag hoe SWT-professionals hierbij goed kunnen helpen. In Zuid speelt de vraag hoe partners uit de wijk goed meegenomen kunnen worden in de veranderbeweging wanneer we in de kleine Proeftuinen werken. Steeds meer vragen in zowel Zuid als West gaan over hoe je om kan gaan met de druk vanuit het **larger system** om het oude patroon te herhalen? Andere vragen die daarmee samenhangen zijn in West: *'Hoe ga je met ouders in gesprek als er **meerdere onzichtbare sprekers** in de kamer meepraten?'* En in Zuid *'Hoe kunnen we in de complexe dynamiek tussen ouders, school en hulpverlening **ouders de regie** blijven gunnen?'* (categorie **dynamiek tussen gezinssysteem en bredere hulpverleningssysteem**). Naar aanleiding van de evaluatie van het samen leren van casussen met JbOV (Jeugdbescherming Overijssel) zijn ontwikkelvragen geformuleerd als *'Hoe kunnen we onze werkwijzes nauwer op elkaar laten aansluiten?'*, *'Hoe kunnen we blijvend samen optrekken in casuïstiek?'* en *'Hoe*

kunnen we de systemische verklarende analyse benutten in de samenwerking tussen het vrijwillig en gedwongen kader?' In West speelt de vraag hoe zij eerder betrokken kunnen worden door JbOV. Een andere vraag in West is *'Welke **leervraag** kunnen de volwassenen rondom het kind formuleren in het omgaan met het gedrag dat zij lastig vinden?'* Vanuit de **partnerbijeenkomst** met de systeemtherapeutisch werkers zijn verschillende ontwikkelvragen gesteld die gaan over hoe het netwerken steunend kan zijn aan de wijken en de inwoners en het uitstralen van meer **verbindende taal?** Heel mooi is dat vanuit partners ook ontwikkelvragen komen hoe de werkwijze van het SWT en die van de specialistische partners beter op elkaar kunnen aansluiten: *'Hoe kunnen we in de manier van verwijzen communiceren dat we **invoegen** in de trajecten van de wijkteams?'*.

Als het gaat om de **samenwerking met scholen**, dan gaan leervragen over hoe het onderwijs **verantwoordelijk kan blijven** voor passend onderwijs, ook als het moeilijk is. En ook: *'Hoe kunnen we positieve ervaringen met de Proeftuinwerkwijze delen, zodat het onderwijs weer vertrouwen krijgt dat het mogelijk is?'* In West gaan vragen over hoe school geïncludeerd kan worden in het **helpende systeem** rond de jeugdige en het gezin. Een andere vraag is hoe je met de school het gesprek over de inhoud kan voeren, in plaats van over financiering? In Zuid zijn er ontwikkelvragen over hoe hulpverlening steunend kan zijn voor de school wanneer conflicten tussen ouders ontstaan vanwege gedrag van een kind dat als niet normaal wordt beschouwd. En: *'In het verdragen wordt veel van de school gevraagd, wat hebben zij nodig om het **vol te kunnen houden**?'*.
Vanuit de Proeftuin sloten we aan bij de ontwikkeling van de wijknetwerken voor het basisonderwijs in Zuid en West. Een ontwikkelvraag die hieruit voortvloeide is: *'Hoe zorgen we dat de beweging van de Proeftuin en de systeemgerichte visie ook een plek krijgt in de samenwerking binnen de ondersteuningsteams'?*

De categorie samenwerking hangt ook sterk samen met de categorie **rol van het SWT** wanneer meerdere hulpverleners bij het gezin betrokken zijn. In Zuid speel de vraag: *'Hoe zorgen we dat we in positie komen wanneer er veel hulpverlening betrokken is, maar geen van hen de zorgen met het gezin bespreekbaar maakt?'*
In West speelt de vraag: *'Hoe kun je zorgen dat je in complexe zorgnetwerken de rol kan vervullen als 'transistor' om te blijven normaliseren?'*

De categorie **draagvlak Proeftuin en interne samenwerking** wordt in deze leercyclus kleiner. Vragen in Zuid gaan met name over hoe de **werkwijze** steeds meer vorm te geven en te **faciliteren**. Het betreft dan leervragen zoals: *'Kunnen we een vast format volgen zodat alle onderwerpen besproken worden? Hoe kunnen de casuïstiekgroepjes eraan bijdragen dat het verdere verloop van de casussen gevolgd worden? Hoe verhoudt intervisie zich tot de werkwijze?'* Als het gaat om de samenwerking spelen er vragen als: *'Hoe weeg ik goed af wat ik ga doen, in een team waar veel verschillende visies zijn?'* En hoe krijgt de rol van manager een plek in de kleine Proeftuinen? In West komen deze leervragen minder voor. De vragen die daar spelen gaan met name over het creëren van **holding** op intercollegiaal niveau: steun en erkenning voor onzekerheid die gepaard gaat met leren.
In het **programmateam** spelen vragen die ook gaan over het **borgingsproces**: Hoe nemen we de **interne organisatie** goed mee? Hoe vinden we balans in het spanningsveld van **productie draaien en willen vertragen**? Hoe wegen we goed af welke bestaande **methodieken** we hoe invoegen in de systemische werkwijze? Hoe waken we ervoor dat de **inzet van meerdere SWT-ers** in de gezinnen zo beperkt mogelijk blijft? Voor wijkteam Zuid spelen vragen over hoe Zuid het beste gefaciliteerd kan worden in het **leren in kleinere groepen** en hoe kunnen we daar ook zicht op blijven houden? Voor West speelt de vraag hoe de casusinbreng **gestructureerder** vormgegeven kan worden.

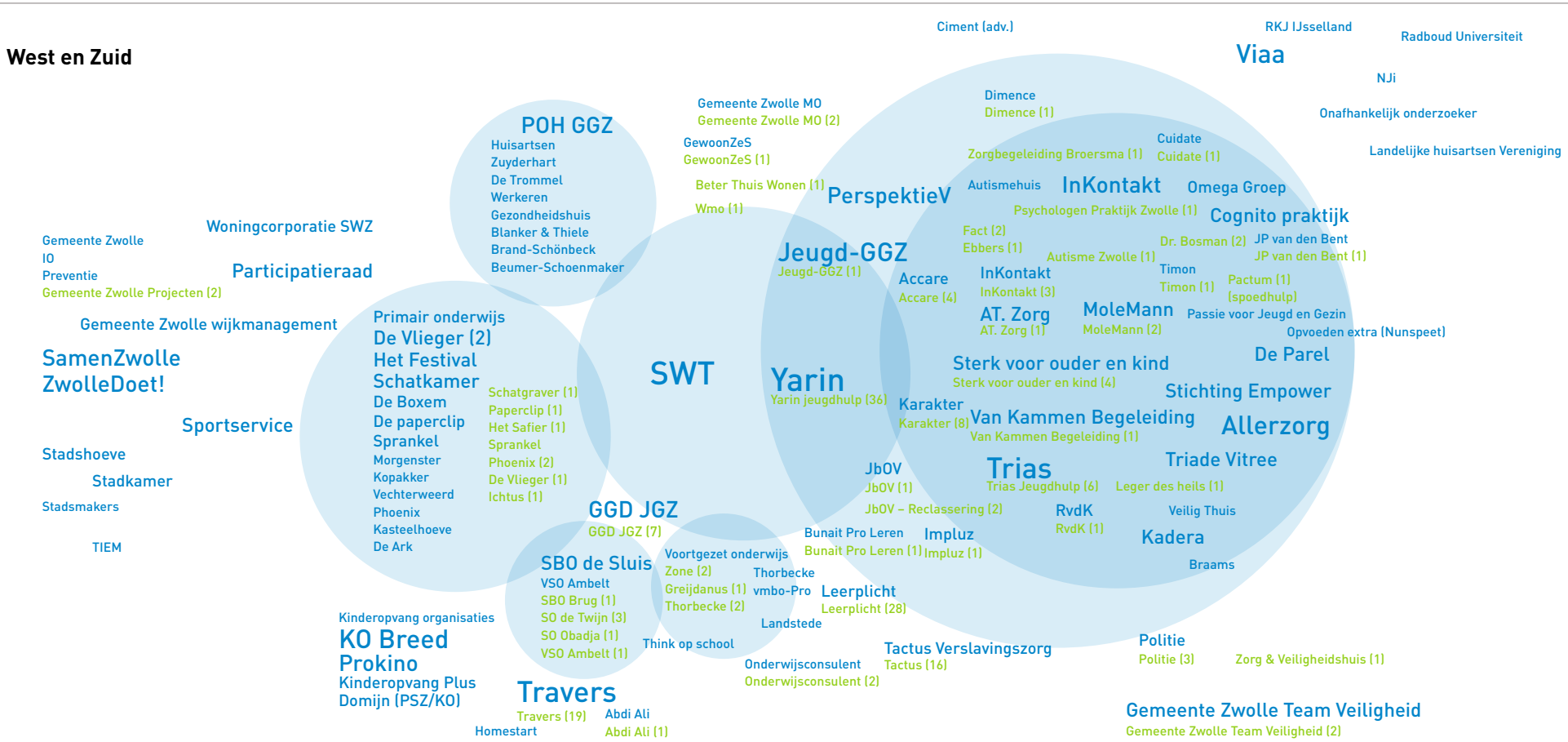
De categorie **veiligheid** is groter dan in de vorige leercyclus en dat komt omdat we meer met de veiligheidspartners hebben geleerd. De meeste vragen spelen in West. Veel van de vragen gaan over hoe we kunnen voorkomen dat we vanuit de hulpverlening bijdragen aan de klempositie van ouders? We zien dat de druk van **protocollen** rondom veiligheid ervoor zorgt dat ouders in een klempositie komen, waardoor **paradoxaal** genoeg meer onveiligheid ontstaat. Andere vragen gaan over hoe we tot **echte samenwerking** kunnen komen wanneer de druk hoog is, in plaats van het overdragen van casuïstiek. Maar ook hoe ga je om met de **druk**

voor een oplossing en hoe toets je voldoende of het veilig is?
In Zuid zijn er ontwikkelvragen als: hoe kunnen we de veiligheidscasuïstiek nog beter **verenigen** met het systeemdenken? En hoe gaan we om met het **dilemma** eerst beter te willen begrijpen terwijl je ziet dat het niet goed gaat?

De categorie **eigen inzet** door het SWT wordt kleiner. Vragen gaan in Zuid over hoe je **meerzijdig partijdig** kan blijven wanneer je een kind ondersteunt in een scheidingssituatie. Een vraag die zowel in West als Zuid speelt is: *'Wanneer doe ik het nog zelf en wanneer haal ik andere expertise erbij? En hoe ga je om met de* ***dubbele petten*** *van sociaal werker en toewijzer?'* In West gaan andere vragen over hoe je op teamniveau meer steun kan organiseren, door **gezamenlijk verantwoordelijkheid** te dragen en samen beslissingen te nemen. Andere vragen die op het niveau van de professionaliteit liggen gaan over hoe je goed kan ondersteunen wanneer je invoegt bij gezinnen met **andere culturen en taalbarrières.**

Bijlage 3: Samen leren van casuïstiek en Partnerbijeenkomsten

In de onderstaande afbeeldingen staan alle partners die op enige manier betrokken zijn (of geweest) bij de Proeftuin. In het midden het SWT en partners die nauw betrokken zijn. Waarvan rechts in de binnenste cirkels de jeugdhulpaanbieders en opvoedondersteuning. En links scholen en de sociale basis. Meer aan de buitenste rand staan partners die wel aangehaakt zijn, maar niet direct een actieve rol hebben.

Samen leren van casuïstiek

Leercyclus 1 (sept 2022-dec 2022)

	West	Zuid
Aantal bijeenkomsten:	13	10
Aantal nieuw ingebrachte casussen:	19	13
Aantal aangesloten partners:	7: • Yarin (11x) • Karakter (1x) • Sterk voor Ouder en Kind (1x) • Pactum Ambulante Spoedzorg (1x) • VO - Zone College (1x) • VO - Greijdanus College (1x) • Leerplicht (1x)	0

Leercyclus 2 (jan 2023-mrt 2023)

	West	Zuid
Aantal bijeenkomsten:	7	9
Aantal nieuw ingebrachte casussen:	13	7
'Copy casus'	1	1
Aantal aangesloten partners:	15: • Yarin (9x) • Tactus (5x) • Karakter (3x) • Leerplicht (3x) • InKontakt (1x) • At-zorg (1x) • Sterk voor Ouder en kind (1x) • Psychologenpraktijk Ebbers (1x) • Leger des Heils (1x) • PO - Schatgraver (IB-er) (1x) • VO - Zone College (1x) • SBO de Brug (1x)	2: • Yarin (5x) • Travers (2x)

Leercyclus 2 (jan 2023-mrt 2023)

	West	Zuid
	• PO - het Saffier (IB-er) (1x) • Onderwijsconsulent (1x) • Dr Bosman (vv)	

Leercyclus 3 (apr 2023-juni 2023)

	West	Zuid
Aantal bijeenkomsten:	7	6
Aantal nieuw ingebrachte casussen:	21	8
'Copy casus'	0	1
Aantal aangesloten partners:	17: • Yarin (7x) • Leerplicht (4x) • Trias (2x) • InKontakt (2x) • Fact (2x) • Ouder/voogd (4x) • Tactus (3x) • Karakter (1x) • Jeugd-GGZ (1x) • Autisme Zwolle (1x) • VO – Thorbecke (1x) • Politie (1x) • JbOV reclassering (1x) • Veiligheid Gem. Zwolle (1x) • Wmo consulent West (1x) • SBO – de Twijn (1x) • PO – de Paperclip (1x)	4: • Yarin (5x) • JbOV (1x) • Leerplicht (1x) • Travers (1x)

Leercyclus 4 (juli 2023-sept 2023)		
	West	**Zuid**
Aantal bijeenkomsten:	12	10
Aantal nieuw ingebrachte casussen:	18	14
'Copy casus'	2	5
Aantal aangesloten partners:	• Yarin (6x) • Travers (6x) • Trias ambulant • JbOV (2x) • Tactus • Karakter • Dimence • Psychologen Praktijk Zwolle • PO – Obadjaschool • PO – de Sprankel • Politie – wijkagent • Leerplicht • Accare (7x) – GZ psycholoog	• Yarin (6x) • Zorgbegeleiding Broersma • Kristian Bosman systeemtherapeut • JP vd Bent • Accare forensisch team • Trias behandelgroep • Karakter • Cuidate • JbOV (3x) • Travers (3x) • PO – de Phoenix • Leerplicht (3x) • Tactus • Gemeente Zwolle - Beleidsadviseur sociale basis Jeugd • Jeugd-GGZ – GZ psycholoog (6x) • JbOV – GZ psycholoog (4x)

Leercyclus 5 (okt 2023–jan 2024)		
	West	**Zuid**
Aantal bijeenkomsten:	16	13
Aantal nieuw ingebrachte casussen:	25*	30
Aantal aangesloten partners:**	• Yarin (7x) • Leerplicht (7x) • Travers (5x) • SO – de Twijn (2x) • Accare (2x) • Van Kammen Begeleiding (2x) • Jeugd-GGZ (2x) • Ouders • PO – Kindcentrum de Vlieger • VO – Thorbecke • Impluz (@Ease) • Beter Thuis Wonen • Raad voor de Kinderbescherming • Abdi Ali • Travers Steunouders • Gelukkig HB • Politie • Zorg & Veiligheidshuis • Gemeente Zwolle – Leefbaarheid en Veiligheid • Gemeente Zwolle – Projecten • Gemeente Zwolle – Koers Sociaal Domein	• Yarin (7x) • GGD IJsselland (7x) • Leerplicht (8x) • Travers (2x) • Trias (2x) • Sterk voor Ouder en Kind (2x) • Molemann (2x) • Ouders/jeugdige (2x) • Onderwijsconsulent • Gemeente Zwolle – Strategische beleidsadviseur Jeugd • Bunait Pro Leren • PO – Ichtus • PO – Phoenix • VO – Greijdanus, Thomas a Kempis College • VSO – Ambelt • Karakter • GewoonZeS • Accare • Timon • JbOV Reclassering • Dr Bosman • Van Kammen Begeleiding • Swolsche School

* In West zijn we in november (bij het bereiken van de 100 Proeftuincasussen uit de wijk) gestopt met uitgebreide monitoring en gestart met het terugkoppelen van eerder ingebrachte casussen.

** Data 5e leercyclus zijn niet volledig accuraat door het leren in kleinere groepen.

TOTAAL Leercyclus 1 t/m 5 In de casusbesprekingen zijn GZ-psychologen/gedragswetenschappers vanuit Jeugd-GGZ aangesloten. In West: Accare, at-zorg. In Zuid: Jeugd-GGZ.		
	West	**Zuid**
Totaal aantal bijeenkomsten:	55	48
Totaal aantal nieuw ingebrachte casussen:	96	72
'Copy casus'	5	7
Totaal aangesloten (verschillende) partners:	47: • Yarin (40x) • Leerplicht (16x) • Tactus (15x) • Travers (11x) • Karakter (6x) • Ouders/voogd (5x) • Politie (3x) • InKontakt (3x) • SO – de Twijn (3x) • VO – Thorbecke (2x) • VO – Zone College (2x) • Fact (2x) • Accare (2x) • Gemeente Zwolle - Veiligheid & Leefbaarheid (2x) • JbOV (2x) • Jeugd-GGZ (2x) • Van Kammen Begeleiding (2x) • Sterk voor Ouder en kind (2x) • Trias Jeugdhulp (2x) • Trias Ambulant (1x) • Psychologen Praktijk Zwolle (1x) • GewoonZeS (1x) • Gelukkig HB (1x) • Abdi Ali (1x) • Psychologenpraktijk Ebbers (1x) • Pactum Ambulante Spoedzorg (1x) • At-zorg (1x)	28: • Yarin (23x) • Leerplicht (12x) • Travers (8x) • GGD IJsselland (7x) • JbOV (4x) • Trias Behandelgroep (2x) • PO – de Phoenix (2x) • Karakter (2x) • Molemann (2x) • Sterk voor Ouder & Kind (2x) • Dr Bosman (2x) • Trias ambulant (1x) • GewoonZeS (1x) • Zorgbegeleiding Broersma (1x) • Onderwijsconsulent (1x) • Bunait Pro Leren (1x) • Stichting Timon (1x) • JP vd Bent (1x) • Accare Forensisch Team (1x) • Accare (1x) • Cuidate (1x) • PO – Ichtus (1x) • VSO Ambelt (1x)
	• Autisme Zwolle (1x) • Dimence (1x) • Leger des Heils (1x) • PO - de Schatgraver (1x) • PO – Obadjaschool (1x) • PO – de Sprankel (1x) • PO – het Saffier (1x) • PO – de Paperclip (1x) • PO – Kindcentrum de Vlieger (1x) • SBO de Brug (1x) • VO - Greijdanus college (1x) • Onderwijsconsulent (1x) • Impluz (1x) • JbOV reclassering (1x) • Raad voor de Kinderbescherming (1x) • Beter Thuis Wonen (1x) • Zorg- & Veiligheidshuis (1x) • Gemeente Zwolle – Projecten (1x) • Gemeente Zwolle – Koers Sociaal Domein (1x) • Wmo consulent West (1x)	• Tactus (1x) • Van Kammen Begeleiding (1x) • Gemeente Zwolle – Beleidsadviseur sociale basis Jeugd (1x) • Gemeente Zwolle – Strategisch Beleidsadviseur Jeugd (1x) • JbOV reclassering (1x)

Partners die in een kleiner verband na de eerste bespreking ook zijn aangehaakt (voor beide wijken samen):

- Karakter
- Ambelt
- Raad voor de Kinderbescherming
- Leerplicht
- GewoonZeS
- Tactus
- Huisarts dok Zuid
- Yarin
- Trias
- Karakter
- InKontakt
- Dr. Bosman
- Veilig Thuis
- Humanitas
- Woningbouwvereniging openbaar belang
- ZwolleDoet!
- VO - Thorbecke
- SBO - De Twijn
- De Kleine Vos
- Omegagroep

Partnerbijeenkomsten

Startbijeenkomst - juli 2022	
West	**Zuid**
Aantal personen aanwezig: 51 • (ervarings)deskundige jongere • Kinderopvang organisatie (KO Breed, Prokino), • Primair onderwijs (de Vlieger, het Festival, de Paperclip), • Think op School • Stichting de Stadshoeve • Stadkamer • Travers • SportService Zwolle • HAP Brand-Schönbeck • GGD Ijsselland • Impluz • Yarin Jeugdhulp • Allerzorg • At. Zorg • InKontakt • Opvoeden extra • RKJ IJsselland • Hogeschool Viaa • NJI • Wethouder • Beleid gemeente Zwolle	**Aantal personen aanwezig: 46** • Participatieraad • SBO de Sluis • Woningstichting SWZ • SamenZwolle • Travers • HA Zuyderhart • Wijkmanagement • Gemeente Zwolle (IO) • InKontakt • Trias Jeugdhulp • Triade Vitree • Autismehuis • Politie • Wethouder

Partnerbijeenkomst – januari 2023 (eind 1e leercyclus)	
West	**Zuid**
Aantal personen aanwezig: 64 • De Stadshoeve • Travers Welzijn • SportService Zwolle • Stadkamer • GGD IJsselland • Kinderopvang Breed • Prokino • Primair onderwijs (Stichting Vechterweerd, het Festival, de Schatkamer, de Vlieger. De Kopakker) • Leerplicht • Sociaal wijkteam • Praktijk de Parel • Tactus Verslavingszorg • Yarin Jeugdhulp • Sterk voor ouder en kind • InKontakt • At. zorg • Allerzorg • Trias jeugdhulp • Kadera • Radboud Universiteit • Hogeschool Viaa	**Aantal personen aanwezig: 37** • Jeugd-GGZ • Triade Vitree • InKontakt • Trias Jeugdhulp • Yarin Jeugdhulp • GGD IJsselland • SWZ • Gemeente Zwolle Preventie • Doomijn • Hogeschool Viaa • Participatieraad • SportService Zwolle • Travers • TIEM • ZwolleDoet! • SamenZwolle

Partnerbijeenkomst – april 2023 (eind 2e leercyclus)	
West	**Zuid**
Aantal personen aanwezig: 52 • Jeugd-GGZ • Molemann • Trias Jeugdhulp • InKontakt • Allerzorg • Ciment • Praktijk de Parel • Primair onderwijs (de Morgenster, de Vlieger, de Schatkamer, de Paperclip, de Sprankel). • Tactus • Kinderopvang Plus • Hogeschool Viaa • Travers • Leerplicht • Kinderopvang Breed • Wijkmanager • Gemeente Zwolle team Veiligheid	**Aantal personen aanwezig: 39** • Raad voor de Kinderbescherming • JbOV • Triade Vitree • Cognito praktijk • Timon • Yarin Jeugdhulp • Van Kammen begeleiding • Stichting Empower • Politie • Primair onderwijs (de Phoenix) • Voortgezet onderwijs (Thorbecke vmbo-pro) • Hogeschool Viaa • Participatieraad • ZwolleDoet! • Travers • SportService Zwolle • Wijkmanager • SamenZwolle

Partnerbijeenkomst – juni 2023 (eind 3e leercyclus)	
West	**Zuid**
Aantal personen aanwezig: 55 • Landstede • Kadera • SportService Zwolle • InKontakt • Omega Groep • GGD IJsselland • Molemann • Karakter • Gemeente Zwolle – Leerplicht • Wethouder • Gemeente Zwolle – Beleid • Prokino • Yarin Jeugdhulp • Trias Jeugdhulp • Jeugd-GGZ • At zorg • Perspectiev • Primair Onderwijs (de Sprankel, de Boxem, het Festival)	**Aantal personen aanwezig: 28** • Tiem • Travers • Jeugd-GGZ • Gemeente Zwolle – Inkomensondersteuning • Stichting Empower • Raad voor de Kinderbescherming • Cognito Praktijk • Perspectiev • Trias Jeugdhulp • SBO – de Sluis

Partnerbijeenkomst – september 2023 (eind 4e leercyclus)

West

Aantal personen aanwezig: 53

- InKontakt
- Jeugd-GGZ
- Sterk voor Ouder en Kind
- MoleMann
- Kadera
- Impluz
- Allerzorg
- Omegagroep
- Trias Jeugdhulp
- Yarin Jeugdhulp
- Perspektiev
- GGD IJsselland
- Passie voor Jeugd en Gezin
- Primair onderwijs (Het Festival, de Boxem, Kasteelhoeve)
- Ambelt
- POH-GGZ
- Gemeente Zwolle - Netwerkregisseur Jeugd en Veiligheid
- Prokino
- Travers
- Kinderopvang Plus

Zuid

Aantal personen aanwezig: 29

- Cuidate
- Cognito praktijk
- Perspektiev
- Stichting Empower
- Van Kammen begeleiding
- Trias Jeugdhulp
- Raad voor de Kinderbescherming
- POH-GGZ
- Primair onderwijs (De Ark)
- SBO de Sluis
- Travers

Partnerbijeenkomst - februari 2024 (eind 5e leercyclus)

West & Zuid

Aantal personen aanwezig: 129

- Van Kammen Begeleiding
- Gemeente Zwolle – Beleidsafdeling Jeugd, Veiligheid & Leefbaarheid, Leerplicht-RMC
- Travers
- Primair Onderwijs (de Sprankel, Festival, de Boxem, SBO de Sluis, Schatkamer)
- Accare
- Jeugd-GGZ
- Cuidate
- Braams
- Molemann
- Yarin
- JbOV
- Onderwijsconsulent
- Trias Jeugdhulp
- Kinderopvang Domijn
- Kinderopvang Breed
- Kinderopvang Prokino
- Sterk voor Ouder en Kind
- Landstede
- Kadera
- Omegagroep
- Participatieraad
- GGD IJsselland
- Stichting Empower
- POH-GGZ
- Impluz
- InKontakt
- AT-Zorg
- Allerzorg
- JP van den Bent
- ZwolleDoet!
- Abdi Ali
- Karakter
- Wijz-Homestart
- SamenZwolle
- Veilig Thuis IJsselland
- GewoonZeS
- Cognito
- Politie
- Onafhankelijk onderzoeker

Bijeenkomst Huisartsen - juli 2023

Zuid & West

Aantal personen aanwezig: 17

- Gezondheidshuis Stadshagen
- Praktijk Blanker en Thiele
- Praktijk Brand-Piek
- Huisartsen Werkeren
- Huisartenpraktijk Zuyderhart
- Huisartenpraktijk De Trommel
- Landelijke Huisartsen Vereniging

Bijeenkomst Systeem Therapeutisch Netwerk - oktober 2023

Zuid & West

Aantal personen aanwezig: 28

- Yarin
- Jeugd-GGZ
- Hogeschool Viaa
- Karakter
- Accare
- Perspectiev
- Trias Jeugdhulp

Colofon

Meer informatie of vragen over de Proeftuin Samenspel in de wijk?
Neem dan contact op met projectleider Marianne Volaart via m.volaart@zwolle.nl

Uitgave Gemeente Zwolle | april 2024
Vormgeving Elianne Schotanus | studioems.nl

www.zwolle.nl